

NAPÚT

Irodalom, művészet,
környezet

10.

Zsoltárok másképp

„A szélességet az ég derekán keresztül
méltán nevezhetjük tehát Napútnak”

(Fazekas Mihály)

NAPÚT

Irodalom, művészet,
környezet

XXXI. évfolyam 10. szám

A Cédrus Művészeti Alapítvány kiadványa. Megjelenik évente tízszer.
Főszerkesztő: **Szondi György**. Szerkesztik: **Bába Szilvia** (művelődés), **Babics Imre** (vers),
Balázs Géza (nyelvművelés), **Bognár Antal** (évkönyv), **Elek Szilvia** (zene),
Kovács Ildikó (szöveggondozás), **Prágai Tamás** (örökös szerkesztő) **Sebeők János** (környezet),
Szondi Bence (tördelés), **Toót-Holló Tamás** (próza), **Wenner Tibor** (művészet).
Napút-kör: **Báthori Csaba**, **Bereményi Géza**, **Csáji László Koppány**, **Doncsev Toso**,
Gráfik Imre, **Jankovics Marcell**, **Dr. Koncz Gábor**, **Radinóti Zsuzsa**,
Rakovszky Zsuzsa, **Szakolczay Lajos**, **Szörényi László** (tiszteletbeli konzulensek).
Alapította: **Masszi Péter**. Lapterv: **Gosztola Gábor**.
Szerkesztőség: 1136 Budapest, Pannónia u. 6.

Telefón: (1) 247-6657 • (30) 511-3762 • E-mail: szongyi@gmail.com • Honlap: www.naputonline.hu
A Cédrus Művészeti Alapítvány adószáma: 18110661-2-41

Nyomdai kivitelezés: Érdi Rózsa Nyomda. Terjeszti a Hírker Zrt. és az NH Zrt. ISSN: 1419-4082

Zsoltárok másképp

Veres Emese-Gyöngyvér: Zsoltárok egészen másképp.	3
Zsolt. 27. (Károli Gáspár fordítása)	6
Balogh Csaba: Zsoltárok 27	7
Fazekas István fordítása 15; Fekete Csaba 16; Lackfi János 17; Vörös István 22; Petrőczy Éva 23; Mezei Balázs 25; Kiss Judit Ágnes 26; Benkő Ildikó 27	
Zsolt. 32.	28
Balogh Csaba: Zsoltárok 32	29
Benkő Ildikó 30; Kiss Judit Ágnes 31; Lackfi János 32; Mezei Balázs 34; Petrőczy Éva 35; Vörös István 36	
Zsolt. 42; Zsolt. 43	37
Balogh Csaba: Zsoltárok 42–43	38
Mezei Balázs 40; Benkő Ildikó 46; Lackfi János 47; Kiss Judit Ágnes 49; Vörös István 50; Petrőczy Éva 51	
Zsolt. 88.	53
Balogh Csaba: Zsoltárok 88	54
Kiss Judit Ágnes 55; Fekete Csaba 56; Vörös István 57; Benkő Ildikó 58; Urbán Gyula 59; Lackfi János 60; Urbán Gyula 63; Petrőczy Éva 64	
Benkő Ildikó: Zsoltár; kapcsolat; Uram a nap magánya.	65
Tárlat	
Deim Pál képeslapmontázsai . . színes melléklet	
Deim Pál: A humor oldószer.	69
Sokunk karácsonya	
Zalán Tibor: Szelíd karácsonyi ének.	70
Kisdi Benedek: Strófkák a Cantus Catholici-ből	71
Miskolci Csulyak István karácsonyi köszöntője	72
Bicskei ének	73
Telegdi Miklós prédikációs könyvéből	73
Notker Balbulus: Karácsonyi szekvencia (Babits Mihály fordítása)	74
Nagyszalontai bétyáros betlehemes	76
Jámborné Balog Tünde: Aranymadár; Hej regő rejtem.	80
Németh István Péter: Tapolcai betlehemes	85
Rákosi Jenő: Karácsony	91

Suhai Pál: Szegények karácsonya 94
 Hegyi Botos Attila: Égsírató 95
 Boldogh Dezső: Nulla óra 96
 Tamási Orosz János: Szimfónia
 a Hontalan Józsefért 97
 Horváth Ferenc: Mindennapi karácsonyunk;
 Újkarácsonyi képeslapra 101
 Hajós Eszter: egymásárnyék. 102
 Berecz Ágnes Gabriella: Kati néni 105
 Száraz Miklós György: Mamma Bella 107
 Sarusi Mihály: Körösztre körösz 110
 Mezey Katalin: Karácsony Kékestetőn, 1952;
 Hű pásztorok 112
 Kiss Irén: A Földanya cipellője 112
 Vári Fábrián László: Karácsony csillaga 113
 Kukorelly Endre: Jönakar 114
 Payer Imre: Horác úgy várja a csatlakozást,
 mint gyermek a karácsonyt. 115
 Kerék Imre: Kántáló pásztorok;
 Karácsonyi vers 116
 Halmi Tamás: Mindennapi angyalaink;
 Kérőima 117
 Háy János: Rotációs karácsony 118
 Mátyus Aliz: Karácsonyvárás
 orosz hadifogolytáborban 120
 Romhányi Török Gábor: Rondó. 129
 Szekeres Mária: Advent 134
 Saitos Lajos: Karácsonyi haikuk 135

E számunk szerzői. 136

Illusztrációk

Zsoltárparafrazisok a XVI–XVIII. századi nyomtatott énekeskönyvekből 5, 14, 39, 68
 Eifert János felvételei. 84, 104, 106, 128,
 . . . . .135, hátsó borítóbelső

Melléklet

Káva Téka - Napút-füzetek 140.

Zsávolya Zoltán: A rezignáció spirálja
 (Információs szerkezet és elbeszélés Bánki Éva
Fordított idő című regénytrilógiájában)

NAPÚT

Irodalom, művészet,
 környezet

XXXI. évfolyam 10. szám

Zsoltárok másképp

E számunk képzőművész vendége – **Deim Pál** képeslap-montázsairól: Az egymással keveredő, eltérő kompozíciók illetve képrészletek átformálták, olykor átértelmezték az eredeti ábrázolást. Az össze nem illő motívumok humorossá tették a lapokat, szatirikussá és ugyanakkor önrónikussá is. A humor oldószer. Nehéz helyzetekben oldja a feszültséget, ilyenkor a vesztesre álló könnyebben veszít, a győztes pedig nem akarja eltiporni ellenfelét.

Veres Emese-Gyöngyvér

Zsoltárok egészen másképp

„Sokáig számomra a Szentírás egyet jelentett Károli Gáspár bibliafordításával. Már gyerekkoromban lenyűgözött ez az ódon hangzású nyelv, és ma is kicsit megtorpanok, amikor a szószékről az új fordítású Bibliából hallom a textust. Persze tudom, milyen érvek miatt veselkedtek neki nagy tudású emberek, hogy pontosabb és mai nyelvezetű Bibliát adjanak a protestáns gyülekezeteknek, de én mégis ragaszkodom Károli zizegőn vékony bibliapapírra nyomtatott, apró betűs régi szavaihoz. A megújult énekeskönyvvel is éppen így vagyok, valahogy mindig a régi szöveg zeng bennem. „Maradj velem, mert mindjárt este van, / Nő a sötét, ó, el ne hagyj, Uram!” – éneklí a gyülekezet, de az én énekem csendben ez marad: „Maradj velem! Már-már alkony főd el, nő a homály, Uram, te légy közel!” Sok szép fordítása van ennek az éneknek, és nem is rangsorolnám őket semmiféle szempont szerint. Csupán példaként említettem mindezt arra, hogy milyen furcsa ragaszkodás munkál a lélekben azon szavak iránt, melyeken először hallotta ezt az üzenetet. Mert nem pusztán szövegek ezek, nem pusztán grammatika és dikció, és talán nem is csak megszokás. Mégis mindig örömmel olvasom, ha költők viaskodnak a Szentírás szövegeivel. Nagy felfedezés volt a Tízparancsolatról Dsida Jenő töredékben maradt költeménye, és kivételes élmény Farkas Wellmann Éva *Parancsolatok* című kötetét is olvasni. Szenci Molnár Albert zsoltárfordításainak hatása évszázadok óta meghatározó az irodalmunkban, olyan költőinket ihlette meg, mint például Babits Mihály, József Attila, Weöres Sándor, Dsida Jenő, Kányádi Sándor, Szilágyi Domokos, Nemes Nagy Ágnes és Lőrincz P. Gabriella, akik zsoltárparafrazisaikkal bizonyították, a keresztény kultúránk csak úgy tud élő maradni, ha van erről személyes mondanivalónk, vannak ma is érvényes kételyeink, kérdéseink, könyörgéseink és hálaadásaink Istennek.” – írja Bonczidai Éva az *Előretolt Helyőrség*¹ hasábjain. Oly sokan vagyunk, akiknek a Biblia még mindig a Károli-szövegeket jelenti, és mégis beleborzongunk egy-egy Szentírás ihlette gyönyörű szövegbe, új értelmet nyer egy-egy személyes zsoltár, kíváncsian olvassuk egy-egy átköltés, parafrazis szavait: szent-e még a szöveg, vagy már blaszfémia; mit enged meg a költői eszköztár.

A fenti gondolatok foglalkoztatták Visky András költőt és az Erdélyi Gyülekezet lelkészét, Zalatnay Istvánt, amikor útjára indította a Zsoltárok egészen másképp elnevezésű kísérletet. Ahogy fogalmaztak: „A költészet világának különleges és több ezer éve élő részét alkotják a bibliai zsoltárok. Fordításuk azonban szinte mindig csak egyházi-teológiai szempontokat követ: a költészet és ezzel tartalmuk mélyrétegeinek üzenete így nem jut felszínre.” Éppen ezért a budapesti Erdélyi Gyülekezet lelkésze neves költőket kért fel arra, hogy egy válogatott zsoltárcsokorhoz készítsenek fordítást, utánköltést: a hagyományokat zárójelbe téve, az ősrégi szövegekre hagyatkozva.

¹ III. évf., 34. szám, 2019. aug. 24.

Az alapgondolatnak két gyökere van: egyrészt az, hogy a budapesti Erdélyi Gyülekezet alapító lelkésze, Németh Géza hiteles, mély érzéseket gazdag nyelvi eszköztárral megszólaltató költőként is értékes szellemi hagyatékot hagyott maga után. A másik az a több évtizedes igehirdetői tapasztalat, hogy a Biblia költői műfajú részeiből nagyon sok vész el a hivatalos bibliafordításokban. Ennek (egyik) fő oka minden bizonnyal az, hogy a bibliafordítást, különösen a nyugati hagyományban, teológiai és filológiai szempontok határozzák meg. Elrejtett mélységek tárulnának föl, ha mai költőknek ilyen szövegekkel való találkozása közkinccsé válna.

Az elképzelés szerint semmiképpen nem olyan fordítások megszületése a cél, amelyek a hivatalos egyházi használatban lévő szövegekkel versengének; sőt talán éppen az azoktól való elszakadás teremtene új lehetőségeket. Ezért a még műfordításnak minősülő szövegtől elkezdve az utánköltésig minden szóba jöhet. Bár napjainkra már több fordítás készült, több változatot revideáltak, e kísérlethez egyik ma használatos Biblia sem szolgált tökéletes alapként. Már csak azért sem, mert az európaiól nagyon eltér a héber nyelvű költészet világa. Éppen ezért a kiválasztott zsoltárok szövegével való ismerkedést Balogh Csaba, a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet tanára segíti, aki nemcsak nyersfordítást, hanem külön háttéranyagot is készít a zsoltárokhoz.

A költőknek semmiféle egyházi szempontnak nem kell megfelelniük. A zsoltár számukra most inspiráció, a lehetőségek tárháza. Minden fordítás, parafrázis a költőnek nagyon erős személyes megnyilatkozásává válik. Ahogy Visky András fogalmazta egy rádióinterjúban: „maga a gesztus, hogy a költő zsoltárt fordít vagy újrafordít, vagy szabadon nyúl hozzá a szöveghez, már önmagában egy állásfoglalás, egy poétikai tett. Ha a magyar fordításhagyományt nézzük, például, Szenczi Molnár Albert is nagyon szabadon fordította le a zsoltárokat, verseknek feleltette meg, rímes, ritmusos verseknek. Magyar versformák vannak benne, tehát tulajdonképpen adja magát ez a felkérés vagy ez a szellemi kaland, hogy az ember egy saját zsoltároskönyvet alkosson meg.” És hogy miért éppen zsoltárokat? Hiszen a Bibliából számtalan történetet ki lehetett volna ragadni. Megtették ezt a költőelődök, de visszaköszönnek a népköltészetben is. Visky András azonban úgy vélte, hogy a történetek nem biztos, hogy feltétlenül költőket szólítanak meg: „a József és testvérei Thomas Mannt fogja megszólítani, hasonló attitűdöt persze felfedezhetünk itt is, vagy akár az Énekek éneke fordítása esetében, aminek a legnagyobb a hagyománya a magyar nyelvterületen is, mert az Énekek éneke beleírja magát az Amor Sanctus, a szent szerelemnek a poétikában is nagyon gazdag hagyományába. A zsoltárok viszont versek. Énekszövegek. Egy nagyon erős liturgikus hagyományt mozgatnak, és nagyon sokféleképpen meg tudják szólítani a költőt, akár úgy is, hogy a költő magára veszi a megszólalónak a szerepét. Vagy viszonyul ahhoz a versformához, amit maga a zsoltár javasol. Gondoljunk csak arra, hogy Kecskeméti István, aki egymaga lefordította tulajdonképpen a Bibliát, arra tett kísérletet – a műveltsége ezt lehetővé is tette –, hogy a bibliai versformákat versekben fordítsa le és jelenítse meg, hiszen mi nagyon hajlamosak vagyunk egy bibliai szöveget egy dogmatikus kinyilatkoztatásnak tekinteni, holott az egy vers volt. Holott az egy himnusz volt, a szeretet himnusza vagy az örömnélküliség himnusza, ha csak Pál apostolra gondolok most, akire teológusként tekintünk,

mivel megalapozta a keresztény gondolkodást. Ő maga is átlép a versbe akkor, amikor szembesül az üzenetnek a kozmikus kiterjedésével, elképesztő mélységével, gazdagságával, sokszínűségével. Én azt hiszem, hogy vallási élménye valakinek vers nélkül nem lehet.”

Fontos szempont, hogy bármennyire is individuális lesz minden alkotás, közös programról van szó. A különböző fordítások együtt fognak megjelenni, akárcsak most – mintegy ízelítőként – ebben a várakozással teli adventi időszakban, amelyben talán éppen e szövegek nyújtanak vigaszt, oszlatnak el kétségeket, visznek közelebb a karácsonyi kisededhez és Atyjához.

A már elkészült első fordításokat a június 16-án, a gyülekezet karitatív és kulturális központjában a Németh Géza Emlékkonferencián mutatták be a jelenlévő költők, a délután az új hangon megszólaló zsoltároké és megszólaltató költőké volt. Ezekből nyújtunk egy csokornyit a lapszám olvasóinak kiegészítve a programban részt vevő költők egy-egy személyesebb zsoltárával vagy kortárs költők hasonló szövegével.

<p> A PSALMVSOKBOL Stent David írta ezt a Soltar könyvben, harmittz harodic feep diczeretében, mikoron bus vala az ő fiuében, ezeket eneklé egy io kedűében: XLII. PSALMVS. <i>Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum.</i> MINT </p>	<p> ISTENI DICZERETEK MINT kívánkozik a szarvas, a kút feiehez, az en lelkemis vğ az Vr Istenhez, te horrad VR Isten, életnecc kút feiehez. Igen somruhoro en lelkem, az Vr Istenhez, mikor iutoe életnecc kút feiehez, es meg ielenuén, Istennecc személyéhez. Kenyèrim voltae ennekem, könny hallatafim, es eijel nappal az en ohaitafim, hol vagy on Istenem, azt kerdic ellenfeğim. Lelkemet ezt meg említuén, vezem sírasban, Mert en megyec erodalaros haitékba, Anya fent eg-harba, es Istennecc házába. Olly nagy vigfagos foban es diczeretben, Isteni vallásban es S 4 tífret- </p>
---	---

XLII. psalmus. „Mint kívánkozik a szarvas a kút fejehez”

= A keresztyéni gyülekezetben való isteni dicséreték, Debrecen, 1560, 54r

Zsolt. 27.

A háborgatott ember imádsága a szabadulásért

Zsolt. 27,1

Dávidé

Az Úr az én világosságom és üdvösségem: kitől féljek? Az Úr az én életemnek erőssége: kitől remegjek?

Zsolt. 27,2

Ha gonoszok jönnek ellenem, hogy testemet egyék: szorongatóim és ellenem – ők botlanak meg és hullanak el.

Zsolt. 27,3

Ha tábor fog körül, nem fél szívem; habár had támad reám, mégis *őbenne* bízom én.

Zsolt. 27,4

Egyet kérek az Úrtól, azért esedezem: hogy lakhassam az Úr házában életemnek minden idejében; hogy nézhessem az Úrnak szépségét és gyönyörködhessem az ő templomában.

Zsolt. 27,5

Bizony elrejt engem az ő hajlékába a veszedelem napján; eltakar engem sátrának rejtekében, sziklára emel fel engem.

Zsolt. 27,6

Most is felül emeli fejemet ellenségeimen, a kik körültem vannak, és én az ő sátorában örömmáldozatokkal áldozom, énekelek és zengedezek az Úrnak.

Zsolt. 27,7

Halld meg, Uram, hangomat – hívlak! Irgalmazz nékem és hallgass meg engem!

Zsolt. 27,8

Helyetted mondja a szívem: Az én orczámat keressétek! A te orczádat keresem, oh Uram!

Zsolt. 27,9

Ne rejtse el orczádat előlem; ne utasítsd el szolgálodat haraggal; te voltál segítőm, ne taszíts el és ne hagyj el engem, üdvösségemnek Istene!

Zsolt. 27,10

Ha atyám és anyám elhagynának is, az Úr magához vesz engem.

Zsolt. 27,11

Taníts meg engem a te útadra, oh Uram! Vezérelj engem egyenes ösvényen, az én üldözőim miatt.

Zsolt. 27,12

Ne adj át engem szorongatóim kívánságának, mert hamis tanúk támadnak ellenem, és erőszakot lihegnek.

Zsolt. 27,13

Bizony hiszem, hogy meglátom az Úr jóságát az élőknek földén!

Zsolt. 27,14

Várjad az Urat, légy erős; bátorodjék szíved és várjad az Urat.

Károli Gáspár fordítása

Balogh Csaba

Zsoltárok 27¹

- 1 a Dávidé.
- b JHVH világosságom és szabadulásom,
c kitől félek?
d JHVH erődje életemnek,
e kitől rettegek?
- 2 a Amikor közelegnek ellenem gonoszok,
b hogy egyék (hús)testemet,
c szorongatóim és ellenségeim nekem,
d ők botlottak meg és estek el.
- 3 a Ha áll ellenem tábor,
b nem fél szívem.
c Ha támad ellenem háború,
d ennek ellenére én bízom.
- 4 a Egyet kérek JHVH-tól,
b azt keresem:
c lakozásom JHVH házában
d minden napján életemnek,
e hogy lássam kedvességben JHVH-t,
f és hogy kutakodjam palotájában.
- 5 a Mert elzár engem menedékhelyén (?)
b a gonosz napon,
c elrejt engem sátrának rejtekhelyén,
d sziklára emel fel engem.
- 6 a És most fel van emelve fejem
b a körülöttem levő ellenségeim fölé,
c És áldozom az ő sátrában ujjongás áldozatait,
d Éneklek és zsoltározok JHVH-nak.
- 7 a Hallgasd meg, JHVH, hangomat,
b kiáltok, könyörülj rajtam és válaszolj nekem!
- 8 a Rólad mondta a szívem:
b „Keressétek az én arcomat.”
c Arcodat, JHVH, keresem.
- 9 a Ne rejtse el arcodat tőlem,
b ne vezess félre haragosan szolgádat!

¹ A Septuaginta (a héber szöveg ógörög fordítása, Kr.e. 3–2. sz.) és a Vulgata (Hieronymus Kr.u. 4–5. század) beosztása szerint ez a 26. Zsoltár. A magyar fordítás arra törekszik, hogy a héber zsoltár „hangulatát”, sajátos kifejezéseit, szórendjét, nyelvtani konstrukcióit lehetőleg szövegűen adja vissza. A rövid jegyzetekben a héber szöveg vélhetően nem lényegtelen nyelvi árnyalataira hívom fel a figyelmet.

- c Segítségem voltál, ne hagyj magamra,
 d és ne hagyj el, szabadulásom Istene.
- 10 a Ha apám és anyám elhagynak,
 b JHVH befogad engem.
- 11 a Mutasd meg nekem, JHVH, utaidat,
 b és vezess engem az egyenes ösvényen
 c a leselkedőim miatt.
- 12 a Ne adj oda szorongatóim torkába!
 b Mert hazug tanúságok támadtak ellenem,
 c és törvénytelen tanúk nekem.
- 13 a Hittem, hogy meglátom JHVH jóságát az élők földjén.
- 14 a Várj JHVH-ra!
 b Légy erős és bátorodjon a szíved,
 c és várj JHVH-ra!

Szerkezet

A zsoltárban egyértelmű a váltás a 6–7. versek között. Műfaji szempontból hitvallásról könyörgésre vált (harmadik személyről második személyre). Ez a fő oka annak, hogy a 19. század végétől kezdve több magyarázó is két, eredetileg külön zsoltárszöveget vél felfedezni itt (H. Gunkel). Első olvasatra úgy tűnhet, hogy még a téma is változik: az 1–6-ban mintha háborúról lenne szó, a 7–14-ben pedig mintha jogi kontextussal lenne dolgunk.

Mások, akik a szöveget egységként kezelik, a szöveg liturgiális beágyazódásával magyarázzák a hangulatváltást. Azt feltételezik, hogy a 6. és 7. vers között valamilyen liturgiális mozzanatra kerül sor, talán éppen arra az áldozatbemutatóra, amelyről a 6. vers beszél (P. C. Craigie)

Tény az, hogy a szöveg szintjén lényeges áthallások vannak a két egység között. Nem egyértelmű, hogy az ellenség, háború, stb. valóban harci helyzetről szól-e vagy sem. A szöveg egészét figyelembe véve inkább jogi kontextusra kell gondolni. Valószínűbbnek tűnik, hogy itt egy jogtalanul (?) megvádolt ember szólal meg, akinek helyzete hasonló a megszállás alatt álló városhoz. Ennek értelmében a harc és a hozzá társuló képek (ellenség, erőd, harci láрма, háború előtti áldozat, győzelem) csupán metaforák. A zsoltárost „felfalni” készülő ellenség (2ab) nem más, mint az őt rágalmazó ólálkodók, akiknek nem szeretne a „torkába” jutni (12a).

Az egysíkú hitvallásról imára váltás helyett úgy tűnik, hogy a zsoltár inkább egyfajta koncentrikus szerkezetet mutat, amelyben a hitvallás elől és hátul (1b–6. és 13. versek) körül fogja az imakérést. Az 1b–6 és 13 hitvallási részeiben több olyan közös elem található, amelyek ezt a kapcsolatot erősítik (lásd az alábbi magyarázatot).

- 1a** Felirat
1b–6 Hitvallás

- 7–12** Kérés
13 Hitvallás
14 Bátorítás (Epilógus)

Ez az irodalmi gyűrűszerű konstrukció összhangban van a belső tartalommal. A zsoltárost is körülzárja az ellenség tábora. Ott áll egymagában, középen. Az imádság intim világát mint valami várfal, körülfogja, „védi” a hitvallás nyilvánossága. A nyilvánosság előtt, az emberek felé, kifelé közvetített hitvallásból a bizonyosság csendül ki, ám az intim imában, ahol a zsoltáros Istennel beszélget, van még némi bizonytalanság, ingadozás is.

A zsoltáron belüli eltérő hangok tökéletesen jellemzik a hasonló helyzetbe került ember ambivalens érzésvilágát attól függően, hogy kivel áll szóba: az emberek felé egyfajta arcot mutat, amely viszont változik akkor, ha egyedül marad az ő Istenével.

Megjegyzések a szöveghez és fordításhoz

1a Az ógörög Septuaginta itt hozzáteszi: „Dávidé, mielőtt felkenték volna” (ti. királlyá). A Zsoltárok könyvében a héber és görög (és szír) szöveghagyományban elég sok eltérés mutatkozik a feliratokat illetően, amely arról tanúskodik, hogy az ógörög verzió által használt héber szövegek és az úgynevezett masszoretikus (a zsidó hagyományban ismert normatív) héber szöveg külön fejlődéstörténeten megy keresztül. A feliratok későbbiek, mint a törzsszöveg, és az egybeszerkesztés későbbi stádiumait jelzik. A Septuaginta szerinti értelmezésre a 10. vers adhatott némi támpontot: a szülők elhagyása és JHVH befogadása összefüggésbe hozható a királyi trónra lépése alkalmával megtörténő isteni adopciónak (vö. 2 Sám 7,14-16; Zsolt 2). A posztbiblikus zsidóságban a 27. Zsoltárt a *jámúm nóráúm* „félelmetes napok” keretében használták. Ez az időszak szorosabban véve a Rós Hassáná (újév) és Jóm Kippur (nagy engesztelés) napja, illetve a kettő közötti 10 nap (mind a 10 napon elhangzik ez a zsoltár; Craigie, 231).

1a A Zsoltárok feliratában gyakori a *lő-dávid*, amelyet hagyományosan a szerzőre vonatkozó jelzésnek tekintenek (*lő*- prepozíció a héberben gyakran a birtokviszonyt jelöli). A *lő*- jelölhet célt is (ugyancsak gyakori a bibliai héberben), vagyis -nak, -nek. Ez esetben a Dávidnak (vagy a mindenkori dávidi utódnak, a júdai királynak) írt zsoltárról lenne szó. Ez utóbbi értelmezés nem valószínű. Természetesen a dávidi szerzőség a hagyomány része, nem történelmi jelentőségű információ. A 4. vers JHVH házáról beszél, illetve az ő palotájáról, s ezek a templommal kapcsolatos hivatkozások, amely a hagyomány szerint csak Dávid király után épül fel.

1b A mondat kétféleképpen fordítható: (a) „JHVH az én világosságom és szabadulásom” (kijelentő mód), vagy (b) „JHVH, Világosságom és Szabadulásom...” (felszólító mód). A szöveg elrendezése miatt (hitvallási rész), az (a) értelmezés a valószínűbb. A JHVH-t megszólító rész később következik. A világosság és a szabadítás szorosan összetartozó gondolatok. Lásd Zsolt 31,17; 44,4; 80,4.8.20; Ézs 9,1; 49,6; Mik 7,8. A *jésa* „szabadulás” (ugyanaz a szótó,

mint a Jésuá / Jézus névben, lásd Mt 1,21 névmagyaroztatát), régies szóval „üdvösség”. (A „segítség” másik kifejezés, vö. héb. *ezrá* a 9c versben). Némi áthallás érzékelhető Zsolt 23,4-ből (vö. 4. vers is!).

2a *Amikor...* A héb. szó szerkezet (*bi-qróv*) kétféleképpen fordítható: „amikor” / „ha”. A jelentésárnyalatok között van némi különbség.

2b *Hogy hústestemet egyék...* Valószínűleg a rágalmazásra vonatkozik.

2cd A héberben ez rendhagyó mondatszerkezet. A szórend szerint a 2c-re esik a hangsúly.

2c *ellenségeim nekem...* Az „ellenségeim” önmagában birtokos szerkezet, a lí „nekem / irányomban” újabb hangsúlyos elem.

2d Az igei formákat lehet jövő idejűnek is fordítani: „megbotlanak és elesnek”. Ez utóbbi inkább a próféta szövegekre jellemző, ahol a jövőbeli eseményt hasonlóan múltbeli igékkel jelzik (ez az ún. perfectum propheticum)

3a A héberben figura etymologica, szó szerint: „táboroz ellenem tábor”. A tábor a harci táborot jelenti. Bár ahogy a zsoltár további verseiből világossá válik, valószínűleg nem konkrét háborúról van szó. A harcra, háborúra vonatkozó kifejezések ez esetben átvitt értelműek.

3b E.sz. 3. személyben beszél, vö. a korábbi „nem félek”. Mintegy kívülről szemléli önmagát. A *libbí* a héberben a szívet, de átvitt értelemben a benső részt is jelenti, az emberi egzisztencia magva. Ebben a zsoltárban háromszor jelenik meg a szív (3b, 8a, 14b).

3d *Ennek ellenére...* A héb. *bö-zót* lehet a fenti értelemben adverbatív, de úgy is fordítható, hogy „ebben”, vagyis „amikor benne vagyok, akkor...” Lásd 2a, „amikor”.

3d *én bízom...* A „bízom” itt part., nem verbum finitum, hanem inkább állapotjelző „bizakodó vagyok”. (Későbbi korban a part. a jelen idő kifejezőjévé válik, de a zsoltár feltehetően ennél korábbi keletkezésű.) A héber nyelvben a „hinni” gondolat két irányban nyilvánul meg, az ezzel kapcsolatos két héb. kifejezéseknek megfelelően. Az *'áman* (valójában kauzatív / deklaratív *he'emín* „megbízhatónak tart”) általában valamilyen verbális aktust (pl. ígéretet) előfeltételez. Hisz, azt jelenti, hogy hisz valaminek, ami szóban elhangzott, pontosabban: hihetőnek tart, konfirmál (deklaratív aspektus). Lásd alább a 13. verset. A *bátach* esetében (amit a zsoltár itt használ) nem ez a verbális aktust előfeltételező hit / bizalom jelenik meg, hanem az, amely a tapasztalati ismeretre alapoz, arra, hogy az Úr mindig ki szokta menteni az övéit a szorult helyzetből (nem kell ehhez konkrét ígéretnek kapcsolódnia).

4a *Egyet...* Nőnemű számnév, amely valamilyen dologra utal, tehát tkp. „egy dolgot kérek”. A „kér” (*sá'al*) és „keres” (*biqqés*) kultikus terminológia. A templomba érkező ember célja az, hogy valamit „kérjen”, illetve, aki idejön, valamit „keres”. Vö. Mt 7,7 (kér > keres > zörget).

4c *lakozásom...* Nem célhatározói mondatként vezeti be, hanem ezzel a furcsa szófordulattal: „keresem lakozásom / tartózkodásom...” A héb. *sevet* a letelepedés terminusa, vagyis az „ott lakni (tartósan), letelepedni” gondolatot fejezi ki. A 4d valójában erre utal, amikor az egész életre JHVH közelében lakni gondolatot hozza fel. Közel áll ehhez Zsolt 23:6.

4e A JHVH-nál lakás egyik célját fejezi ki (vö. 4f). Vitatott jelentésű sor. Vanak magyarázók, akik ebből arra következtetnek, hogy az ősi templomban volt

valamiféle vizuális JHVH-ábrázolás (H. Niehr), amelynek szemléléséről beszél itt a zsoltáros. De valószínűbb, hogy a látásnak itt valamilyen más, spirituális vonatkozására kell gondolni (P. C. Craigie; lásd alább a 13. verset, amely talán erre rezonál). A próféták is látták JHVH-t, pl. Ézs 6,1. Nem világos az sem, hogy mire utal a „kedvesen / kedvességben” (héb. *bö-nó'am*). Talán a testére éhező szorongatókkal szemben a hozzá kedvesen, jóindulattal viszonyuló Istenről van szó (lásd még 13. vers).

4f A „kutakodjam” (*lö-baqqér*) a JHVH-nál lakás másik célja (vö. 4e). A *baqqér* „kutakodni” kultikus szakterminológia is. Azt jelenti „jósolni, jövendőlni”. Néhány magyarázó a jóslás, jelmagyarázás tudományának ősi izraeli alkalmazására gondol. Ám a *baqqér* általános értelemben is előfordul mégpedig a „tüzetesen megvizsgál / utánanéző” értelemben (pl. Ezék 34,11-ben). A Septuaginta szerint: „hogyan felvigyázam (esetleg: látogassam) szentélyét.”

5a–6b A hébertől eltérően a Septuaginta következetesen múlt idejű igékkel fordít.

5a Az Ószövetség világában a szabadítás gyakran az elrejtéssel társul, azaz úgy menekül meg valaki, hogy elrejtőzik. A *szukkó* „rejtekhely”, esetleg „menedékhely”, némelyek sátornak fordítják. Ehhez a gondolathoz Zsolt 76,3 kötődik szorosán: „Sálemben van menedékhelye / sátra (*szukkó*), // és hajléka Siónban”. Lásd még Zsolt 10,9; 31,21 (*szukká*); JerSir 2,6. Talán összekapcsolható ezzel a kifejezéssel az ismert izraeli nagy sátorosünnep (héb. *szukkót*, „sátrak”) is (őszi betakarítás-ünnep, amikor „sátrakban” laktak). Elképzelhető, hogy a *szukkó* a kultikus JHVH reprezentáció (talán frigidáda?) számára készült egyfajta sátorszerű baldachin volt (a templomon belül), ahogy ezt az ókorból sok más helyről ismerjük. A *cáfan* „elrejt” szó töve közös a *cáfón* kifejezéssel, amelynek jelentése „észak”, ám ugyanakkor a mitologikus istenhely klasszikus terminusa is (mindenekelőtt az ókori Kánaánban, de a jeruzsálemi teológiában is; lásd Zsolt 48,3).

5b *gonosz napon*... A „gonosz nap” (*jóm rá'á*) a szerencsétlen napot jelenti (vagyis nem etikai értelmű). Ugyanaz a szótó, mint 2a „gonoszok” (*möré'ím*) szavában. Így talán egyfajta áthallás észlelhető itt, a „gonosz nap” az, amikor a „gonoszok” ellene támadnak. A 4d szerint „minden napon” (vagyis jó és rossz napokon) JHVH házában akar lakni.

5d A szilárd és magas helyen való megállás a létbiztonságot fejezi ki (vö. Hab 3:19). Az itt használt „szikla” (*cúr*) gyakori metafora. Érdekes módon gyakran JHVH személyét jelöli (pl. Deut 32,4.37; 2 Sám 22,32; Zsolt 18,32; 28,1; Ézs 17,10; vö. még Num 20,10 (itt a *szela'* héb. kifejezés a „szikla”) és 1 Kor 10,4). A szikla szimbólum JHVH-val való összekapcsolása érdekes kérdés. Nem kizárt, hogy köze van a korai vallásos JHVH-reprezentációhoz (lásd héb. *even „kő”*, Gen 28,22; Ézs 28:16). Faragott szobor formában nem lehetett JHVH-t kiábrázolni, de a 2. parancsolat nem tiltja explicite a nem szobor típusú isteni reprezentációt. Ezzel magyarázható, hogy a száműzetés előtti Júdában / Izraelben meglehetősen sok helyen olvasunk kultushelyen felállított kőoszlopokról, amelyeket egy későbbi zsidóságon belüli irányzat (az ún. deuteronomista mozgalom) már nem tekint elfogadhatónak.

6a *Fejem fel van emelve*... Lásd az előző verssort. Aki magasabban van, az a győztes. A Septuaginta szerint itt ez állhatott: „felemeli (JHVH) a fejemet”

(vö. Zsolt 3,4; 110,7; lásd még Gen 40,13). A fej felemelése a rehabilitációval áll kapcsolatban. Lásd a zsoltár jogi kontextusát.

6c Az „áldozok, éneklek, zsoltározzok” igék így is fordíthatók: „hadd áldozzak, hadd énekeljek, hadd zsoltározzak”.

6c (*harc*) *kiáltás áldozatokat...* A héb. *törúá* általában a hangos örömjongást, kurjantást jelenti, de konkrétan a harci kiáltásra, harci riadóra is vonatkozhat. A kontextus erre az értelmezésre itt is alapot ad (vö. 1 Sám 4,6; 2 Sám 6,15). Amúgy a héber szó szerkezet, *zivché törúá*, „az ujjongás áldozatai” (ez a konstrukció a héberben alkothat jelzős szerkezetet, vagyis ujjongással kísért áldozatok) egyedi. Nem ismeretlen viszont az a szokás, hogy a hadba vonulás előtt áldozatokat mutatnak be (lásd pl. 1 Sám 13). Az itt említett *zebach* áldozati forma feláldozott állatok közös elfogyasztását is jelentette, vagyis egy nagy lakoma volt (vö. Ézs 22,13).

7a A korábbi hitvallás után itt kezdődik a JHVH-nak címzett szövegrész, a tulajdonképpeni imádság.

7a A héber gondolkodás szerint a meghallgatás (*söma'*, itt imperativus) a válaszadás aktusát is magában foglalja. Vagyis meghallgatni azt jelenti, hogy megjön a válasz is. Ugyanaz a *sáma'* szó, amely a „meghallgat” gondolatot kifejezi, jelöli az „engedelmeskedik” gondolatot is a héber nyelvben. A héber tehát nem tud arról, hogy JHVH meghallgathat anélkül, hogy megadná azt, amit kér tőle az imádkozó ember.

8a *Rólad mondtá...* Vagyis: *veled kapcsolatban mondtá*. Más fordítási lehetőség: *neked mondtá a szívem* (így a Septuaginta). Bár a *lő-* prepozíció mindkét fordítást lehetővé teszi, a kontextusban az első variáció a valószínűbb. A szöveg eredeti formája némiképp vitatott. A fenti, a zsidó hagyományban bevett olvasat mellett a szakirodalom egy másik olvasási lehetőséget is számon tart (a *lőkhá* helyett *lékh*, vagyis a szöveg szintjén csak az általában bizonytalanabbnak tekintett magánhangzók változnak): „nosza / rajta”. A sor ez esetben így változna: „nosza – mondtá a szívem – keressétek az én arcomat”. Számomra azért válik kétségesse ez a magyarázat, mert ez esetben a vocativusnak is többes számban kellene állnia (vagyis *lékh* helyett *lőkhú*-ra lenne szükség), ami már a szövegben nemcsak magánhangzóváltást, hanem egy elveszett mássalhangzó kiegészítését is jelentené. Bár nem kizárt, ezzel e szövegkritikai megoldás valószínűsége csökken.

8c A szórend a fenti hangsúlyt érzékelteti. A hagyományos szórend a héberben ez lett volna: „keresem arcodat, JHVH”. A mondat elejére általában a hangsúlyos szó kerül. Költői szövegek esetén van némi fluktuáció ebben a tekintetben, de nem kizárt, hogy az eltérő szórendnek tényleg üzenetértéke van.

9a Az „elrejt” ugyanaz a szó, mint 5c-ben.

9b *Ne vezesd félre ...* Esetleg: *ne térítsd el*. Az itt található héb. kifejezés (*nátá* kauzatív) gyakran jelenik meg jogi kontextusban, mint terminus technicus, mint az igaz ügy „elfordítása / eltérítése”, valaki „félrevezetése”, nem igazságos ítéletozatal. Lásd Ex 23,2.6; Deut 16,19; Péld 17,23; 18,5; Ézs 10,2; 29,21; JerSir 3,35. Valószínű, hogy ebben a zsoltárban is ez a jogi kontextus szolgáltatja az imádság háttérét, ahogy az alább kiderül.

9c *Ne hagyj magamra...* Más fordítási lehetőség: *ne adj fel...* Ez az ige vonatkozhat az otthagyt, parlagon hagyott földre, amivel senki nem törődik.

9d Szabadulásom Istene... Az ilyen konstrukciók gyakran jelzős szerkezetek, vagyis: „szabadító Istenem”. A *jiső’í* „szabadulásom” ugyanaz a szó, mint 1b-ben.

10ab A mondat így is fordítható: „Mert atyám és anyám elhagytak, de JHVH befogad(ott) engem” (így értelmezi a Septuaginta). A „befogad” (héb. *’ászaf*) azt is jelenti, hogy „összegyűjt, begyűjt”, pl. termést. Személyekkel kapcsolatban a „magához fogad, befogad” opció valószínű (lásd Józs 20,4 – egy város a menekültet; 2 Sám 11,27 – Dávid Bethsabét). A kép magában foglalja azt, hogy az illető befogadott, vagyis eredetileg nem oda tartozó. Királyi kontextusban ez a mondat némiképp megfeleltethető a király Isten általi adopciónak, ahogy azt az ősi izraeli rítusból is ismerjük (vö. Zsolt 2,7; 2 Sám 7,14–16).

11a A héb. *járé* az az ige, amelyből a *tóra* is származik („útmutatás”). Van egy másik szó a tanításra is (*lámad*, innen jön a *talmúd*). A Septuaginta igyekszik szó szerint érzékeltetni a tórával kapcsolatos allúziót: „oktass a törvényre / adj törvényt nekem, Uram, a te utadon...”

11c A héb. „leselkedő” (*sór*) egybecseng az „egyenes” (*mísór*) szóval. A „vigyázóim miatt” azt jelenti, hogy azok miatt, aki azt lesik, hogy mikor térek rossz útra. Vö. igei forma Hós 13,7: „leselkedem (*’ásúr*), mint párdúc az útfélen”.

12a Szorongatóim torkába... A héb. *nefes* többértelmű kifejezés, jelenti azt, hogy „élet; személy; lélek; torok”. Gyakori metafora az Ószövetségben az, hogy „valaminek a torkában lenni” (pl. a Seol / alvilág torkában), illetve a „le nyel” (*bála*) gyakran a halálos ítélet kifejezésére szolgál (pl. Hab 2,5). Ez a metafora itt összezseng a 2. verssel, ahol a zsoltáros ellenségei a testét szeretnék enni (*’ákhál*).

12b Szó szerint: *hazugság tanúságai*... A héb. *’éd* (itt tsz.) egyaránt jelölheti a tanúskodó személyt és a tanúságot, bizonyoságtételt. A vers megerősíti azt, hogy jogi kontextusban vagyunk. A „hazug tanú(ságo)k” (*’édé sáqer*) az, amit a 9. parancsolatban is olvasunk: „ne tégy társad ellen hazug tanúságot (*’éd sáqer*)” (Ex 20,16).

11c A *újféach* héb. szó jelentését vitatják. Több jel is arra mutat, hogy ez is a tanúskodással áll kapcsolatban (egyes fordításokban: „liheg”). A „bosszút lihegnek” (MBT) helytelen értelmezés. Sem a t.sz. nem talál, sem a „bosszú”. A héb. *chámász* a törvényteleniséget (vö. görög *ádikiá*), esetleg erőszakot jelenti. A mondat értelme vagy az, hogy (a) azt tanúsítják (hamisan), hogy igazságtalanságot követett el a zsoltáros, vagy (b) azt, hogy törvényellenesen tanúskodnak.

13a Az előző versektől eltérően a 13. vers már nem az ima része. Egyfajta összefoglaló, talán hitvallás. Amint az alábbiakban utalok rá, ez a szöveg visszakapcsol az 1b–6 versek hitvallásához, s így egyfajta körkörös szerkezetet alkot.

12c/13a nekem... A héb. szövegben a 13a-ban a *lúlé* „hacsak nem” valószínűtlen feltételes kötőszó áll. A magyarázók egyöntetűen szövegromlásra gondolnak, mert ennek így nincs értelme, hiányzik a mondat másik fele. Esetleg mondattanilag a 12bc lehetne az apodosis (összetett mondatok sorrendjének felcserélése): „mert..., hacsak nem hittem volna, hogy...” Logikailag viszont ennek a konstrukciónak nincs értelme. A héb. szöveg ókori másolói is érzékelték ezt a problémát, s jelzik is a *lúlé* szónál, hogy itt valami rendellenesség áll fenn. Az ógörög fordítás úgy tűnik, hogy valami más szót olvasott (talán a *lú* egy másik formáját, *ló* „neki”). Részben ezt az utat követi a fenti fordítási javaslat

(lí „nekem“). De ezzel még mindig megmarad a *lé* szótag, ami mássalhangzós formában lehetne *ló* is, ez pedig a héb. tagadószó, „nem”. Vagyis: „nem hittem, hogy meglátom...”, amivel a mondat értelme a visszájára fordulna. A görög szöveg tanúsága miatt (illetve ebbe az irányba mutat az ókori szír és latin fordítás is) némi habozással a fenti javaslat mellett döntöttem.

13a A héber *he'emantí* „(el)hittem” ige a 3d-ben megjelenő *bátach* „bízom” kifejezéstől eltérően az igazolás, konfirmálás mozzanatát jeleníti meg. Ez a „hinni” annyit jelent, mint „tanúsítani, hogy igaza van”. A múlt idejű fordítás („el-hittem”) valószínűbbnek tűnik. Az élet földje az élők földjét, vagyis a jelenvaló világot jelenti. Az alvilág a holtak hazája. Más szóval a zsoltáros ebben az életben vár igazságszolgáltatásra. JHVH jóságának meglátása hasonlít 4f-hez: JHVH-t kedvességében (életem napjaiban) / JHVH-t jóság(á)ban (az élők földjén).

14 Az utolsó vers már valószínűleg nem a zsoltárostól származik. (Bár úgy is lehetne olvasni, mint amit ő – saját tapasztalata alapján – az olvasó felé közvetít.) Több zsoltárban is érzékelhető a fentihez hasonló személyváltás a zsoltárok végén. A magyarázók úgy vélik, hogy az ilyen jellegű mondatok a zsoltár kultikus szerepéről árulnak el egyet, s mást. Ez esetben konkrétan arról van szó, hogy miután az imádkozó ember elmondta az előző verssorokban levő imádságot, a szolgálatot tevő kultuszi szereplő, valószínűleg pap, ezzel a mondattal bátorította az illető személyt. Ehhez hasonló gyakorlatot látunk például 1 Sám 1,17-ben.

CXXX. 'S O L T Á R. 237

4. Mint az híván fű, olyak légyenek, A' mely fókott nőni az ésterhákon. El-afz, minkelette kinyönek, A' kibén nintsen fohol femmi hafzon.

5. Kinn az arató nem talál annyit: Hogy egy marokkal valót arathatna; Nem-hogy köthetne valami kévét, A' kit ember ölőben szoríthatna.

6. Es a' kik let el-mennek ne mondják: A' kegyes Isten áldjon-meg titeket: Aratástok légyenek fzapórik: Az UR' Nevében áldunk benneteket.

CXXX. 'S O L T Á R. T. B.
Könyörgés a' Isten-bizálatért.

T E hozzád teljes szívből Kiáltok szüntelen
E' furalmas mélységből; Hallgass-meg, UR Isten!
Nyisd-meg te füledet, Midőn téged hívlak,
Tekintsd-meg én ügyemet, Mert régen óhajtlak.

2. Ha, URam! bűnünk szerént Minket büntetnél-meg: URam! e' Világ szerént Ki állhatna úgy meg? De a' te irgalmad nagy, A' téged' főlőken; Es te engedelmes vagy; Hogy dicsérjen minden.

3. Énnékem reménységem Vagyontsak Istenben, Es bízok az én szívem Ó frent Igéjében: Es lelkem, erőshittel, Az URat óhajlja; Mint a' virraftó éjfel A' virradztát várja.

H n 4. Is

Szenci Molnár Albert: CXXX. zsoltár. „Tehozzád teljes szívből kiáltok szüntelen”
= Isten közönséges tiszteletére rendeltetett énekes könyv, Debrecen, 1778, 237.

27. zsoltár

1. Az Úr az én világosságom és ő az én szabadítóm, kitől is félhetnék? Az én életem sziklavára az Úr, ijedelmem kitől is lehetne?
2. Ha rám törnek ellenségeim, nyughatatlan gyűlölőim, hogy testemet széttép-jék, ők bicsaklanak meg és ők esnek el.
3. Ha egy egész tábor vesz is körül, nem retten meg az én szívem, és ha hábo-rúra kelnek ellenem, akkor is bizakodom én.
4. Egyet kérek csak az Úrtól, és arra is törekszem, hogy nyugalmam legyen az ő házában életem minden napján, hogy felismerjem az Úrnak szépségét és megtisztuljak az ő templomában!
5. Hiszen elmerít ő engem bozótosában a gonoszság idején, elbújtat sátrának rejtekébe, és a sziklaszirtre is fölemel.
6. És íme, az engem körülzáró ellenségeim fölé emeli a fejemet. Áldozatot mu-tatok be az ő sátrában, önfeledt áldozatot: zsoltárt zengek, énekelek az Úrnak.
7. Halld meg, Uram, hívó hangomat! Irgalmazz nekem és válaszolj!
8. Ó, én szívem, neked szól ez: „Kutassátok az én arcomat!” És keresem az Úrnak arcát.
9. Ne rejtse el arcodat tőlem, ne fordulj el haraggal szolgálótól, ha már segítőm voltál, ne dobj el és ne hagyj el engem, szabadításomnak Istene!
10. Ha apám és anyám elhagynának is, az Úr befogad engem.
11. Taníts meg, Uram, a te utadra! Te vezess engem az igazság ösvényén az én bántalmazóim miatt!
12. Ne mérj meg engem ellenségeim szándékával, mert felkeltek a hamis ta-núk ellenem és dühöt lihegnek.
13. Ám én bizakodom abban, hogy meglátom még az Úr jóságát az elevenek földjén.
14. Várjad az Urat és légy erős, legyen a szíved rettenthetetlen, várjad az Urat!

Fazekas István fordítása

Fekete Csaba
27. zsoltár

URAM, megmentőm, világom! Félnem kellene?
Életem körülbástyáztad. Rettegtek-e?
Settenkedik ellenségem, felfalná a testemet.
Megszorítana, ha tudna. Elbotlik és felbukik.
Tábort járhat körülöttem, nem ül félsz a szívemen.
Hadd támadjon! Gyarapodik bennem a bizodalom.

Kérlelem is azt az egyet Istenemtől, Uramtól,
hadd lakozzam hajlékában, élvezzem kedvezését,
szemlélődve éltem hosszat templomi csöndességben.

Elbujtatott sátorában félelmetes időben,
tornyosuló sziklaszirtek között helyez el engem.
Feje fölé magasodik támadóim körének,
örvendező harsogással áldozom a szent helyen,
éneklek az én Uramnak, zsoltár fakad a számból.

Hallgass szavamra, én Uram, könyörülettel felelj,
ha színed elé szólítasz, készséges a válaszom.
Felkutatom szent orcádat, el ne rejtőzz előlem,
ne téríts téves ösvényre, haragodban se hagyj el,
én szabadító Istenem, ne hagyj végleg magamra!

Apám-anyám magamra hagy? – Magához fogad Uram.
Láttasd, Uram, jó ösvényed, ólálkodók dacára;
vezess igazi utadon, üldözőm fenekedik.

Torka tárult törekvőknek ne engedj át prédául,
törvénytelen tanúskodók raja fordult ellenem.

Biztosan elhiszem ezért az én Uram hűségét,
ezután az élet földjén jóvoltát még szemlélem.

Várákazzál hát az Úrra,
bátorodott szívvel-ésszel, várjad a te Uradat!

Lackfi János

A szívrostok zsoltára

Az Úr az én menedékem,
takaróponyvám, féltetőm,
láncaimból megszabadít,
mint locsolócső gombolyagába
tekeredett pulikutyát,
lelkem zsírrétegei szétfoszlanak,
bálna voltam, gazellaként szökellek.

Az Úr erős atombunkerem,
bárha sugárzás mardossa a levegőt,
roppantja el foga közt a földgolyót,
mint papírhéjú diót,
ő oltalmazóm, megtart,
nyitva tart engem, éjjel-nappali boltot,
míg a földön felül élek.

Akik kővé száradt bolti kiflikkel
akarnak megkövezni, rá kell, hogy jöjjenek,
feltalálták a bumerángot.
Elhajolok a röppenő pipajelek elől,
minden felém pörgő gyilkos tárgy
visszatér a hajítókhoz.
Kitől félnék Uram, kitől rettegnék,
ha vízen akarok járni,
ne kössem nyakamba félelem malomkövét,
nem félek, Uram, mert itt vagy velem,
féltél helyettem az olajfák hegyén,
minden árva pórusodon félelem rubintja.

Táborok sorakoztak ellenem,
faltörő kosok és vasbuzogányok,
sokkolók és pillangókések,
izomzatok és páncélszatok,
viking szarvak és busómaszkok.
Ha te velem, ki ellenem?

Egyet kérek az Úrtól,
és azt keresem,
hogy ő legyen főbérlőm,
aki átcsoszog előszobámon,
segítsek kicserélni

a biztosítékot, kiszedni valamit
a szekrény háta mögül,
neki már nem hajlik
úgy a dereka, mint ötvenmillió éve,
teasüti kíséretében, fekete-fehér
fotók alapján elmeséli a múltat.
Uram, te vagy az én áramszolgáltatóm,
feltekerem szívedben a melegséget, és izzadok,
beállítom szívedben az enyhülést, és felfrissülök.
Passzívházadban lakozom életemnek minden napján.

Árvíz jön és tornádó,
mint lefolyóban a víz, szörcsögve
enyésznek el a felhőkarcolók,
finom gőzzé sisteregnek széjjel
a hegyláncok, az emberek sercegve
égnek semmivé, mint a benzinkúti
rovarpörkölő gépek izzásában a lepkék.
De az én Uram a Hold túlfelére hajít engem,
ártás ne férjen hozzám,
az én Uram az én menedékem,
páncélgűrűbe teker engemet,
mint a pizzát folpak-ezüstbe,
jégesőként pattog le minden ártalom
a haragnak napján.

Sátora menedékhelyem, ujjongok és áldozom,
felemeli fejem a gonoszok fölé, az ő röpdöső
Michael Jordanja leszek, én, pigmeus,
köröttem kosárlabdák, denevérek
és bolygók zizegnek az égen.

Táncolok és dajdajozok sátradban,
te vagy a legnagyobb bulibáró,
csokornyakkendős mérnökök és tisztos
nagymamák és taláros bírák ropják
a vámtisztekkel.
Húzod a talpalávalót, Jóisten és bandája,
apró rovarok keringőznek a víz felett,
struccok tekeregnek, kalászkok bólogatnak,
gyíkok brékelnek a köveken.
Lagzísátradban folytonos a veretés, Uram,
pörgünk, mint ördögszekér, Istenszekér,
vonaglunk érzéken, mint ökörnyál,
felhőzünk sejtelmesen, mint pamacsok,
melyekkel teleragasztottad az eget,
minden este bál van,

sátrad árnyékában, diszkófényében
ölelkeznek testek, csontok, húsok és lelkek.

Halld az én hangomat, Istenem,
kiáltok hozzád éjjel és nappal,
rám förmednek, kevesebbet
és mélyebben tessék imádkozni,
minek ez a csodálatos szószaporítás,
jól tudja az Úristen, mi a szívünk vágya.
De te szereted, Uram, ha elszabadul
közöttünk a te szereteted láncos buzogánya,
füttyülünk a megszólók ajkára.
Ugye, szereted a megszólókat is?
Meg azt, ha nemcsak motyogom
orrom alatt, hogy:
Énistenem, Jóistenem,
úgyis tudod, mi kell nekem,
lábvíz, új autó, jó állás, szép nő,
majd megadod, ha akarod...
Hanem sírva könnyörgök hozzád,
leázik szembogaramról a kékség,
kiáltok erővel, hulljon az égi vakolat,
követelem, ragyogtasd rám arcodat,
követelem, add vissza gyermekeim hitét,
akárhová rekkentették is,
ágy alá, agylebeny mögé,
add vissza őket, add vissza magadat nekik,
követelem, hogy forrón öleld barátaimat,
kik annyira vágynak utánad,
a mozgássérült gyermek
újra járni tudjon, beforrjanak
a sebek, amelyeket egymáson ejtünk
szűrő- és vágóeszközökkel,
óbégatok, Uram, vadszamarad,
és meghallgatod szavamat.

Ha mindenki elfordul is tőlem,
nyafogok és hörgök és lapsokúszik
az én lelkem, és te felemeled, Uram,
nekem adod arcodat, a te örömetet.

Ne hagyj magamra, szabadulásom Istene,
izzó szénen fekszem, igazságod parazsával
takarózom, eljegyeztél engem,
mindent tudsz, ami szemed előtt,
ami hátad mögött, ami fejed felett van,
fejed felett már semmi sincs talán.

Minden pillanatban,
minden tizedmásodpercben légy velem,
légy az én békém,
légy bennem és legyek tebenned,
ahogy a felhő mögül előtörő nap tüze
szétégeti az égboltot,
ugyanígy egy legyek veled, egy legyél velem,
változzunk szüntelenül egymássá,
ahogy a Kémiai Egyesült Anyagok
alkotmányba forrnak mindörökké.

Apám kimegy a temetőbe, sírt ás,
kiméri a derékszöget, csiszolja koporsóját,
szép darab, le is lakkozza,
pedig pár esős nap vagy hónap után
fakóra marjul a felület,
apám kipróbálja, milyen fekvés
esik benne, majd vízre taszajtja,
elhajózik, vissza se néz.
Anyám elhagy engemet,
nem ad nekem enni többet,
adjak enni én magamnak,
nem ad nekem inni többet,
adjak inni én magamnak,
nem ad nekem többet otthont,
építsek házat magamnak,
elharapja a köldökzsinórt,
magamra vessek ezentúl.
De te, Uram, soha nem temetkezel
gondjaid vagy a halál mélyébe,
nem hagysz bolyongani szálmagamban
az űr úttalan féreglyukaiban.

Mutasd meg, Uram, útjaidat,
lépőköveket helyezz a patakba,
pontonhidakat két part közé,
térképem puzzle-darabkáit
kattintsd egyenként a helyükre,
mert sebhelyes az én emlékezetem, Uram,
csak te tudod kipótolni
álmokkal, ígéretekkkel,
söpörd félre a bozótban
rám leselkedőket,
ne vessenek tört nekem,
álnokságukkal nyakam ne szegjék.

Ne hagyj, hogy a hazudozók elveszítsenek,
befonjanak hálójukba,
kiszívják véremet,
kiszívják belőlem az igazságot.
Add, Uram, ne igazsággal hadakozzak,
hanem szívemet használjam pajzsnak,
a te jelenlétedet erősségnek
a mocskok ellenében,
akiket, ugye, szintén szeretsz.

Meglátom az Úr jóságát az élők földjén,
halottakkal van bevetve,
kisarjadnak és élnek,
míg a földön járók hamuarcú
zombikat formáznak.
Vége fel, Uram, élőid közé,
menjek át a felvételi teszten.
kristálytestet ígértél, Uram,
pászíts a többi kristálytesthez,
kapaszkodjon kezünk-lábunk,
legyünk élő gyümölcs,
élő templom, eleven föld,
lüktető szívrostokból fonva.

Erős leszek, és várom az Istent,
hívom és várom,
hozzá vagyok hivatalos,
meghívom őt önmagamba,
táncolok sátrában,
táncol a sátramban.

Hívom és várom az Istent,
úgy jön el, hogy már itt van,
úgy van itt, hogy majd eljön.
Van és jön, vanjön, jönvan.
Voltvanlesz.

Vörös István

A 27-es zsoltár

- 1 Megírva DáViD által:
iSTeN, világhosság és szabadulás,
félnem kell?
iSTeN, életvédő bástya,
rettegmem kell?
- 2 Amikor a gonoszok közelegtek ellenem,
hogy a testemet egyék,
a szorongatóim és ellenségeim –
ők botlottak és ők estek.
- 3 Bár tábor áll ellenem,
nem félek.
Bár háború támad ellenem,
mégis bizakodom.
- 4 Egyet kérek iSTeNtől,
azt keresem:
minden napján életemnek
iSTeN házában lakhatást,
hogy lássam kedvességében őT,
hogy kutakodhassam palotájában.
- 5 Elzár menedékében
a megveszekedett napokon,
elbújtat sátrának rejtekén,
sziklára menekít engem.
- 6 És most magasabban hordhatom fejem
sok-sok ellenségemnél.
Sátra alatt ujjongva áldozom
énekkal és zsoltárral iSTeNnek.
- 7 Hallgasd meg, uRam, hangomat,
könnyöletedért és válaszodért kiáltok!
- 8 Beszéltem RóLad a szívemmel,
kéresemre az aRCodat
kutatom, uRam.
- 9 Ne rejtse el hát tőlem,
még ha bosszantó szolga is vagyok!
Segítőt voltál, most már tarts ki mellettem,
legyél szabadulásom iSTeNe.
- 10 Ha apám és anyám el is hagynak,
az úR befogad engem.

- 11 Légy útmutatóm, uRam,
ne vigyen félre az ösvény,
mert sokan figyelik lépteimet.
- 12 Ne vess szorongatóim torkába!
Mert hazug szájak támadtak ellenem,
és törvénytelen tanúk.
- 13 Hittem, hogy meglátom az uRat az élők között.
- 14 Vársz iSTeNre!
Erős vagy és bátorodó szívű!
Csakazértis vársz az úRra!

Petróczi Éva

27. zsoltár

Ha az ÚR világol bennem, s megszabadít,
vajh ki taszíthat félelembé?
Ha Ő erődje életemnek,
nem ismerem a rettegésnek kínjait.

Amikor esendő testemet
falánk gonoszok veszik körül,
a szorongató ellenségeket
az ÚR buktatja el, s énrajtam könyörül.

Ha tábort állnak ellenem,
nem reszket és nem fél szívem.
Hogyha háború zúg köröttem,
kibírom, bizalomba öltözötten.

Egyet kérek én csak URAMTÓL,
könyörgésem egyre ezért szól:
hogy életem minden napján
lakozhassak szent házában,
gyönyörködjek szent arcában,
otthon legyek otthonában.

Őriz engem menedékben,
a gonoszok idejében
rejt sátrának rejtekében,
sziklacsúcsra emel engem.

Emelt fővel, magasan, ott
lakozom ellenségeim fölött,
áldozok az Ő sátorában, ujjongást érzek, örömet,
szüntelen csak az ÚRNAK zengek, zsoltározok.

Hallgasd meg, URAM , hangomat,
s küldd el nekem irgalmazó válasz-szavad!

„Keressétek az én arcomat!”
Üzeneted visszhangozza szívem.
Arcodat, én Uram, szüntelen keresem.

Ne rejtse el arcodat előlem,
szolgád elől haragvón el ne bújdokolj!
ne hagyj magamra, Te, aki eljöttél, hogy segítsen,
ne hagyj el engem, szabadító Isten.

Ha kivet házából apám, s anyám,
befogadsz engem, én URAM, Atyám.

Utaid, URAM, mutasd meg itt,
s a rám leselkedők elől
egyenes ösvényre menekíts.

Szorongatóim torkába ne dobj!
A hazug tanúságok száma sok,
s törvénytelen tanúk tömege acsarog.

Hittel hiszem, hogy URAM jóságát már e földön megtapasztalom.

Várj hát az ÚRRA,
Légyen szíved bátor és erős,
így várjad Őt!

Mezei Balázs

27. zsoltár

(Az Úr az én örök napom)

Sötétben járva fényre leltem
megvéd az Úr hatalma engem
orcája én örök napom
fényében nem fogyatkozom

kitől félhetne így a lélek
kísérhet valahány kísértet
elárultan is csak bizakodom
az Úr az én örök napom

bár öltözhetnék fűbe-fába
rigófütty-virradatra várva
lakoznék benned istenem
bosszút állsz elleneimen

halld meg szavam szent templomodban
hol oltárod parazsa lobban
világít könyörületesen
hogymindig ezt a fényt keressem

színed előtt magam találjam
haragod évadát kiálltan
járulok elibéd örömben
neved kiszikkadt számra szökken

apám-anyám már rég elhagytak
ellenségem kezére adtak
arcod el ne takard előlem
élhessek érted mind-időtlen

hiszen hiszem hogy elevenként
látlak majd az idők keresztjén
hol ég és föld egymásba érnek
s igéi zsoltáros reménynek

hirdetik hárfá-húrokon:
az Úr az én örök napom
az Úr az én örök napom.

Kiss Judit Ágnes

27. zsoltár

ISTEN a fényem, a szabadságom,
mitől félek?
ISTEN erős erődöm,
mitől rettegek?
Amikor eljöttek az ellenségeim,
lerágták csontjaimról a húst,
aztán belepusztultak.
Ha harcosok harcolnak ellenem – félek.
Ha kitör a háború – rettegek.
Mégis bizakodom.

Csak azt kérem ISTENTŐL,
fogadjon a házába,
a kisszobába legalább,
hadd lássam reggelenként,
kávézzunk együtt a teraszon.
Rossz időben ernyőt tart a fejem fölé,
és ha értem jönnek az ellenségeim,
azt mondja: nincs itt,
és rájuk csapja az ajtót.
Győztesként magasra emel,
ujjongva énekelek.

Hallod a hangomat, ISTEN?
Hozzád beszélek, felelj, kérlek!
Azt mondtad, keresselek,
és én kereslek, szemtől szembe
akarlak látni!
Bújócskát játszol velem?
Vagy megharagudtál?
Ne légy velem igazságtalan!
Ha eddig segítettél, ne hagyj magamra!

Ha apám és anyám ellöknek maguktól,
ISTEN, fogadj örökbe!
Mutasd meg, merre menjek,
olyan úton, ahol nem leskelődnek utánam,
ne hagyd, hogy felfaljanak a vadállatok!
Hamisan vádolnak
és igazságtalanul ítélnek el.

Mégis hiszem, hogy meglátom jóságodat
még földi életem során.

Várj ISTENre.
Szedd össze az erődöt
és a bátorságodat,
és várj ISTENre!

Benkő Ildikó

27. zsoltár

Világosságom, szabadulásom!
Husomra gyűlnek, riaszd el őket!
Ha mind belepnek, ha mind csatáznak,
el ők botolnak, el ők merülnek...
Tebenned küzdök, téged reméllek,
Erős a várad, szavaid élet.
Gyűlölőimet eszi a méreg:
Ki ez a féreg? Mi védi még meg?
Agyafúrt vádak hiába vágnak,
hiába tudunk, mi zavarodunk!
Én meg ujjongom szép dicsőséged.
Konok hazugok vak igazukat
vesztemért mondják, hitelem rontják,
elárult anyám, öcséim lazán,
az Úr tart épen, ő a szentélyem,
magához fogad, jó utat mutat,
bizony, erőt ad, élő oltalmat.
Zárd be a szádat, az Urat várjad,
hogy majd ujjongjad szép dicsőségét!

Zsolt. 32.

Az igaz bűnbánó boldogsága és reménysége

Zsolt. 32,1

Dávid tanítása.

Boldog az, a kinek hamissága megbocsátott, vétke elfedeztetett.

Zsolt. 32,2

Boldog ember az, a kinek az Úr bűnt nem tulajdonít, és lelkében csalárd-ság nincsen.

Zsolt. 32,3

Míg elhallgatám, megavultak csontjaim a napestig való jajgatás miatt.

Zsolt. 32,4

Míg éjjel-nappal rám nehezedék kezéd, életerőm ellankadt, mintegy a nyár hevében. Szela.

Zsolt. 32,5

Vétkemet bevallám néked, bűnömet el nem fedeztem. Azt mondtam: Beval-lom hamisságomat az Úrnak – és te elvetted rólam bűneimnek terhét. Szela.

Zsolt. 32,6

Azért hozzád fohászkodjék minden kegyes, alkalmas időben. Bár a nagy

vizek áradnának, nem juthatnak azok el ő hozzá.

Zsolt. 32,7

Te vagy oltalmam, te mentesz meg veszedelemtől; végy körül engem a szabadulás örömeivel! Szela.

Zsolt. 32,8

Bölcscsé teszlek és megtanítlak téged az útra, a melyen járj; szemeimmel tanácsollak téged.

Zsolt. 32,9

Ne legyetek oktalanok, mint a ló, mint az öszvér, a melyeknek kantárral és zabolával kell szorítani az állát, mert nem közelít hozzád.

Zsolt. 32,10

Sok bánata van a gonosznak, de a ki bízik az Úrban, kegyelemmel veszi azt körül.

Zsolt. 32,11

Örüljete az Úrban, vigadozzatok ti igazak! Örvendeztetek mindnyájan ti egyeneslelkűek!

Balogh Csaba

Zsoltárok 32¹

- 1 a Dávidé.
b Elmélkedés.
c Boldog az, akinek felemeltetett a hűtlensége,
d akinek befedeztetett vétke.
- 2 a Boldog az az ember, akinek Jahve nem tulajdonít bűnösséget,
b és nincs lelkében csalárdság.
- 3 a Mivelhogy hallgattam, elszenvedtek csontjaim
b a mindennap való ordításomban.
- 4 a Mivelhogy nappal és éjszaka rám nehezedett kezed,
b olyanná változtam, mint a mező a nyár hevében.
c Szelá
- 5 a Vétkeket tudattam veled,
b bűnösségemet nem fedeztem be.
c Azt mondtam:
d Vallást teszek hűtlenségemről Jahvénak.
e És te felemelted a vétkeim bűnösségét.
f Szelá
- 6 a Ezért imádkozzék minden kegyes hozzád, amikor összetöretés talál rá (?),
b amikor áradnak a nagy vizek, nem érnek el hozzád.
- 7 a Te rejtekhely vagy számomra,
b a szorongatástól megőrzöl engem, hogy
c megszabadíts, körülveszel engem.
d Szelá
- 8 a Hadd okítsalak és tanítsalak téged, hogy melyik úton járj,
b hadd adjak tanácsot, szemeim rajtad lesznek.
- 9 a Ne legyetek olyanok, mint a ló,
b mint az öszvér, amelynek nincs értelme,
c amelynek zablával és kantárral kell lépését kanyarítani,
d különben nem közelít hozzád.
- 10 a Sok a fájdalma a gonosznak,
b de aki bízik Jahvéban, azt kegyelem veszi körül.
- 11 a Örüljete Jáhvéban és ujjongjatok igazak,
b s vidítsátok mindazokat, akik egyenes szívűek.

¹ A Septuaginta (a héber szöveg ógörög fordítása, Kr.e. 3–2. sz.) és a Vulgata (Hieronymus Kr.u. 4–5. század) beosztása szerint ez a 31. Zsoltár. A magyar fordítás arra törekszik, hogy a héber zsoltár „hangulatát”, sajátos kifejezéseit, szórendjét, nyelvtani konstrukcióit lehetőleg szöveg-hűen adja vissza. A rövid jegyzetekben a héber szöveg vélhetően nem lényegtelen nyelvi árnyalataira hívom fel a figyelmet. A magyar bibliafordításokat illetően az alábbi rövidítések használom: RevK 1908 – 1908-as revideált Károli-fordítás; MBT – Magyar Bibliatársulat 1990-es ún. ökumenikus fordítása (újfordítás); RUF 2014 – Revideált Újfordítás; KNV 1997 – Káldi Neovulgáta; SZIT 2003 – Szent István Társulat fordítása; KIF 2002 – Kecskeméthy István fordítása.

Benkő Ildikó

32. zsoltár

Hagyjon el hűtlenségem!
Felejtsem förtelmem!
Tévelygésem ne találj,
ne legyek csalárd!

Nem Rólad tanúskodtam,
úgy ordítottam:
csontjaimig rothadtam.
Kezed súlya rajtam,
elfáradtam,
fű a kánikulában.

Hagyjon el hűtlenségem!
Felejtsem förtelmem!
Tévelygésem ne találj,
ne legyek csalárd!

Vétkem neked vallom,
sebemet föltárom,
orvosom,
tisztítsd ormótlanságom!

Hagyjon el hűtlenségem!
Felejtsem förtelmem!
Tévelygésem ne találj,
ne legyek csalárd!

A világ összetört,
hozom eléd a pört,
fene vizek ne sodorjanak,
rejtekem, ne szorongjak!
Végy körül engem, oltalmazz!

Hagyjon el hűtlenségem!
Felejtsem förtelmem!
Tévelygésem ne találj,
ne legyek csalárd!

Hadd mutassam a jó utat,
tanácsommal hadd vigyázzalak!
Ne légy ösztönlény, mint a ló, az öszvér,
melynek zabla szabja az ösvényt,
különben nem közelít.
Sok a kínja a kószálónak,
de aki az Úrban bízik, kegyelem öleli.
Örüljete az Úrban! Ujjongjatok, igazak!
Vidítsátok az egyenes szívűeket!

Kiss Judit Ágnes

32. zsoltár

Boldog az, kire nem haragszik Isten.
Még inkább, ki Istenre nem haragszik.
Megpróbáltam magamba fojtani
keserűségem – bentről mardosott.
Epét hánytam, csontjaim megrohadtak,
meggörcbített a súly, egy láthatatlan
kéz fojtogatott és nyomott a földre.
Hallgattam, tűrtem, hogy emeljek vádat,
mikor a bűn mindig az emberé?

Aztán kirobbant, mint a hasmenés
a harag és vád minden régi szennye.
Ordítottam: mindenről ő tehet!
A Mindenható nem hallott meg engem!
Vagy meghallott, csak szívat, és röhög
hatalmas markába, míg összeroppant.
Használ engem kísérleti egérnek,
bokszzsáknak, lábtörlőnek, kesztyűbábnak.
Félek tőle, de nem tudom szeretni.

Akkor az Isten megragadott engem,
fölemelt és így szólt hozzám: „na végre!”
Mert neki nem kell a hazug imádság,
csak te. Pont így, ahogy vagy, káromolva
Nevetsz és sírsz és megvigasztalódsz.
S miután kiszégyenkezted magad,
halálig boldog parafadugóként
lebeghetsz gyöngédsége óceánján.

Lackfi János

Az ugrálószoba zsoltára

Boldog, aki hűtlen,
de hűtlenségét égbe hajítják,
nem esik földre le,
feldobják: hűtlenség, leesik: hűség, mi az?
Boldog, aki Isten hűségében dicsekszik,
ha már a sajátjából kifogyott.
Adj, Uram, hűséget, csak pár szálat,
a te dobozodban bőven akad még,
én az enyémet mind elszívtam.
Ja, és adj hozzá tüzet is.
Boldog az az ember,
akinek bűnére gyorsan rádobták a pokrócot,
csak Atyád meg ne lássa,
és megjön Atyám, és úgy tesz,
mint aki észre se vette:
„jé, hát bűn, az, úgy látom, nincs itt szál se”.
Boldog, akinek bűnét Isten szerteszórtá,
akinek bűnét Isten szórtá szerte,
lelkéből minden álnokságot,
félelmet, szégyent, versengést,
kéjvágyat, sunyulást, kamuzást
kifütyült a Lélek léghuzata,
de ettől épp hogy nem üres a kamra,
hanem csordultig tele édes, lépes Úrral.
Rázártam szájamat a gonoszságra,
fogsoromat bentről ostromolta,
némán ordítottam, mint a sakál,
csontjaim sajdultak belé.
Kezed rám nehezedett,
mint az olajütő prése,
és kisajtolta lelkem zsírját.
Kitikkadtam, mint a mező nyáron,
csípős por keringett ereimben.
Ekkor azt mondtam,
nem fedezem be vétkemmet,
nem aggatok elé ágyékkötőket,
nem leplezem el tiritarka szövetekkel.
Kiálllok eléd, Uram,
megvallom, mit tettem,
nem beszélek mellé,
nem arcoskodom, nem háritok,
nem mentegetőzőm.

Pedig abban vérprofi vagyok,
több évtizedes gyakorlattal,
szakmai vizsgákkal,
nézd, Uram, a szomszédomat,
mennyit feketézik, fel se jelentem,
nézd, barátaim mind félrelépnek,
nézd, rokonaim ÁFÁt csálnak,
ne vedd hát komolyan kis undokságaimat,
kerekítendő tételek,
te meg oly nagylelkű vagy!
S mikor nem kamuztam többé
és nem hamuztam mellé,
hanem megvallottam bűnöm,
te vétkeimet égbe hajítottad.
Szétegette mindet a nap?
Elnyelte mennyei gravitáció?
Egy se hullott alá.
Imádkozzék hát hozzád mind,
akinek korsója összetörött,
és fájón, meztelenül villog ki a lelke.
Áradhatnak a nagy vizek,
csapdoshatják partfokomat,
az Úr hegyén állok,
tajték fel nem érhet oda.
Rejtekhelyem vagy,
oltalmazol engem,
mint elgurult gombot
a szekrény háta,
belső zseb a bukszát,
s bármerre nyújtom a kezem,
mindenfelől te vattázod
ki a teret körülöttem.
Figyeljetek rám,
igaz utat mutatok nektek,
okuljatok, mint a tinó,
tanuljatok, mint a számár,
én már voltam mindkettő
helyettetek is.
Ne kelljen fogatok közé
zablát vetni, hátatokon
ostorral vágni végig, úgy ráncigálni
benneteket, mint az oktalan barmot,
s mindent külön-külön
a szájatokba rágni.
Aki a gonoszban bízik,
fájdalom sújtja azt,
aki Jahvéban bízik,
kegyelem frissíti azt.

Öröm és ujjongás az Úrban
minden egyes nap,
ugrálóvár a szívnek
és szabadulószoza a léleknek!
A tiszta szívűek derűje
legyen ragályos,
terjedjen messze földre!

Mezei Balázs

32. zsoltár

**Boldog,
akinek hűtlenségét megbocsátja Istene,
mert vétke is eltöröltetik.**

**Boldog
a tiszta lelkű, hiszen nincs, aki kárhoztassa.**

*A hallgatás kiszáritja a csontot
és fájdalommal telíti a szívet.*

*A hallgatás:
Isten hatalmának súlya rajtad.
Miként a hőség, mindent feléget.*

*Feltárom tévedéseimet, Istenem!
Tévelygéseimet többé
el nem rejthetem.*

*Megvallom bűnömet neked,
hogy élnyerhessem bocsánatodat.*

*Hozzá forduljék a hívő,
mert így lesz biztonságban.*

*Az áradástól megmenekül
s a szabadulás hajnala
ráköszönt.*

**Megtanítalak a helyes útra, a bölcsességre,
mely szabaduláshoz vezet.**

**Ne legyetek olyanok, mint a lelkes állatok!
Nem képesek szabadon követni az igazságot.**

*A vétkest csapás csapás után éri.
De ha bízel Istenedben, szeretet a jutalmad.*

*Örvendjétek az Istenben, ujjongjatek, igazak!
Szívetek tisztaságában szeressétek az Istent!*

Petrőczi Éva
Zsoltárok 32

Dávidé
Elmélkedés.

Boldog, kinek hűtlensége
törölve, és minden vétke.

Boldog, ki Jahve előtt ártatlanul áll,
s lelkében a csalárdság helyet nem talál.

Mert elhallgattam bűneim,
naponta kínban senyvedtek csontjaim.

Nehéz volt éjem, s nappalom,
mint a mezőé, egy nyári, forró napon.

Szelá.

Így szóltam hát:

Jahvének megvallom bűnömet,
És így a vétket rólam elröpteted.

Szelá.

A megtöretés idején csakis az imádság segít,
akkor is véd, ha ránk zúdulnak vizeink.

Té vagy az én rejtekhelyem,
békémet Nálad meglelem,
óvó karod szabadítóm leszen.

Szelá

Engedd, hogy én tanítsalak, mutassam utadat,
tanácsom és tekintetem veled marad.

Ne szeszélyes ló,
vagy makacs öszvér módjára lépjetek,
hozzám ne zablával és kantárral
jöjjetek közelebb.

Számos kín gyötri a gonoszt,
de ki Jahvéban bízik, annak kegyelmet oszt.
Örüljete hát Benne, ti, igazak, s ujjongjatok,
s adjatok e vígságból azoknak, kiknek szíve Érte dobog.

Vörös István

A 32-es

- 1 DáViD
elmélkedése.
- Boldog az, aki felmentetett hűtlenségből,
akinek más dolgok elfedték vétkeit.
- 2 Boldog az, akit JaHVé nem lát bűnösnek,
és lelkében csakugyan nincs csalárdság.
- 3 Hallgatásomért csontjaim megritkulnak,
hiába a mindennapok oroszlánordítása.
- 4 Rám nehezül kezed nappal és rám nehezül éjszaka,
kiégek alatta, mint nyár alatt a mező.
Szelá.
- 5 Vétkeimet tudtadra adtam,
bűnösségemet nem takargattam.
Mondtam:
Hűtlenségemről JaHVénak vallok.
És Te vétkeimet kipöccintetted a bűnök közül.
Szelá.
- 6 Hát imádkozzanak a kegyesek, mikor összezúzatnak,
mikor a nagy víz kicsap a partjára, és elvág mindenkit Tőléd.
- 7 Te vagy a rejtkehely,
szorongatástól őrzöl,
körülvessel, hogy megszabadíts.
Szelá.
- 8 Hadd oktassalak és tanítsalak ki, melyik úton járj,
tanácsom és szemem rajtad lesznek.
- 9 Ne legyetek esztelen lovak,
ostoba öszvérek,
kiket zabla és kantár kell irányban tartson,
különben örökre távol maradnak.
- 10 A gonosz csupa fájás,
de aki JaHVÉban bízik, kegyelem veszi körül.
- 11 Örvendeztetek az úRban igazak, és ujjongjatok,
vidítsátok az egyenes szívűeket.

Zsolt. 42

Zsolt. 42.1

Az éneklőmesternek; * Kóráh fiainak tanítása.

Zsolt. 42.2

Mint a szarvas kívánczik a folyóvizekre, úgy kívánczik az én lelkem hozzád, oh Isten!

Zsolt. 42.3

Szomjuhozik lelkem Istenhez, az élő Istenhez; mikor mehetek el és jelenhetek meg Isten előtt?

Zsolt. 42.4

Könyhullatásom volt kenyerem éjjel és nappal, mikor mindennap azt mondták nékem: „Hol van * a te Istened?”

Zsolt. 42.5

Mikor ezekről emlékezem, megkeseredem lelkemben; mert nagy csoportban vonultam *ezelőtt* és ujjongó örömmel és hálaadással * vezettem őket, az ünneplő sokaságot, az Isten házáig.

Zsolt. 42.6

Miért csüggedsz el * lelkem és nyughatatlankodol bennem? Bízzál Istenben, mert még hálát adok én néki az ő orczájának szabadításáért.

Zsolt. 42.7

Istenem! elcsügged bennem az én lelkem; azért emlékezem reád a Jordán és Hermon földjéről, a Miczár hegyéről.

Zsolt. 42.8

Örvény örvényt hív elő zuhatagjaid hangjára; minden vízáradásod és hullámod összezsap * fölöttem!

Zsolt. 42.9

Nappal kiküldte kegyelmét az Úr, éjjel éneke volt velem, imádság az én életem Istenéhez.

Zsolt. 42.10

Hadd mondjam Istennek, az * én kőszálamnak: Miért felejtkeztél el rólam? Miért kell gyászban járnom ellenség háborgatása miatt?

Zsolt. 42.11

Mintha zúzódás volna csontjaimban, mikor gyaláznak engem az én szorongatóim, naponként ezt mondván nékem: Hol van a te Istened?

Zsolt. 42.12

Miért csüggedsz el lelkem, és miért nyughatatlankodol bennem? Bízzál Istenben, mert még * hálát adok én néki, az én szabadítómnak és Istenemnek.

Zsolt. 43

Zsolt. 43.1

Ítélj meg engem oh Isten! és oltalmazd meg ügyemet az irgalmatlan nemzetség ellen; az álnok és hamis embertől szabadíts meg engem.

Zsolt. 43.2

Hiszen te vagy oltalmam Istene, miért vetettél hát meg engemet? Miért kell gyászban járnom ellenség háborgatása miatt?

Zsolt. 43.3

Küldd el világosságodat és igazságot, azok vezessenek engem; vigye-

nek el a te szent hegyedre és hajlékaidba.

Zsolt. 43.4

Hadd menjek be Isten oltárához, vígasságos örömömnek Istenéhez, és hadd dicsérjelek téged cziterával, Isten, én Istenem!

Zsolt. 43.5

Miért csüggedsz el lelkem, * miért nyughatatlankodol bennem? Bízzál Istenben, mert még hálát adok én néki, az én szabadítómnak és Istenemnek.

Balogh Csaba

Zsoltárok 42-43¹

- 1 a A felvigyázónak.
b Elmélkedés.
c Qórach fiaié.
- 2 a Mint szarvastehén epekedik a vizek medreinél,
b úgy epekedik lelkem utánad, Isten.
- 3 a Szomjazik lelkem Istenre,
b az élet Istenére.
c Mikor megyek,
d hogy lássam Isten arcát?
- 4 a Lett nekem könnyem kenyérré éjjel és nappal,
b amikor minden nap azt mondta nekem:
c Hol van a te Istened?
- 5 a Ezekről emlékezem,
b és kiöntöm magamra lelkem:
c Hogy átmegyek a fenséges sátoron (?), az Isten házáig,
d ujjongó hanggal és hálaadással az ünneplő sokaság(gal?).
- 6 a (Ó) hogy olvadozol (?) én lelkem,
b és háborogsz rajtam!
c Várj Istenre,
d mert még dicsérni fogom őt,
e arcomnak és Istenemnek szabadításait.
- 7 a Rajtam a lélek olvadozik.
b Ily módon (vagy: ezért) emlegetlek téged a Jordán és Hermón földjéről,
c és a Mic'ár hegyéről.
- 8 a Mélység a mélységnek kiáltoz zuhatagjaid (?) hangjára
b örvényeid és hullámaid átmentek rajtam.
- 9 a Nappal rendelte Jahve az ő hűségét,
b és éjjel az ő éneke (volt) velem,
c imádság az én életem Istenének.
- 10 a Mondom Istenemnek, kőszáلامnak:

¹ A Septuaginta (a héber szöveg ógörög fordítása, Kr.e. 3–2. sz.) és a Vulgata (Hieronymus Kr.u. 4–5. század) beosztása szerint ez a 41–42. Zsoltár. A magyar fordítás arra törekszik, hogy a héber zsoltár „hangulatát”, sajátos kifejezéseit, szórendjét, nyelvtani konstrukcióit lehetőleg szövegűen adja vissza. A rövid jegyzetekben a héber szöveg vélhetően nem lényegtelen nyelvi árnyalataira hívom fel a figyelmet. A magyar bibliafordításokat illetően az alábbi rövidítéseket használom: RevK 1908 – 1908-as revideált Károli-fordítás; MBT – Magyar Bibliatársulat 1990-es ún. ökumenikus fordítása (újfordítás); RUF 2014 – Revideált Újfordítás; KNV 1997 – Káldi Neovulgáta; SztIT 2003 – Szent István Társulat fordítása; KIF 2002 – Kecskeméthy István fordítása.

- b Miért felejtettél el engem?
 c Miért (kell) komoran járnok, az ellenség nyomorgatásában?
- 11 a Mint csontjaim tördelése, (úgy) gúnyolnak engem szorongatóim,
 b amikor azt mondják:
 c Hol van a te Istened?
- 12 a (Ó) hogy olvadozol (?) én lelkem,
 b és háborogsz rajtam!
 c Várv Istenre,
 d mert még dicsérni fogom őt,
 e arcomnak és Istenemnek szabadításait.
- 1 a Ítéld meg engem, Isten,
 b és pereld el peremet a hűtlen népségtől,
 c a csalárd és álnok férfitől ments meg engem!
- 2 a Bizony, te vagy erődöm Istene.
 b Miért vetettél el engem?
 c Miért (kell) komoran járkálnom az ellenség nyomorgatása miatt?
- 3 a Küldd világosságodat és igazságodat,
 b azok vezessenek engem,
 c és vigyenek engem szentséged hegyéhez és a te hajlékaidhoz,
- 4 a hogy elmenjek az Isten oltárához,
 b ujjongásom örömének Istenéhez,
 c és hálát adjak neked hárfával, Isten, én Istenem.
- 5 a (Ó) hogy olvadozol (?) én lelkem,
 b és háborogsz rajtam!
 c Várv Istenre,
 d mert még dicsérni fogom őt,
 e arcomnak és Istenemnek szabadításait.

Balassi Bálint: Psalmus LIV. és XLII. = Gyarmati Balassa Bálintnak *Istenes éneki*, Bécs, 1633.

Mezei Balázs

42. zsoltár-átiratok

Szarvas

Agancsomon égbolt forog
szomjam a földet hasítja
fülelem merre tart vizeid sodra
hogy nyelvem habodba merítsem

szagodat vágyom kiszagolni
érezni tested melegét
félelem úz vadállatok
fenyegető vicsorgása

volt idő mikor
örömmel melletted jártam
házad kapuja megnyílt
énekszó kísérte lépteink

most éjszaka vesz körül
fellobban mégis a remény
hogy ismét rád találok
a hegyen túlra készülök

áradó folyóról álmodom
lezúgó vízesésről
mely hűsen kitölti bensőm
hangos énekre fakaszt

szomjamat csillapítod
életem kútforrása vagy
lényeddé óhajtok válni
áradó életeddé

ha gúnyolnak is
mégis a nyomokban járok
várom szabadulásom
világosságod özönében.

Ember

Nap nap után rád szomjazom
lelkem nélküled nyugtalan

vágyom eleven isten után
arcát látni nappal és éjjel

könnyezve hallom káromlásotok
hol marad az Isten az Isten

nem tudják nem értik
milyen is nyomodban járni

csodálatos égboltod alatt
hallani mindenek ujjongását

háborgásom nem csillapul
mégis éltet a remény

hogy rám sugárzod örömet
arcomat fénybe borítod

összeszorul bennem a szív
amikor szent hegyedre gondolok

áradó vizeidre a tejút
tündökletes iramára

nappal fényedet bámulom
éjjel beszívom illatát

áldom hatalmad szikla
vagy iramló vizek partján

kell-e hát bárkitől félnem
ellenségeim fegyvereitől

ordításuk fülembé hatol
istened hol rostokol

nem is vagy ezt mondják nem vagy
a léted kényszerképzet

mégis arra készülök
hogyan eljön az idő

amikor szavam csak téged dicsér
ragyogásod zivatarában.

Isten

Szarvas vagy szomjazó
patakvízre mohó

életem élni vágyod
arcomat látni mindig

könnyezel éjjel és nappal
hiányom zúzza csontod

hol maradok kiáltanak
gúnyos nevetés körbevesz

egykor velem voltál
mellettem vonultál

templomom falai közt
énekszó ujjongás kísért

de tőlem eltántorodtál
betevőd szorongás

azt mondom mégis remélj
arcom mihamar rád ragyog

vízesésként beborítalak
hullámként sodorlak magammal

nappal kegyelmemet szürcsölöd
éjjel éneked árad

szólj és én válaszolok
sziklafalként állok mögötted

ellenségeid ellen védelek
ha gúnyolnak is

nem tudják hol vagyok
nem értik miért
tűnök el halok meg támadok fel

de te remélj lankadatlan
dicsőítésed szavára
világosságom elfedez
örökre megelevenít.

Én

Kiszikkadt minden forrás
minden állatot leöltek
szomjam sistergő kövek közt
hamvadó zsarátnok

mikor mindenki alszik
drónrajok röpte ritkul
előveszem emlékedet
oltár ellopott mosolyát

csöndben meghúszom magam
ne keltsen gyanút a gondolat
akik őrködnek felettünk
minden színapsziszra figyelnek

várom a percet mikor
kiáshatom magam a kerítés alatt
sár- s vérfoltosan megindulok
ködben magasló szikláid felé

rohanvást kiáltásuk hallom
semmibe futsz bolond
istened már nem létezik
csak mesterséges intelligencia

átszakítom magam
a lézkerítés sugárnyalábjaiban
lábam még ép elsegíthet
a Jordánon túl Hermon hegyéig

néha megállok fülelni
felzendül vizeid csobogása
megújuló erővel
éled bennem a remény

nappal fényedbe rejtezem
éjjel énekem hallgatod
az örök hangja messziről
csontvelőmíg hatol

szólj tehát elfeledted-e
nyomorúságomban adott iszonyú ígéreteidet
mikor mindentől megfosztva
hevertem a szakadék mélyén

mégis felemeltél
híves patakhhoz vittél
szarvasként magamba szívтам
valóságod ígét

ha ismét látni foglak
dicséretem csillapíthatatlan
tükrözi majd dicsőségedet
én uram én istenem.

Meztelen

Kívánlak mint a szomjas állat
egyszer majd úgyis megtalállak

orcádat megsimíthatom
a könny felszárad arcomon

ha mondják istened halott
én is vele halok

mint egykor oltárod előtt
megremegett az ég a föld

s halleluja kíséretében
szentélyed zárt terébe léptem

ezért ha lelked csüggeteg
mindig az úr szavát keresd

Hermon hegyét a Jordán partjain
hol hűs vizek hulláma ring

nappal acélos menny ragyog
éjente lázas angyalok

sziklám leszel örök időkig
ellenségem mind elenyészik

ha csúfolnak „nem létezel”
engem nem érdekel

reményem benned újraéled
mohón kortyolom üdvösséged.

Ikon

Szarvas és víz
a szomjúság lebegő felhő
az úr szava összeköt
bilincsbe ver

Isten nem halhat soha
mondják a halhatatlanok
Isten is halhatatlan
miként szarvas az égen

aki hozzá fordul
kudarca biztos
megcsúfolása végleges
teste tépett húsdarab

ott függ ég és föld közt
hol ember vagy angyal se jár
nézi tikkadtan a földet
ahonnan származott

s valami mégis átalakul
hirtelen s érthetetlenül
a dolgok összeállnak

a halott életre kel
s a teremtés előtti káosz
elrendeződik

ebben én vagyok honn
én aki mondom én magam
teremtek magam körül rendet
bűnbeesést feltámadást

én vagyok akit kutatsz
mindig is egy voltam veled
miközben szomjan haltál
szomjad beteljesült

szomjúság enyhülés egy
veled és velem
így keletkezik az új a más üdvösségünk
romlatlan teljessége.

Benkő Ildikó
42. zsoltár

Ahogy a szarvastehén a víz után eped
a száraz medren,
úgy vágyom rád, élő Mindenem!
Mert rájöttem,
nem a gyarlóságaimért vetnek meg,
az bennük csak úgy hemzseg,
(a Vak Véletlen gyomozza a kertet),
ostoba a bizonyágodért leszek,
és fontoskodva istenítik
a meddő semmiségeket.
Érezzem, én nem létezem.
Ahogy Tè sem.
Könnyemet mint a kenyeret nyelem,
míg évődnek neveden:
Hol van a rend, hol a te Istened?
Elszéledt nyájadon nevetnek,
én nem is emlékszem, együtt milyen lehetett.

Ejnye, lelkem, miért csüggedsz el?
Várj Uradra türelemmel!
Hányszor rivalogtál hálát,
Uradnak szabadítását?

Megolvad bennem a lélek,
életem mókuserék lett,
lerántott öles kereke,
mélység mélységnek a feje.
Köszálam, mért vetettél el?
Mért nyomorgatsz sötétséggel?
Gyötrőim gajdolvá húznak:
hol van, hol van a te Urad?

Ejnye, lelkem, miért csüggedsz el?
Várj Uradra türelemmel!
Hányszor rivalogtál hálát,
Uradnak szabadítását?

Nem hívom a hűtleneket,
hűtlen vagyok hú ügyedhez,
csalárd álnokokat kéne
rávezetnem szép igédre.

Te vagy erős váram, bizony,
miért győz rajtam az iszony?
Köszálam, mért vetettél el?
Mért nyomorgatsz sötétséggel?

Küldjed világosságodat,
halljam szelíd parancsodat,
jókor, jó helyre, jól vigyem!
Örömben hadd ujjongjak,
tisztá hárfádként hadd zsongjak,
én Uram, én Istenem!

Lackfi János
Mélységek zsoltára

Mint a forrásvízre szarvas,
én Uramra lelkem szomjas.

Mert tiéd az élet, Isten,
ki betöltösn, más Úr nincsen.

Mikor menjek, mely napon hát,
látni Isten izzó arcát?

Kenyeremre só a könnyem,
éjjel-nappal ezt kell nyeljem.

És minden nap hallgatnom kell,
Hol az Istened, te ember?

Olyan jó ma emlékezni,
tőle lángra lobban lelkem:

Uram, sátorodban hajdan
tánccal és örömmel jártam.

Hálát adtam, énekeltem,
csügged és borús a lelkem.

Várom Istent és dicsérem,
szabadítson, arra kérem!

Hermón és a Jordán földjén
emlegetlek, zúg az örvény.

Mélység mélységnek kiálthat,
zuhatagja rajtam átcsap.

Nappal csak hűséged éltet,
éjjel néked szól az ének.

Jahve, sziklám, tőled kérdem:
mért szorongat ellenségem?

Lásd, lehajtott fejjel járok.
Mért felejtet el barátod?

Ítélj, Isten, énfelettem,
fogd a pártomat a perben.

Uram, váram vagy, mely nem dől,
ments meg álnok emberektől.

Meddig üldöz még az aljas?
Mért vetettél el, Hatalmas?

Igazságod küldd el, Isten,
világosságod vezessen.

Jussak szentséges hegyedhez,
oltárodhoz elvezethetsz.

Örömtől zeng a hárfa,
vigadozzon Isten sátra!

Lelkem háborog erősen,
várom Istenem, segítsen!

Kiviruljon arcom végre,
ragyogok majd őt dicsérve.

Kiss Judit Ágnes

Negyvenkettedik zsoltár

Kerestem Istent, ahogy a kiszáradt
folyómederben a vizet az állat.
Nem volt ott. Kiszáradtam. Szomjazom.
Csak a könnyem van, víz helyett iszom.
Saját húsomat harapom, ha kérdik:
„Az istened, ha hívod, mért nincs még itt?”
Hívtam. A telefont se vette föl.
Menekülök a rettegés elől.

Csak várd Istent. Ülj le a küszöbére.
Előbb-utóbb haza fog jönni végre.

Lelkem kiolvad, mint a biztosíték.
Folyó az Isten, a vizéből innék,
de átcsap rajtam, örvénye lehúz,
amíg süllyedek, felsejlik a múlt,
mikor velem volt. Éjjel énekével
őrizte álmom. Mért felejtettél el?
Mért hagyod, Isten, hogy gúnyoljanak?
Nem vagy nekem már forrás, se patak.

Csak várd Istent. Ülj le a küszöbére.
Előbb-utóbb haza fog jönni végre.

Ments meg, Istenem, ne hagyj, hogy ezek
a fejem fölött ítélkezzenek!
A leggyávábbja vádol gyávasággal,
a legmocskosabbak kennek be sárral.
Sötétségükből emelj ki a fénybe,
igazságod mosdasson hófehérre,
s napestig, míg torkom be nem reked,
lábadnál ülve éneklek neked.

Csak várd Istent. Ülj le a küszöbére.
Előbb-utóbb haza fog jönni végre.
Csak várd Istent.
Haza fog jönni végre.

Vörös István

42 és I/2

- 1 Elmélkedés
a felvigyázóknak
Qórach fiaitól.

- 2 Ahogy a szarvastehén sóvárog a kiszáradt patakmedernél,
úgy szomjazik a lelkem TeuTáNad, iSTeNem.
- 3 Szomjazik a lelkem Rád,
az élet iSTeNére.
Mikor járulhatok eLéd,
hogy láthatóvá tegyem az arcodat?
- 4 Az enyémet könnyeim tették láthatóvá,
minden egyes nap megszólított:
Hol is van a te iSTeNed?
- 5 Lelkemet óvatlanul magamra döntöm,
de az emlékezés kijózanít:
ünnepi sátrak során kelek át, egész az iSTeN házáig,
körülöttem értetlenül kavargok az ünnep.
- 6 Egyszerre olvadsz el tőlem, lélek,
és háborogsz rajtam?
Várd ki iSTeNt,
mert igenis dicsérni fogom őT,
ő az én, én az ő aRCa lehetek, ha szabad.
- 7 A lélek tőlem veszt formát,
hogy mindenkor Te legyél, akitől visszhangos a Jordán és Hermón földje
egész a Micár hegyéig.
- 8 Mélység a mélységet harsogja túl,
zuhatagjaid, örvényeid és hullámaid átcsapnak rajtam.
- 9 Nappal hűségesek legyünk az úRhoz,
és éjjel az ének tartsa meg,
imádság támassza a MeGTaRTót.
- 10 Ha elfogadja imának, hogy szólok:
Míért hagytál el engem?
Míért maradtam itt örömtelenül, ellenségeim között?
- 11 Mintha csontjaim törnék, úgy gúnyolnak
szorongatóim, mondván:
Ugyan hol van a te iSTeNed?
- 12 Egyszerre olvadsz el tőlem, lélek,
és háborogsz rajtam?
Várd ki iSTeNt,
mert igenis dicsérni fogom őT,
ő az én, én az ő aRCa lehetek, ha szabad.

- 1 Ítéld meg engem, iSTeNem,
és peremet pereld ki a hűtlenek hatalmából,
a csalárdaktól és álnokaktól ments meg engemet!
- 2 Bizony, NeKed kéne az erődömnek lenned, iSTeNem.
Te tényleg eltaszítottál engem?
Te tényleg hagyod, hogy itt maradjak örömtelenül, ellenségeim között?
- 3 Küldj világosságot és igazságot,
hogy vezessenek engem,
és vigyenek szent hegyedhez, hogy hajlékaidon át
- 4 eljussak iSTeN oltárához,
az ujjongás és öröm iSTeNéhez,
és hárfajátékkal dicsérjelek, iSTeN, iSTeN, iSTeNem.
- 5 Egyszerre olvadsz el tőlem, lélek,
és háborogsz rajtam?
Várd ki iSTeNt,
mert igenis dicsérni fogom őT,
ő az én, én az ő aRCa lehetek, ha szabad.

Petrőczi Éva

42–43. zsoltár

A felvigyázónak

Elmélkedés

Kóráh fiaié

Mint a vízre vágó szarvas,
keresem nyomát Uramnak.
Lelkem szomjazza Istenét,
Őt, aki a Föld, s az Ég.
Mikor jutok el odáig,
az Ő isteni arcáig?
Kenyerem éjjel és nappal
könny áztatja, egy mondattal
kínzatom csak : Hol van a te Istened?
Ezekre mind emlékezem,
és szerteárad lelkemen,
hogy a sátoron áthaladva Isten házáig jutok,
ahol az ujjongók között én is hálát mondhatok.
Óh, én lelkem, hánykolódom
öröm és bánat között!
Várj szabadító Istenedre,
ki magasztalást érdemel,

szüntelen szavakkal, s énekekkel.
Felindult bennem a lélek,
s szavadat ezért szétkiáltom a Jordán és a Hermón földjének
és a Mic'ár hegyének.
Mélység a mélységnek felel, hol vízesésed aláhull,
örvényeid s hullámaid átmosnak, változásul.
Napjaim hű öre, Jahve,
s nyugalmat Ő dúdol éjjelemben,
imádság életem Istenének.
Mondom néki, kőszáلامnak:
Engem, Uram, el hogy' hagyhatsz?
Miért, hogy nem emlékszel énrám?
Miért állok ellenim közt, bénán?
Majd' beleroppan a csontom, hogyha gúnyolnak engem, így:
Istened ugyan hol lakik?
Én lelkem, hogy' kínlódsz,
hogyan háborogsz!
Várj Istenedre,
ki megszabadít,
s kinek hálaszót mondhatok.

Ítéld meg engem, Istenem,
távoztasd tőlem a hűtlenekeket,
s a csalárd, álnok férfúval ne legyen több perem!
Bizony, egyetlen erősségem vagy Te.
Miért hajítottál ki a szívedből engem?
Ellenségeimtől miért kell szüntelen szenvednem?
Világosságod és szent igazságod
vezéreljen engem,
hogy szentséged hegyét, s hajlékaidat mind elérhessem,
hogy eljuthassak szent oltárodig,
Hozzád, Te, ujjongásaim Istene,
hogy a hárfamuzsikával mondhassak hálát, míg bennem élet lakik.

Óh, én lelkem,
benned most tajték háborog!
Várj Istenedre,
kinek szabadító hatalmát szakadatlan
magasztalni fogod.

Zsolt. 88

Zsolt. 88.1

Ének. A Kóráh fiainak zsoltára. Az éneklőmesternek a Mahalath-lehannóthra. Az Ezrahita * Hémán tanítása.

Zsolt. 88.2

Uram, szabadításomnak Istene! Nap-pal kiáltok, éjjelente előtted vagyok:

Zsolt. 88.3

Jusson elődbe imádságom, hajtsad füled az én kiáltásomra!

Zsolt. 88.4

Mert betelt a lelkem nyomorúságokkal, * és életem a Seolig jutott.

Zsolt. 88.5

Hasonlatossá lettem a sírba szállókhhoz; olyan vagyok, mint az erejevesztett ember.

Zsolt. 88.6

A holtak közt van az én helyem, mint a megölteknek, a kik koporsóban fekszenek, a kikről többé nem emlékezel, mert elszakasztattak a te kezedtől.

Zsolt. 88.7

Mély sírba * vetettél be engem, sötétségbe, örvények közé.

Zsolt. 88.8

A te haragod reám nehezedett, és minden haboddal * nyomtál engem. Szela.

Zsolt. 88.9

Elszakasztottad ismerőseimet tőlem, útálatá tétél előttök engem; berekesztettem és ki nem jöhettek.

Zsolt. 88.10

Szemem * megsenyvedett a nyomorúság miatt; kiáltalak téged Uram min-

den napon, hozzád + terjengetem kezeimet.

Zsolt. 88.11

Avagy a holtakkal teszel-é csodát? Felkelnek-é vajjon az árnyak, hogy dicsérjenek téged? Szela.

Zsolt. 88.12

Beszélik-é a koporsóban a te kegyelmedet, hűségedet a * pusztulás helyén?

Zsolt. 88.13

Megtudhatják-é a sötétségben a te csodáidat, és igazságodat a feledékenység földén?

Zsolt. 88.14

De én hozzád rimáncodom, Uram, és * jó reggel elédbe jut az én imádságom:

Zsolt. 88.15

Miért vetsz el hát Uram engem, és rejtet el orczádat én tőlem?

Zsolt. 88.16

Nyomorult és holteleven vagyok ifjúságomtól kezdve; viselem a te rettenéteidet, roskadozom.

Zsolt. 88.17

Általmentek rajtam a te búsulásaid; * a te szorongatásaid + elemésztettek engem.

Zsolt. 88.18

Körülvettek engem, mint a vizek egész napon; együttesen körülöveztek engem.

Zsolt. 88.19

Elszakasztottál tőlem barátot és roknt; ismerőseim a – setétség.

Balogh Csaba

Zsoltárok 88¹

- 1 a Ének.
 b Zsoltár.
 c Qórach fiaié.
 d A felvigyázónak.
 e Az énekesnök körtáncára.
 f Elmélkedés.
 g Az ezrachita Hémáné.
- 2 a Jahve, szabadulásom Istene nappal,
 b kiáltottam éjszaka előtted.
- 3 a Menjen elődbe imádságom,
 b szélesítsd füledet kiáltásomra!
- 4 a Mert jóllakott lelkem (torkom) bajjal,
 b és életem megérintette a Seolt.
- 5 a A gödörbe leereszkedők közé valónak tekintettem,
 b olyaná lettem, mint az (élet)erőtlen férfi / a holtak között,
- 6 a felszabadult, mint a megölöttek – a sírban fekvők –,
 b akikre többé nem emlékezel,
 c és ők kezdetől el vannak vágva.
- 7 a A legalsó gödörbe helyeztél engem,
 b a sötétségekbe, a mélységekbe.
- 8 a Rám zúdult haragod,
 b és minden hullámmal lenyomtál.
 c *Szelá*
- 9 a Eltávolítottad bizalmasaimat tőlem,
 b utálatossággá tettél engem számukra.
 c Be (vagyok) zárva és nem tudok kimenni,
- 10 a szemem elbágyadt a nyomortól.
 b Kiáltottalak téged, Jahve, egész nap,
 c kiterjesztettem hozzád kezeimet.
- 11 a Hát vajon a holtakkal teszel-e csodát?
 b Vajon az árnyak felkelnek-e, hogy dicsérjenek téged?
 c *Szelá*
- 12 a Elbeszéltetik-e elköteleződésedet a sírban,
 b hűséged a vesztőhelyen?
- 13 a Ismertté válik-e a sötétben a te csodád,
 b s jótetted a feledés földjén?

¹ A Septuaginta (a héber szöveg ógörög fordítása, Kr.e. 3–2. sz.) és a Vulgata (Hieronymus Kr.u. 4–5. század) beosztása szerint ez a 87. Zsoltár. A magyar fordítás arra törekszik, hogy a héber zsoltár „hangulatát”, sajátos kifejezéseit, szórendjét, nyelvtani konstrukcióit lehetőleg szövegűen adja vissza. A rövid jegyzetekben a héber szöveg vélhetően nem lényegtelen nyelvi árnyalataira hívom fel a figyelmet.

- 14 a De én hozzád, Jahve, segítségért kiáltottam,
b és reggel imádságom szembetalált téged.
- 15 a Miért veted meg, Jahve, lelkemet,
b rejtet el arcodat előlem?
- 16 a Nyomorult vagyok én és kimúló ifjúkortól fogva,
b hordozom rémségeidet (és) elalélok.
- 17 a Átment rajtam hevességed,
b ijedelmeid tönkretettek engem.
- 18 a Körülvettek engem, mint a vizek, minden napon
b együttesen bekerítették engem.
- 19 a Eltávolítottál tőlem szeretőt és társat,
b Bizalmasaim a sötétség.

Kiss Judit Ágnes

88. zsoltár

Süket vagy, Isten. Máskülönben annyi könnyörgés, ordibálás eljutna hozzád. Talán ott fenn nem terjed a hang. S míg mi ádáz csatákat vívunk életünkért, békésen alszol. Vagy ami rosszabb, tudod, csak hidegen hagy éppen, az is lehet, hogy te okoztad.

Hiszen ki más tehetne róla, hogy bőröm, húsom foszladoznak, csontom török egy hangos szóra, üszkösödik, kihűl a vérem. Ragadós nyáladdal beköptél, belém petéztél, és most várom, miféle túlvilági szörnyek nőnek belőlem, milyen áron leszek romlandó gazdatested, milyen kínok kelnek ki bennem. Csak suttogom, ne hallja senki, hogy nem volt vértlen Isten ebben.

Kútmélyben fekszem. Elhagyattam. Barát és rokon ismeretlen, nincs szerető, ki tudna rólam, csak a sötétség ismer engem.

Fekete Csaba

88. zsoltár

SZABADÍTÓM, Uram Isten!
Éjjel-nappal felsikoltok,
hadd jutna el színed elé,
tágra nyisd a füledet!

Lelkem torkig tele bajjal,
sírvilágot súrol immár,
alant, végleg erőtlenül
élő holtként elvegyülve
lemészároltak között...
Tőled mind messze szakadtak,
többé nem számítanak.

Verem aljára taszítva
világtalan üregekbe,
reám zúdul haragvásod,
hulláma alásodor.

Elszéledtek meghitt társak,
úgy megutáltattál engem,
kirekesztve, elrekesztve
életem világtalan.

Naphosszat, én Uram Isten,
széttárt kézzel kiáltozom:
Művelsz csodát holtak által?
Dicséretre buzdul árny?

Sír regéli hűséged,
kegyelmed meg pusztulás?
Feledéssel csodálják-e
a te igazságodat?

Segítségért rimánkodva
pitymallatkor száll fohászom,
lelkem miért söpröd félre
eltakarván orcádat?

Rég elillant ifjúságom
rettentésed ellankasztott,
elaléltnan cipelem.

Aláfelé szív az örvény
mindenestől és mindegyre,
távol kedves társaimtól,
ugyan, mi marad még nékem?
Töményedő vaksötét.

Vörös István
Zsoltár 88

- 1 Ez egy ének.
Zsoltár is.
Qórach fiaitól
a felvigyázóknak.
Énekesnők körtáncára is való.
De elmélkedés,
méghozzá az ezrachita Hémáné.
- 2 JaHVe: szabadulás nappal,
elhaló kiáltás éjszaka.
- 3 Járuljon eLÉBed imám,
szoktasd füled a kiáltásomhoz!
- 4 Mert torkig laktam bajjal,
sokágú életem megkarcolta a Seolt.
- 5 Úgy tekintetek, mint ki hamarosan leereszkedik a gödörbe,
olyanná váltam, mint holtak közt az alig élő,
- 6 szabaddá, akár a megöltek, a sírba zuhantak,
a felejtésittas
iSTeNvesztők.
- 7 A legalsó gödörbe helyeztél engem,
a sötétségekbe, a mélységekbe.
- 8 Lent tartott haragod,
mintha örvény vitt volna magával.
Szelá.
- 9 Kiábrándítottad bizalmasaimat belőlem,
utálat tárgyává tettél engem.
Be vagyok zárva magamba, kijárási tilalom,
- 10 rosszul látok, mint egy nyomorgó.
- Folyton folyvást TéGed kiáltoztalak, JaHVe,
kiterjesztett karom is HoZzád rimánkodott.
- 11 Hát a holtakkal teszel-e csodát?
Az árnyaknak lesz-e kedvük felkelni és TéGed dicsérni?
Szelá.
- 12 Elköteleződésről zengeni a sírban,
hűségéről a vesztőhelyen?
- 13 Elhíresülnek-e a *hirtelenségben* a Te csodáid,
jótettekre nem vár-e feledés?
- 14 Közben HoZzád, én segítségért kiáltottam, JaHVe,
reggeli imám egynyomban megfogott.

- 15 Miért vetsz meg, JaHVe, lelkestül,
miért rejtezkedsz, uRam, arcostúl?
16 Ifjúkoromtól fogva miért a nyomor,
miért sok váltott rémséged, miért az úRájulat?
17 Elgázoltál hevességedben,
ijesztő léted tönkretett.
18 Körülvett, mint a vizek. Minden napod
egybegyűlt, bekerített, áthullámzott rajtam.
19 Megfosztottál szeretőtől és társtól.
Bizalmasom csak a sötétség.

Benkő Ildikó

88. zsoltár

Nappal, Uram, szabadítóm,
éjjel hozzád kiáltozom,
jusson eléd imádságom,
nyájas füllel halld panaszom!

Bajom akad a torkomba,
közel a Seolba hullva
holt gödrébe számlált nulla,
rohan rám haragod fodra.

Barátaim elfordultak,
rám gondolva utálkoznak.
Dicsérnek-e Téged holtak?
Ismerik-e ott csodádat?

De én hozzád kiáltottam,
reggel eléd leborultam.
Miért vetted meg lelkemet?
Arcodat el miért rejted?

Rogyok halál árnyékába,
ijedségtől, láztól kába,
örvényként húz le a kétség,
barátaim a sötétség.

Urbán Gyula
88. zsoltár

Ének. A Koráh fiainak zsoltára. Az éneklőmesternek a Mahalatath-lehannóthra. Az Ezrahita Hémán tanítása. Károli Gáspár fordítása ékes magyar nyelvre. És egy bibliás utód próbálkozása.

Uram, ki megszabadítasz engemet,
nappal kiáltásommal hívlak;
éjjel előtted állok.
Jusson széked elé az én imádságom
füled hajoljon le felém.
Mert lelkem verve immár nyomorúságokkal,
s éltem a Seol lángjaitól retteg.
A sírba-szállók nékem immár testvéreim,
erőim végéhez jutottam.
A holtak nékem édes testvéreim.
Akiiket megöltek, koporsójukban fekszem.
Többé nem emlékezel felőlem,
mert elszakasztattam tőled, a te kezeidtől.
Mély sírba vetettél engemet.
A sötétség örvénye forгат.
Hullámaid mélyre ragadtak engem.
Mellemet szorítják szüntelen.
Szela!
Ismerőseim elfordulnak tőlem.
Magamba fordultam,
s onnan nincs, ki kimentsen.
Szemeim betegek a te hiányodtól.
Kezeimmel feléd tapogatok.

Holtakkal, Uram, te nem teszel csodát.
Az árnyak nem tudtak dicsérni tégedet.

Megszólalnak-e a koporsók a te tiszteletedre,
dicsérhetik-e a te szerelmes kötelékeidet,
akik levágattak rólad.
Szela!

Világol-e ott lenn a te csodáidnak fénye.
A feledés földjén még visszhang sincsen.
Íme, én még hozzád imádkozom, Uram.
Hajnalban száll feléd a könnyörgés.

Miért fordulsz el tőlem,
s miért rejtet el orcádat énelőttem.
Ifjúságomtól fogva az élők és holtak határain kóboroltam,
te rettenetes Isten.
Minden búsongásod, szorongattatásaid bizony elemésztettek engemet.
Minden rossz gondolatod körülvettek engem.
Vizekhez képest, mint szigetet, fogva tartottak.

Elszakasztottál tőlem barátokat, rokont.
Helyettük csak ez a lement nap utáni sötétség.

Lackfi János

A zombi zsoltára

Uram, szabadulásom Istene,
életfogytom Istene,
felfüggesztettem Istene,
házi őrizetem Istene!
Éjszaka mindenki néger,
éjszaka mindenki zsidó,
éjszakától feketült bőrrel,
szénné égett lélekkel
kiáltottam hozzád,
éjszaka minden blues és ballada.
Éjszaka jobban fáj a fáj,
éjszaka nagyobb tölcsernek tűnik
az Isten fülkagyolója, belefér a világ
örvénylő panasza,
éjszaka messzebbre elhallatszik
nyüsztésünk, nincs az a sok
serte-perte, Istennek se kell
hallókészülék.
Torkig voltam a bajjal,
fülelmen folytak ki a gondok,
kiverte bőrömet a fájdalom,
vörös csipkehímzése lettem a kinnak,
hát nem egy matyó, Uram!
Alászálltam a zombik közé,
röhejes halloweeni maskara lettem,
gyerekek jöttek hozzám töklámpással,
adjak nekik csokit, cukrot, aprót,
rájuk rivalltam, nem látják,

hogy én igazi vagyok,
azt mondták, nem látják,
és ahhoz képest
elég béna a jelmezem.
Dögkútba csörlővel
bocsátottak alá,
földet rá, egy réteg hamu,
egy réteg salak,
egy réteg agyag,
egy réteg őseim csontjából, húsából,
egybeszakadnak a nemzedékek
a rettentő humuszban,
az őrjítően tiszta bomlásban,
tiltakozhatom, hogy még élek, Uram,
nem vagyok való a régészek tortájába
csokinak, trágyának, tőzegnek.
Hevertem, élő a halottak közt,
fűtöttem őket, hűtöttek,
odafagyott rájuk piros ajkam,
odasült rám kékes ajkuk,
kiszabadult belőlem az élet,
belém szabadult a halál,
elmerültem, vízbe dobott kőbalta,
felpörögtem, égbe dobott kőbalta.
Kihullottam emlékezeted perselyéből,
lesüllyedtem emlékezeted iszapjába,
kezed nem emlékezett érintésemre,
arcfelismerőd nem támogatta
fantomképemet.
A legalsó gödör alá kerültem két emelettel,
a mélygarázs alatti mélygarázsba,
ahol torpedóval sem lehetne
szétrobbantani a sötétet,
ahonnan hordhatnák traktorok
éjjel és nappal, bányászhatnák
éjjel és nappal, egyre mélyebb
lenne csak a fekete,
feneketlen kútba zuhanás
végtelenítve.
Haragod előzönlött,
mint a tömbházakat, szállodákat,
autókat, tetemeket hömpölygető cunami,
fortyogó undormánnyá váltam,
habos semmiséggé, mely tőled
sokezer kőhajításnyi fényévre távolodik.
Rázáródtam magamra, mint kalicka,
mint börtöncella vagy vakablak,

mint ördöglakat, mint beragadt befőtt,
kinyithatatlaná váltam színed előtt.
Szemeim szottyadt szilvák,
melyekben többé nem izeg-mozog
a látvány férgé.
Kezemet kiterjesztve kiáltottam
hozzád álltó nap, Uram, hallgass meg.
Hiszen a zombik nem hirdetik nevedet,
a kísértetek nem magasztalnak,
a hullajelöltek nem táncolnak neked,
a múmiák nem szerződnek veled,
halottnak a csók a te szentséged,
aki megnyuvadt, nem tart sátoros ünnepet.
Nem jársz jól, Uram, nem járok jól én sem,
valld be, eltrafált reggeli imám dobócsillaga,
jobb nekem s jobb neked,
ha nem rejted el arcod,
ha visszaragyoghatom fényed,
ha lufikba fújom lelkem,
s felerisztgetem magas színed elé.
Ifjúkoromtól tántorgok és küszködöm,
megjártam minden nyomorúságot,
meglátom arcom a tükörben,
és leköpöm, folyvást előttem van
bensőm fertelmes szemétdombja.
Tankoddal átmentél csontjaimon,
olajütőben préselted lelkem zsírját,
rettegtem tőled, halálra váltam,
a víz szintje tetőzött egyre körülöttem,
nem maradt talpalatnyi száraz,
hová meneküljek,
napjaim bekerítettek, mint kiéhezett véredek,
szottyadt lábikráim csodás desszert nekik.
Elhagyott szeretőm, elpártolt minden társam,
itt ülök a sötétben,
itt ül bennem a sötét,
lógázza bennem a lábát,
lógázom benne a lábam,
és faljuk egymást, mint a kannibálok.

Urbán Gyula
CDI. zsoltár

A Dávidé

Hangok erdejében bolyongó csönd:
éjszakáimat megnyitó árny, hallgatag fiam!
Ablakom alatt felzokog, s elhallgat a fülemüle.
Lélegzetet vesz a kórus – a hangvilla rég elhalt a magasban.

S Dávid, mint egy hívatlan mellékszereplő,
felsír a sarokban.

A szünetek finom résein egy kegyetlen fa ágai nyomulnak
a terembe.
Levelekkel vegyes izzadt hajfürtök, s a nyílveaszó
véredtől összeragadt tolla.

Ó, Absolon:csönd és lázadás!
Minden katedrálisokban szorongó, lekottázhatatlan
hallgatás!

Minek ez a hangokból vakolt város, Absolon,
ha te nem könyökölsz ki az ablakain?

Minek ez a basszusból eredő erdő,
ha te kidöltél, kicsi fácskám?

Minek ez a fuga, fiam,
ha csak a csönd veri fel
elvadult, szimatoló szívemet,
s nekihajt keserűszagú torkolatoknak,
halálotat örökre tükröző,
hamisan rezgő rezeknek?

Minek, fiam?
Minek, fiacskám?

Bizony, bizony
mennydörgő méz
a mi Istenünk.

Halljuk, és kóstolgassuk
Őt.

Petrőczi Éva
Zsoltárok 88

Ének.
Zsoltár.
Quórach fiaié.
A felvigyázónak.
Az énekesnők körtáncára.
Elmélkedés.
Az ezrachita Hémáné.

Jahve, ki vagy Te nappal szabadulásom Istene,
éjszaka is hozzád kiáltok.
Jusson imádságom színed eleibe,
s füled előlem el ne zárold.
Mert rakva lelkem jajjal-bajjal,
s megjárta életem a Seol határit.
Úgy vélik sokan, engem csak a gödör marasztal,
rám már egy halott férfi sorsa ásít,
e földön többé nem maradhatok,
emlékezés fölöttem nem virágzik,
s szent kezed többé nem érzem.
Mélységés mély gödörbe löktél engem,
fekete, nagy, tatóngó mélybe.
Rám zúdult haragja annak,
kit úgy szerettem.
Szelá.
Bizalmasim már messze járnak,
nevemet megvetés kíséri.
Foglya vagyok e fél-halálnak,
Nyomorult szemem a fényt bé nem ereszti.

Jahve, reggeltől éjszakáig ismétetem neved,
feléd kinyújtottam kezem.
A holtakkal, vajh, teszel-é csodát?
Felkelnek-é az árnyak, hogy Rólad zengjenek?
Szólnak-é jóságodról a sírban,
hűségéről a vesztőhelyen?
Világolnak-é a sötétben csodáid,
s jótetteid, ott, hol csak feledés terem?
De én Tehozzád, Jahve, fordultam szüntelen,
már reggeli imámban csak Hozzád szólt szavam.
Miért nem könyörölsz lelkemen,
arcod éntőlem miért, hogy oly messze van?

Zsenge koromtól nyomorult vagyok, számkivetett,
 rémségek löknek ájulásba.
 Hevesen átgázoltál rajtam,
 s küldtél reám félelmeket.
 Körülvettek ezek most engem,
 miként az árvizek.
 Nincsen szeretőm, nincsen társam.
 Vergődöm, sötétség-áradásban.

Benkő Ildikó

Zsoltár

Jertek, lányok,
 imádjuk a Seregek Urát,
 libbenjen a könnyü dallam,
 tekeredjenek egymásra áttetszőn, hajladozzanak a hangok,
 síkítsanak a hegyeken a hegedűk, hárfák, a dobok a közeli távolba,
 a káosz utáni csöndet gyöngyözze nyakára a táncunk,
 aki ott ül a mélyeteken belül,
 odaszáll az imánk,
 onnan jön vigaszunk ölelése.

Rajta, legények,
 méz csöpögjön ujjunkról,
 nyissuk meg néki, oldjuk a závárokat,
 ittasodjunk ébersége borától,
 eressen kebelünk, torkunk szaggató hiánya,
 itt, a Seol hidegében kutassatok szilánkokra tört kezem után,
 aki összetart,
 vegyük futásunk közepére,
 emeljük fel sokszorozó ölelésre.

Kérjük a Seregek Urát,
 húzza el a bánat fátylait,
 legyünk a háta,
 keze, lába,
 szája.
 Fénye.

kapcsolat

imáimat
e
kínai
sárkányokat
érted
eregeti
belém
az
ég

h
.á
..l
...a
...a
..k
.í
g
y.
ó..
k...
é...
r..
t.
uram
préseli
nyomásod
belőlem
ami
nem
Te
v
.a
..g
...y

Uram

oldj föl magadban
 művem ne lássam
 földön égen
 nincs ki értsen
 minden
 mozdulatom
 szavam
 dermed
 mint esőcseppek
 jéghideg
 az üveg

a nap magánya

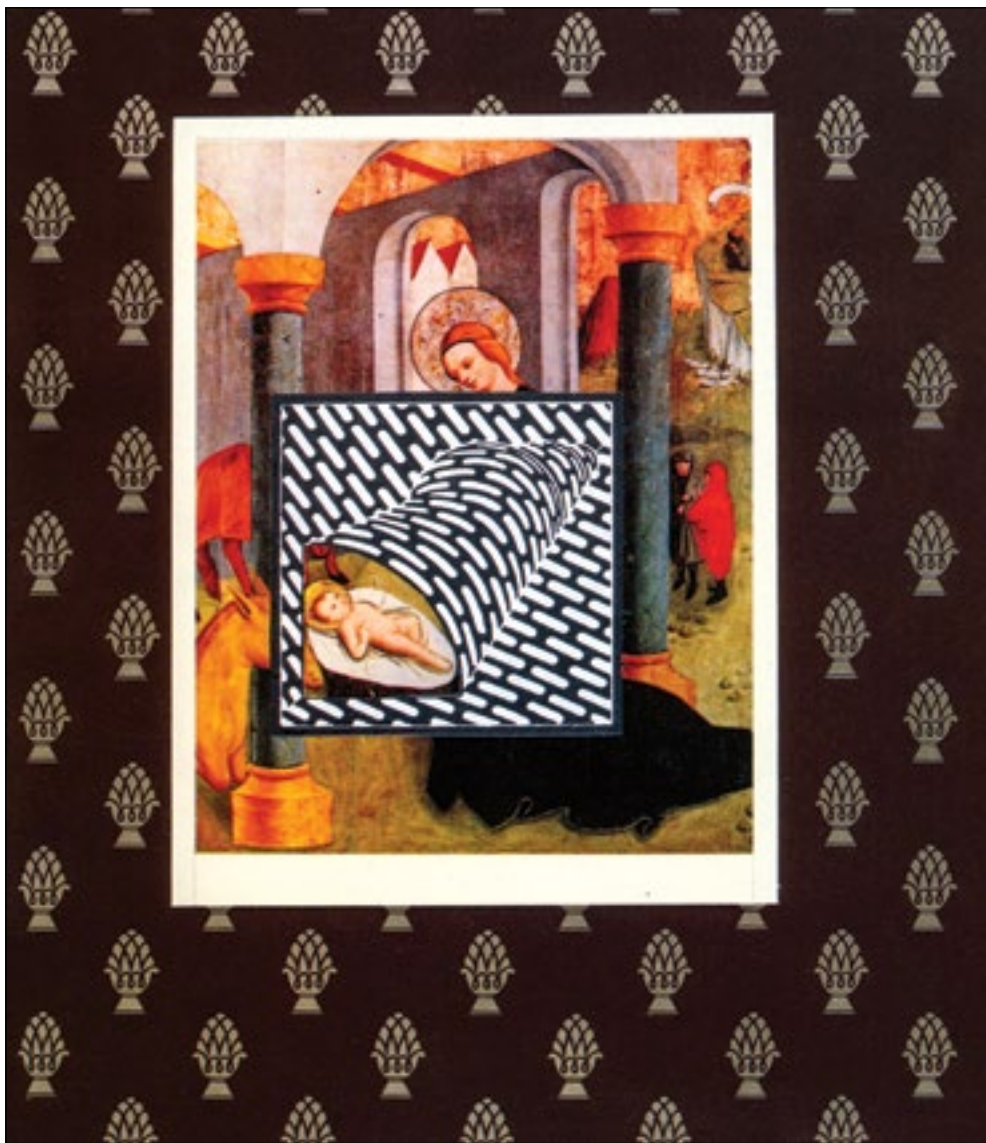
úgy kellesz
 mint földnek az ég
 tudom senki nem vállalhat
 mit bánom én hogy minden tiéd
 nap vagy
 személytelen
 ragyogod az árnyakat
 én
 kicsi rög
 űrszemét
 így akartad
 fölzavarok vagy
 rám egy lépést léphet
 aki lép feléd
 a megvalósulás gyönyöre
 hogy te vagy
 az érzékek gyönyöre
 hogy tapasztalhatlak
 hűlt atomjaim belőled hasadtak
 most mérjük a távolságokat
 a vonzáson kívül
 még annyi más szenvedés van
 miért üresek nélküled

talán ez a rend
 bolygók keringünk
 felváltva
 tépjük a tereket
 körénk tekerednek
 széthasad amit csak
 megkülönböztetek
 hogy legyél legyek
 nem vagyok gyáva
 csak szellemileg
 egy lenni veled
 bár félek
 nem hogy
 veszek
 de hogy
 elveszítlek
 egyre
 több
 mást
 ragyogó
 rebbenésed
 mint rúgott kavicsot
 képzeletem mélyére görgöt
 a mindenség már oda született
 az űr köztünk egyre nehezebb

Kecskeméti Végh Mihály: Psalmus LV. „Mikron Dávid nagy búsuftában”
 = Keresztyéni isteni dicsíretek, Lőcsé, 1642, 490-491.

MAJD CSAK JÓ LESZ VALAKINEK! – JÖN A JÉZUSKA DEIM PALINAK

MUMUS DÜRER-LÁBAKON

A humor oldószer

Mindig Anyám intézte az ünnepi üdvözlőlapok küldését a rokonoknak, ismerősöknek. Csak akkor jöttem rá, milyen hihetetlenül nehéz ez, amikor családalapításom után rám hárult e feladat. Olykor órákig gyöttrődtem a képeslap fölött, hogy a szokványos sablonmondatok helyett valami kimondottan neki szólóval tiszteljem meg a címzettet. Hiszen sok esetben csupán ez a vékonyka fonál kötött össze egész éven át a rokonnal, a baráttal. Mivel az írás nehezen ment, megpróbáltam más módon, a képeslap átdolgozásával személyesebbé tenni az üdvözlőt. Így már akár sablonmondatok is lehettek a lap hátulján, mert a kép biztosított egyedi jelleget a megemlékezésnek.

Egy-két sikerültebb darab után kedvet kaptam a dologhoz. Különböző képeslapokat szedtem elő, és saját nyomataimból származó részleteket applikáltam rájuk. De a fordítottját is megcsináltam, amikor saját műveimből készült képeslapokra ragasztottam különböző „aktuális” motívumokat. Amikkel legszívesebben dolgoztam, azok a giccses levelezőlapok mint a régi karácsonyi üdvözlőlapok – és a politikai tartalmú képeslapok voltak – mint a Lenin életéről készült festmények sorozata.

Az egymással keveredő, eltérő kompozíciók illetve képrészletek átformáltak, olykor átértelmezték az eredeti ábrázolást. Az össze nem illő motívumok humorossá tették a lapokat, szatirikussá és ugyanakkor ömirónikussá is. S talán éppen ez az egyik legfontosabb jellemzőjük.

A humor oldószer. Nehéz helyzetekben oldja a feszültséget, ilyenkor a vesztesre álló könnyebben veszít, a győztes pedig nem akarja eltiporni ellenfelét. A humor oldja saját félelmeinket is, és segít elviselni a bajokat. Nem véletlenül született annyi ragyogó vicc például az ötvenes években.

Képeslapjaimnak kezdettől fogva volt egy ilyen célja, feladata is: mosolyra fakasztani, megnevettetni, hitében erősíteni barátaimat azokban az ugyancsak „nem mosolygós” időkben. Ezekben a műveken még a hatalom is összebékült munkássággal. (Igaz, hogy Sztálinnal azért nem mertem volna tréfálni, úgy gondoltam Lenin elnézőbb lesz hozzám.)

Néhány évig tartott ez a „vicchullám”. Miért? Ki tudja. A lélek kisördögei erre inspiráltak magam és barátaim szórakoztatására.

Művészettörténészek, bocsássák meg nekem!

Deim Pál

A reprodukciókat Deim Péter fotóművész készítette. (Album. A&A, 1993)

Zalán Tibor
Szelíd karácsonyi ének

(Csöndesen – boldogtalanul)

Majd hó szakad és fázik a Gyermek
– adj nekünk békét! adj kegyelmet
és vérrel telnek a hallgatótag vermek
– adj nekünk békét! adj kegyelmet
s szállnak fölöttünk kék-piros lelkek
– adj nekünk békét! adj kegyelmet
angyalok jönnek és énekelnek
– adj nekünk békét! adj kegyelmet

Hűlő agyunkra rontások esnek
– adj nekünk békét! adj kegyelmet
lányomainkra vérebek lesnek
– adj nekünk békét! adj kegyelmet
életeinken nemlélet vesznek
– adj nekünk békét! adj kegyelmet
jogunk törvényünk semmivé lesznek
– adj nekünk békét! adj kegyelmet

Elkínzott szemünkben könnyünk reszket
– adj nekünk békét! adj kegyelmet
sorsunkra vörös pecsétet tesznek
– adj nekünk békét! adj kegyelmet
szobraink szívünkben megrepednek
– adj nekünk békét! adj kegyelmet
idegen szókkal le is tepernek
– adj nekünk békét! adj kegyelmet

Angyalok szállnak és énekelnek
– adj nekünk békét! adj kegyelmet
holdig emeld fel velünk a kertet
– adj nekünk békét! adj kegyelmet
arcunkra kezét tegye a Gyermek
– adj nekünk békét! adj kegyelmet
nyugodjanak meg végre a lelkek
– adj nekünk békét és kegyelmet!

Úgy 1986 karácsonya táján...

Kisdi Benedek

Strófák a Cantus Catholici-ből

(1651)

Nagy örömnapp ez nekünk
Isten kegyelméből.
Ma született Krisztusunk
Tiszta Szűz méhéből.
A kis Gyermek oly nemes,
Olyan ékes, kellemes
Ő emberségében,
Mégis felfoghatatlan,
Szóval kimondhatatlan
Ő Istenségében.

Mindez világ örvendezzen Krisztus születésén,
Kit Szűz Anya fogadt méhbe, Gábiel hírdetvén
Hű szívvel, lélekkel, szép ékes zengéssel,
Vígadozzunk és örvendjünk Jézusban.

Most az eget mézzel folynak, mind a világ boldog.
E gyermekben frigyre léptek égi s földi dolgok.
Istenség ember lett, jászolban szendergett,
Lélegzel már bűnös ember szabadon.

Megtört, immár ördög hatalma,
A halálnak országa,
Pokolnak, bűnnek birodalma,
Megnyitattik mennyországnak erős kapuja,
Istennek kedve mireánk szálla.

Kisdi Benedek családnevét Kisdynek is írják. 1598 körül született a Nógrád megyei Szécsényben, Jászón hunyt el 1660-ban. Szerémi, nagyváradai majd egri püspök. Igen nagy szerepe volt abban, hogy az első (nyomtatott) katolikus énekeskönyv napvilágot lásson (Cantus catholici. 1651.). Kisdi Benedek névvel jelent meg, szerző, szervező, mecénás volt egyszemélyben egri püspökként.

Miskolci Csulyak István
karácsonyi köszöntője

Az Szent Karácsonnak napján,
Valakik itt laktok Liszkán,
Férfi, asszon és szűz leán,
Szívem nektek sok jót kíván.
Mivel kedveltek minket,
apró deák gyermekeket,
Kik tanulunk ABC-keket,
De most mondunk szép verseket.
Kérem Istent, házatokba menjen,
S vigyen ládátokba aranyat,
Tallért zsákokba,
Bort, búzát tárházatokba.
Mely, hogy jobb ízű lehessen,
Tartson meg jó egészségben,
Ellenségtől védelmezzen,
És legyetek egyességben.
Szőlőtök sokat teremjen,
Mezőn búzátok beérjen,
Barmotok ezért tenyésszen.

Sajtotok, vajatok legyen.
Sok új esztendő't lássatok,
Kik mostan szemfájók vagytok,
Az Krisztust apolgassátok,
Jőjön hozzátok, híjjátok.
Bölcsőjét úgy rengessétek,
belőle ki ne ejtsétek,
Mert keserű léssen néktek
Nála nélkül örömetek.
Adja az kegyelmes Isten,
Mit kívánok mind meg légyen,
Lakjatok az egekben,
Örökkön örökké, Ámen.

Menjetez haza, az fagyon
Édes Uraim immáron,
Több jót kívánok, mikoron
pappá leszek az más nyáron.

Miskolci Csulyak István 1575-ben született és 1645-ben hunyt el. A tanuló éveiben Heidelberget megjárt olaszliszkai, szikszói református lelkész szikszói oskolamesterétől még deákkorában kapta a feladatot, hogy verselje meg a Karácsonyt.

Bicskei ének

Idvez légy, kis Jézuska,
idvez légy, ó kisbaba,
mért fekszel a jászolba,
a hideg istállóba?

Hol a fényes palota,
hol a kényes nyoszolya,
hol a lépes mézecske
vajjal mázolt köcsöge?

Ó, ha Magyarországon,
Bicske mezővárosban
jöttél volna világra,
akadnál jobb országra.

Telegdi Miklós prédikációs könyvéből

Nekünc születec mennyei király
Szűz Marianac méhében
Ui esztendőben mi uigadgyunk
Születet Jezust imadgyuc

(1577)

Telegdi Miklós elsősorban egyházi prózáíró volt, s hatott korára a XVI. század végén. Verssorai is maradtak fenn. Mezőteleghelyen született 1535-ben, Nagyszombatban hunyt el 1586-ban. Jobbágycsalád sarjaként emelkedett püspöki székre. Tanulmányait Krakkóban végezte. Pázmány Péterhez hasonlóan Telegdi is írt és adott ki prédikációs könyvet.

Notker Balbulus

(840–912)

Karácsonyi szekvencia

Ejha, énekeljük
szent dicséretre méltón
ennek a napnak verseit,
melyen fényt jelent
szívünket vidítani!

Az éjjel ködei közé
tűnnek bűneink
fekete árnyékai.

Ma szülte a Tenger
szűz Csillaga
e világra
az új üdvösség örömét,
kitől fél Pokol,
s a kegyetlen
Halál retten:
ez fogja őt megölni még!

Nyög legyőzve
a régi kórság;
prédáját a sárga kígyó
veszti már.

A hullt ember,
a tévedt bárány,
örök kincsét visszalelni
kezdi már.

Örülnek e nap a
mennyei
szent seregek, az angyalok,
mivel az elveszett
tizedik
drachma, ím, megtaláltatott.

Az éjszakának is
új csillaga van,
melyre bölcsök bölcs szeme
riadt hajdanán.

Nyájak mesterei
sugárt láttanak;
Isten vitézeinek
arca vakított.

Örülj, Isten anyja, kit
körüállnak
szent bábák módjára
dalolva az
angyalok,
s zengve az Urat!

Krisztus, Atyád egyfia,
ki érettünk
embertestet vettél,
fogd föl forró
szíveden,
aki buzgón kér!

S kiknek így
emberségben részesük
méltóztattál, Jézus,
lenni, fogadd méltón
könyörgésünket:

tedd, hogy ők
istenségben legyenek
részeseid, Isten,
méltasd őket erre,
Isten egyfia!

Németből fordította Babits Mihály

Notker Balbulus (St. Galleni Notker) 840 körül született és 912. április 6-án hunyt el. A középkori frank szerzetes, zenész és költő latin nyelven írta verseit. 1513-ban avatták boldoggá. Feltehetően ő írta a Nagy Károly életéről szóló könyvet. Nevében az állandójelző szerint dadogós volt.

Nagyszalontai betyáros betlehemes

Személyek:

- I. angyal
- II. angyal
- Heródes
- Betyár
- Öreg juhász
- I. pásztor
- II. pásztor

(A betlehemet két angyal viszi. Ruházatuk fehér, rövid, bő gatya, lobogós ujjú ing, színes papírláncokkal felcírázott, alacsony, piros papírcsákó. A betlehem előtt jár Heródes. Az angyalokhoz hasonlóan öltözik, csak csákója magasabb s bal vállán át jobb oldalára nemzetiszínű, szalag húzódik. A jobb kezében kard. A nagybajuszú Betyár a lobogós ing felett piros magyar mellényt visel, a fején árvalányhajás, tollbokrétás pörge kalap, kezében fokos, vagy karikás és persely. A nagy-kócosbajuszú s mellig érő szakállú Öreg juhászon rossz, lyukas bunda, fején rossz, belsejével kifordított báránybőrkuccsma, mely mellé varjú- vagy kormos seprőtollak vannak dugva; kezében pléhdarabokkal teleaggatott zörgős husáng. A pásztorok néma szereplők; öltözetük, mint a Betyáré, csak a pruszlikjok fekete. Az Öreg juhász kivételével mindenik szereplőn sarkantyús csizma van. – A betlehem kockaalakú fapálcikákból készült; oldalai színes, rendszeren piros papírral vannak bevonva; az egyik oldal közepén ajtószerű nyílás, mellette kétfelől s átellenben, hátul tornyocskák. Belsejében, mohával bélelt jászolban fekszik a kis Jézust jelképező fabáb. A jászol előtt Máriát, Józsefet s a napkeleti bölcseket ábrázoló papírképek állanak több színes gyertya között.)

HERÓDES (kivont karddal belép) Jó estét kívánok! meg ne ijedjenek, – Itt egy kompánia, semmit se féljenek. – Lépek én e házba azon kérelemmel: – Szabad-e bejönni ide betlehemmel? (Kiszól az ajtón.) Angyal pajtás gyertek be!

ANGYALOK (bejönnek, leteszik a betlehemet s mellette megállván, Heródes-sel együtt éneklük „Mennyből az angyal” stb. 1–5. versét, majd folytatólag):

Mostan kinyílt egy szép rózsavirág, – Akit régen várt az egész világ:
– Betlehemben kibimbózott zöld ág, – Királynemből méltóság, – Király-
nemből méltóság.

De nem talált szállást a városban, – Maradása lészen a pusztában,
– Ökör, számár állanak a jászlon, – Csudálkozván Jézuson, – Csudálkozván
Jézuson.

Bölcsöd volnék, gyöngén ringatnálak, – A hidegnek csípni nem hagynálak,
– Betakarván úgy ápolgatnálak, – Szolgálnék, mint uramnak, – Szolgálnék,
mint uramnak.

HERÓDES *(elébb lépve, kardjával hadonászva)* Én vagyok az a híres Heródes király, aki a Babel-tornyán két angyalt és egy pásztort megmentettem a farkasok kezeiből. *(Kiszól az ajtón):* Betyár pajtás, gyere be!

BETYÁR *(belép)* Hoppistók! már én is itt vagyok, – A hidegtől szinte majd megfagyok; – Derék természetem jól megfigyeljétek, – Amit a szám beszél, azt is megértsetek. *(A mellette álló Heródest jól mellbelöki.)* Állj félrebb barátom, mert most én beszélek, – Ilyen legénytől, mint te, nem igen félek. – Betyár vagyok, annak tartom magamat, – Csaplárosné kökényszemű barna lánya viseli a gondomat. – Ha viseli, jólteszi, – Éjfél tájban hasznomat is veheti. – A múlt éjjel egy nagy úrhoz bementem, – Perselyemet asztalára letettem, *(Az asztalra leteszi perselyét.)* Mondtam neki: tegyen bele pénzt, amennyit akar, – Mert ha nem, hát azonnal meghal. – Az úr ijedtében megtöltte perselyemet arannyal-ezüsttel, – Ugy bocsájta utamra. – Amint befordulok egy utcába, – Egy csapat csendőrségre találtam; – Nem tudom, mi volt az első: tiszt-e vagy kapitány, – Csakhogy úgy főbekaptam perselyemmel, – Hogy rögtön szörnyet halt; – Perselyem után nem kaphattam, – Kis pej lovamra föl pattantam, – Kis pej lovamnak a jégen kitört a lába, – Így maradtam én itt, egy ingbe-gatyába. – Uraim, uraim, szánjanak meg egy pár hatossal, – Tizessel, húszassal, – Vagy amennyivel akarnak, mert ha nem, – Erőszakkal elveszem. *(Csörgeti a perselyt):* Ha! nem tudom, mi volt, arany-e vagy ezüst, – De nagyot pendüle, – Ezen az én szívem nagyon megörüle, – Tán a vén szolgáló a moslékba düle?

HERÓDES *(kiszól az ajtón)* Gyere, öreg testvér, húzzuk ki belőle.

JUHÁSZ *(kívülről)* Ne bánts, fiam, hadd lubickoljék benne, majd kihúzzuk jövő esztendőre.

HERÓDES Mégis, öreg testvér, gyere be!

JUHÁSZ Nem megyek, mert a félméteres füstöltkolbászt a nyakamba akasztjátok!

HERÓDES Dehogy is akasztják, még ha valaki akarná, se engednénk; gyere csak be, öreg, mert már meghal benne!

JUHÁSZ Nem megyek, mert a forró kalácsot a hónom alá dugjátok!

HERÓDES Dehogy is dugják, még ha valaki akarná, se engednénk, gyere csak, öreg, gyere be!

JUHÁSZ Nem megyek, mert a kásás fazekat a fejembe borítjátok!

HERÓDES Dehogy is borítják, még ha valaki akarná, se engednénk; van itt, aki megegye; gyere hát bátran!

JUHÁSZ Nem megyek!... De már mégis bemegyek, mert majd megvesz az Isten hidege. *(Belép, a botját a földhöz veregetve csörömpöl.)* Hoppisten, töröncsös, füstöltkolbászos, paszujos, paszomántos jó estét! Már én is itt vagyok, – Farkasszőrű bőrbundámon a jikek-jukak igen nagyok. – Egész éjjel húzták-vonták, de mégse tudták elhúzni tőlem a farkasok. – Már én ilyen derék juhász ember vagyok, – Tíz-húsz-harminc farkastól nem is igen tartok, – De ha egyet is meglátok, mindjárt elszaladok. – Nem tudjátok, hol jártam én az éjjel!

HERÓDES Hol, öreg, hol?

JUHÁSZ Még az óperenciás tengeren is túl; még azon is túl, ahol egy kis fekete disznó túr; ott, ahol a sörnek, bornak, pálinkának rőfit két krajcárért mérik.

HERÓDES Ittál, öreg, ittál?

JUHÁSZ *(botjával a földet verve)* Itt állok, nemzetes Heródes uram, itt, itt.

HERÓDES Nem úgy, öreg, nem úgy?

JUHÁSZ Vasút?! Azt hittem, hogy az öreg Kossuth, pedig az már régen megholt!¹

HERÓDES Öreg, jártál Debrecenbe keresztet vetni?

JUHÁSZ Jártam Debrecenbe szép lányokat ölelgetni.

HERÓDES Bolond vagy öreg. *(Kis hallgatás után.)* Hallod, öreg, Kisújszálláson nagy a veszedelem!

JUHÁSZ Micsoda?

HERÓDES Jártak ott a farkasok...

JUHÁSZ Nem is az angyalok!

HERÓDES Vittek el bárányt...

JUHÁSZ Nem is hoztak!

HERÓDES Folyt a vére...

JUHÁSZ Nem is a teje!... Na de hány óra, angyalok?

ANGYALOK Félzöldre.

JUHÁSZ Nem lehet, mert a Bodri kutyám most ugatta a tizenegyet.

ANGYALOK Nahát féltizenkettőre.

JUHÁSZ Le is kell hát feküdni a földre. *(Lefekszik.)*²

HERÓDES Hallod, öreg, gomolya!

JUHÁSZ Nem bánám, ha kettő-három a subám alá gurulna!³

HERÓDES Hallod, bagaria, bőrcsizma!

JUHÁSZ Húzza fel a gazdája, én is felhúznám, ha az enyém volna.⁴

HERÓDES Hallod-e, Flóra!

JUHÁSZ Ugorjék ki a szemetek golyója a templom gombjára!

HERÓDES Kelj fel, öreg, ne legyél olyan lusta, mint egy hétszázhetvenhétéves ökör, hanem mint egy szilaj csikó.

JUHÁSZ Adjátok hát ide azt a hétszázhetvenhétágú vasvillát, hadd piszkáljam ki a szememből ezt a félökölnyi csipát. *(Botját csörgetve feltápászkodik.)*

MIND *(énekel)* Micsoda, mi az, – Aludni nem hagy – Ilyenkor, – Éjjélkor? – Szállásunkat rontja, – Nyugvásunkat bontja – Ilyenkor, – Éjjelkor.

Keljünk fel tehát, – Lássuk e csodát, – Melytől tisztelni és imádni kell – Az Isten fiát.

Titeli bojtárok! – Vedd rád juhász a bundád, a bundád, – Fogjunk göndör báránykát, – Fogjunk göndör báránykát.

Vigyünk haza anyjának, anyjának, – Főzze meg a fiának, – Főzze meg a fiának.

Vigyünk neki lisztecskét, lisztecskét, – Főzzön neki pipicskét, – Főzzön neki pipicskét!

¹ Talán így értendő: HERÓDES Nem úgy öreg! Ha már annyi földet bejártál, tudod-e mi a vasút? Öreg: (mintha nem érte né): Az öreg Kossuth, az már régen megholt!

² Angyalok éneklik: Glória! Glória! Glória!

³ Angyalok éneklik: Glória! Glória! Glória!

⁴ Angyalok éneklik: Glória! Glória! Glória!

(A juhász táncol, a többi folytatja az éneket): Ha valaki vígan él, vígan él, – A juhász éppen úgy él, – A juhász éppen úgy él!

Sétál, dudál, furulyái, furulyái, – Billeg-ballag, meg-megáll, – Billeg-balag, meg-megáll.

Ugy megáll, mint egy báb, – Juhaira úgy vigyáz.

Nosza, rajta, jó gazda, jó gazda, – Ha elküldesz utunkra, – Istennek aldása – Szálljon a házadra, – Istennek áldása – Szálljon a házadra.

Várjál, pajtás, majd adnak, majd adnak, – Tallérokka megraknak, – Kaláccsal, jó borral – Megajándékoznak, – Kaláccsal, jó borral – Megajándékoznak.

Egy-két kulacs ürmössel, ürmössel – Beszélgessünk jó szívvel, – Szívünk is úgy újul – Ezer víg örömmel. – Szívünk is úgy újul – Ezer víg örömmel.
PÁSZTOROK (szavalva) Nosza, pajtás, fogd az ajtót, – Kezedbe a kilincstartót, – Már itt tovább nem maradunk, – Hanem tovább masírozunk.

JUHÁSZ (rossz csizmát mutat, szaval) Lyukas a csizmám, nem győzöm szalmával, – Kiáll minden ujjam belőle párjával, – Adjanak egy garast, avagy egy petákot, – Hadd tétessek reá egy nagy fene tákot. – Oszt te szolgáló is ne tartsd itt a szádat, – Szaladj a kamrába, hozz egy disznólabát!

BETYÁR (erszényt húz elő és szaval) Lyukas az erszényem, kilelte a hideg, – Kirázta, hogy szegény halálosan beteg; – Orvoshoz is vittem, hogy segítsen rajta, – De ő rázza fejét, – Szánják meg hát szegény betyárnak erszényét!

(Összeszedelődzenek és menni készülnek.)

MIND Isten áldja meg, gazduram, a kendtek házáat!

JUHÁSZ (keresi az ajtó kilincset s úgy tesz, mintha nem találná): Na, fiam; már én az Óperenciás tengeren is túl jártam, de még ilyen helyet nem találtam, ahol az ajtónak kilincse se legyen, csak sarka; most, ha a kilincset meg nem találjuk, még itt kárhozunk el! (Végre megtalálja.) Hála neked, jó atya, nem kárhozunk el!

(Nagy csörömpölés közt elmennek.)

Bihar vm. 1912. Szendrey–Kodály: Nagyszalontai Gyűjtés. (1912–15.) 1924. 3. – A betlehemes játék a régi nagyszalontai adalékokból való, „amelyeket Arany János okvetlenül ismerhetett”, kinek „csodálatos ritmusérzéke a népköltésben gyökerezett”.

Jámborné Balog Tünde

Aranymadár

Kiskarácsony, nagykarácsony, kisült-e már a kalácsonom? – kérdezi profánul a kedves népdal. Azokban a sötét időkben, amikor a karácsonyi angyal sem kapott passzust az égből való lejárkáláshoz, *Mennyből az angyal* helyett ezt énekeltek az iskolásokkal. Mi azért ezt is besoroltuk nagymamával a *Kirje, kirje kisdedske* és a *Csordapásztorok közé*, egyszerre élvezve a karácsonyi hangulatot, a sparheltből sugárzó ünnepi meleget és a sütőből áradó kalácsszagot, nagymama mazsolás kalácsának felejthetetlen illatát a Vizes utcai ház konyhájában. Közben azért a szomszédos szoba neszeit is figyeltük, várva az angyali csengettyűszóra.

Karácsony szombatja volt, Ádám és Éva napja, az ünnep előestéje. A régi öregek nem karácsonyfát állítottak ilyenkor, hanem zöld ágat aggattak a gerendára a paradicsomi fa emlékére piros almákkal feldíszítve. Hajadonfőtt hozta be a kiszombori gazda a szalmát a tisztára söpört szobába, és háromszor hajtott térdet: *Möggüött a Kis Jézus!* – mondta, aztán szétszórta a szalmát a földön. Karácsony éjszakáján azon aludt az egész háznép, a kis Jézus ágyában.

Kiskarácsony, nagykarácsony – énekelte vagy harminc éve cérnavékony, lámpaláztól elcsukló hangon, plafonig érő karácsonyfánk csillagporos fényében öcsém egyetlen kislánya, mert előtte megvolt már a hangverseny, gyerekeim karácsonyi dalbemutatója, és ő sem akart lemaradni idősebb unokatestvérei mögött. A gyertyák reszkető világánál jól lát-

tam, amit láttam, öcsém ádámcsutkájának mozgásából ki is találtam, hogy a könnyeit nyeli. Eszébe jutott vajon neki is az, ami nekem: anyánk kálváriája azon a hajdanvolt karácsonyon?

Karácsony vigíliáján a régiek egész nap böjtöltek. Szögedében az öregek csak kenyeret ettek olajban áztatott nyers savanyú káposztával, és jól tudták, hogy aki tartja a böjtöt, estére meglátja az aranymadarat, az ablakon beröppenőt, a mestergerendán végigsétálót.

Azon a karácsonyon mindnyájunkhoz eljött az aranymadár, pedig csak anyám böjtölt, a nap első felében azért, mert nem volt ideje, később, mert nem volt kedve az evéshez. Dél körül hazaszaladt egy taligás emberrel, fát hoztak, másfél mázsát. Ennyit adtak egyszerre, ezért is órákig kellett sorban állni, mint akkoriban mindenért. *Segítsetek behordani, én visszamegyek karácsonyfaért. Azt ígérték, egy óra múlva érkezik* – szölt vissza a kapuból, és meg se hallotta nagymamát, aki ebédelni hívta. Abban az évben különös szigorral tiltották az ünneplést, karácsony mindkét napja munkanap lett, és egész adventben csak egyszer árultak fenyőfát a piacon, éppen Luca napján, de olyan keveset hoztak, hogy percek alatt szétkapkodták a szerencsések.

Anyám csak szürkületkor érkezett haza, üres kézzel, agyonfagyva. *Nem lesz karácsony* – mondta, és kővé dermedt arccal bement az utcai szobába. *Mit bámultok?* – szölt ránk nagymama –, *hallottátok. Anyátok nem kapott fenyőt. Idén nem jön*

az angyal. Hitetlenkedve néztünk rá, vártuk, hogy mond még valamit, ami megváltoztatja a keserű igazságot, de nem szólt többet. Gépiesen lisztet szórt a nagy cseréptálba, és a kulcsra zárt kredencből kivett három szem kockacukrot: egyet az élesztőhöz, egyet nekem, egyet öcsémnek szánva, aki azonban már árkon-bokron túl járt, mert amíg nagymama a kulcsokkal bajlódott, kiszökött a konyhából. *Hol lehet ez a gyerek? Csak nem csavarog el ma is?* – aggódott nagymama, mert kint már régen besötétedett. Öcsém gyakran tűnt el így észrevétlenül, és se szép szóval, se veréssel nem lehetett leszoktatni a kóborlásról. *Szólni kéne anyádnak* – tette hozzá tétován nagymama, de mégsem tett semmit, csak állt a sötét konyhában a vakon bámuló, elfeketült ablaknál, és nézte, hogy nyílnak ki üvegén a jégvirágok.

Karácsony böjtjén, sötétedés után a régi pásztorok végigcsörtettek az utcákon, nagy csinnadrattával, lármásan indultak Betlehembe. *Meghallgatják az Isten üzenetét?* – kérdezték a gazdáktól, akikhez útközben betértek. Kolompoltak, ostorral durrogattak, s egy vesszőcsomóval csapdosták az állatokat, hogy szaporák legyenek, azután mentek a pásztormisére.

Kint az utcán hirtelen zaj támadt. Kiabálást hallottunk, előbb könnyű lépek gyors közeledését, majd – mint ha az udvarunkról jönne – valami tompa puffanást, amit rohanó léptek dobogása követett. Ketten futottak el a ház előtt. *Hová lett a kölyök? Nem láttad?* – kérdezte egy borízű hang, és a másik válasz helyett dühösen szitkozódni kezdett. Nálunk ezalatt kinyílt, majd becsukódott az előszobaajtó, anyám cipósarka kopogott a lépcsőn.

Karácsony éjszakáján, miután ádventben kisuvikszolták lelküket, test-

ben is megtisztultak a régiek. Aranyvizet, életvizet, szentvizet merítettek kutakból, forrásokból. Eladó lányok szebbek lettek a mosakodástól, betegek, akik ittak belőle, egészséget nyertek. Vacsorára a lucabúzával, kizöldült borbálaággal ékes asztalról mézes diót, mákos gubát ettek. Fiúgyerekek zörgettek be házról házra járva a szögedi tájon, bácskai falvakban, s kérdezték: *Meghallgatják-e az angyali vigasságot?*

Kiskarácsony, nagykarácsony – kezdte el nagymama az éneklést, mert a süló kalács illata betöltötte a konyhát, s ez felért egy angyali üzenettel, de az angyal maga is elröpült felettünk, és bedobott egy fenyőfát a kapu tetején, majd utánahajította a kisfűrészt is, öcsém játékfűrészt. *Meghalok a szégyentől, anyuka* – mondta anyám, és rázta a zokogás, amikor maga után húzva a formás fácskát, megjelent az ajtóban, sántikáló öcsémet kísérve. Nagymama ránézett a hosszútűjű, vastagtörzsű kis fenyőre, amelyen a vak is láthatta, hogy egy nagyobb fa csúcsáról vágták le sebtében. Ártatlan, kék pillantása megállapodott vérző kezű, reszkető unokáján, és halottsápadt leányán, azután kimondta a szentenciát: *Nem a te szégyened, leányom, és nem is ezé a gyermeké. Az szégyellje magát, aki ellopta tőlünk a karácsonyt!*

Az éjféli mise a régi időkben sötétben kezdődött. Csak akkor gyűjtötták meg a gyertyákat, mikor a pap a glóriát kezdte énekelni, de akkor aztán mennyei világosság támadt a templomokban. Székely legénykéek csízeket engedtek ki a kalitkákból, Ditrón kisfiúk utánózták cserépsípokkal a madárccicsérgést, valóságos madármise volt éjfélkor, híven az Erdélyben virágzó ferences hagyományokhoz.

Kiskarácsony, nagykarácsony – kezdte nagymama az éneklést, és mi fújtuk vele boldogan. A Csordapásztorokra megérkezett apám is. Nem magyarzkodott, csak bocsánatkérő mosollyal lebontotta az újságpapírt terjedelmes csomagjáról. Régimódi, hengeres kalitka volt benne, rúdján az aranymadár üldögélt. *Anyátoké* – kö-

zölte teljesen fölöslegesen, mert ezt úgyis tudtuk. A kanári bóbiskolt, de mikor megszólalt a másik szobából a csengettyű, olyan trillázásba kezdett, hogy nagymama is elérzékenyült. *Mint mamukánál Ditrón leányka koromban* – szipogta, és kis fekete szegélyű zsebkendőjével megtörülgette bepárasodott szemüvegét.

Hej regó rejtem

Vannak pillanatok, amelyek nem múltak el soha, és úgy jelennek meg az idő tépett firmamentumán, mintha öröktől fogva ott lennének. Mindnyájunk emlékezete őriz ilyen kimerevített képeket. Álmatlan éjszakákon ezeket próbáljuk fölledézni a tépelődés sötét árnyai ellenében, és homályosuló agyunk végső erőfeszítése ezeket vetíti majd föl rebbenő szemhéjunk parányi filmvásznára ama utolsó órában, amikor rádöbbenünk, mennyi talmi dologért tülekedtünk, pedig csak ezekért a pillanatokért volt érdemes élni. Anyánk kezének lágy érintéséért, újszülött csecsemőnk tejszagú szuszogásáért, régi karácsonyok fenyő- és kalácsillataért. Ezeket a képekbe zárt pillanatokat azonban magunkkal visszük – és bár örökkévalóak –, elérhetlenné válnak ivadékaink számára, hacsak nem tudja valaki csapdába ejteni őket, mint Brueghel a dombtetőre érő vadászokat, vagy Rembrandt a vízbe lépő Hendrikje borzongását. Még a legnagyobbak is csak ritkán érik el az ilyesmit, pedig egész életükben erre törekszenek. Máskor meg teljesen véletlenül azoknak sikerül a vadászat, akik nem is álmodtak róla, és eszük ágában sem volt illékony pillanatokat kergetni, csupán szorgos munkával

próbálták megmenteni azt, ami már pusztulóban volt a századforduló idején. Mert a falánk huszadik század kítátotta mohó száját, hogy elnyelje az évezredek alatt kikristályosodott népi kultúrát szőröstül-bőröstül, és helyette ránk öklendezze a civilizáció minden mocskát: a silány giccset, az antiművészet eszelős kitalálmányait, és a virtuális világ szörnyűségeit.

Az a hajdani fotográfus, aki ezerkilencszáz decemberében bejárta Dél-Zala hideg, havas országát, elcsípett egy ilyen halhatatlan pillanatot: és az már ott lesz a tenyérnyi lemezen, ezüstből kijegecesedve, mindéig, mert ha eltörne is az üveg, a róla készült képek megmaradnak a könyvekben, amelyekbe – mintha csak valami titokzatos sugallatnak engedelmessé válnak – mindig ezt a fényképet választják ki a képszerkesztők, ha a regölés ősi szokását akarják bemutatni.

Már akkor is, a fényképezés idején is csak töredékesen, csak nyomokban lehetett megidézni ezt a kiveszőben lévő, rejtélyes rítust, amelynek szövegeiben a csudafiú szarvas misegyertyás maszkja mögül olajfaligetekben kószáló faunok kecskearca vigyorog ránk, és a mediterrán világ bömbölő

bikaistenének monumentális árnyéka sötétlik át a porka havak ritkás függönyén, a lascaux-i barlang üzenetét hordozva. Pedig mind elpusztultak akkorára a Nappal, Holddal és csillagokkal felékesített szarvas álarcok, nemhiába üldözték tűzzel-vassal a középkori alakoskodókat, és a fából faragott nagy rőt ökröket is régen megette a szű. Mint a sámánszövegek maradékát – *szita-szita-pénteket* vagy a *sípot, dobot, nádi hegedűt* –, a régiektől ellesett szövegfoszlányokat is gyermekek őrizték, mondogatták. *Hajdinaszár köntösünk, cserfakéreg bocskorunk*, kántálták, és dörömbölni kezdtek éjfélját a nagykapun: *mongyuk-e vagy nyomjuk?* Gyermekek vették hidegtől dermedt kezükbe a zajkeltő zeneszerszámokat: láncos botot, köcsögdudát, báránycsengőt, kettős furugulát, gyermekek, akiknek ajkáról régi, általuk sem értett szavak bugyogtak a lehelet kicsapó fehér párájába burkolva.

Négy fiú áll egy boronaház fehérre meszelt fala előtt, hidegtől kicsípelt arccal, kifejezéstelen szemmel, ünnepelesen, mint az archaikus bálványok. Bocskoruk alatt hóborította kövek, és a kövek alatt nesztelenül fordul az idő kereke, hogy átlendítse őket a következő századba, abba a várva várt huszadikba. A fal tömege szétfoszlik, feloldódik a százéves fotográfián, mintha a semmi partján állana az a négy fiú ezerkilencszáz karácsonyán, mintha a vaskos gerenda mögött vége lenne a földnek, a világnak, és előttük – számunkra láthatatlanul – ott áll az idővarázsló fotográfus a leképező szerkezet mögött, masinájában felhúzva már az időcsapda zsilipjei. A fényképész érezhet valamit a pillanat egyszeriségéből, és miután meghúzza a zsinórt, próbálja megismételni a lehetetlent. És – minő ritka-

ság az ilyesmi! – másodszor is sikerül neki: újabb felvételt készít a furulyás, pásztorkalapos fiúról, akinek válláról évezredek természetességével csüng le a kifordított ködmön, és a legkisebbről, fején bojtos tökkoloppal, kezében köcsögdudával. Odaadja a nagyobbknak a láncos botot, megigazítja a kissé lehajló kalapkarimát, hogy ne árnyékolja be a fiatal arcot, azután visszalép a masina mögé. *Emeld föl a fejedet fiam* – mondja –, és meghúzza a zsinórt.

Seemayer Vilmos vagy Vilibáld, vagy akárki – nem tudom pontosan, melyikük volt a szerencsés fotográfus, mert elkallódnak ám a nevek és emberek száz esztendő alatt – azokban a napokban Nagyrécsén betlehemeseket fényképez, papírsüveges, csizmás kisfiúkat, Komárvároson regösöket, bőgatyás, kalapos legénykéket, egy nevenincs faluban rostakéregből készült, kiugratható csillaggal járkáló fakardos háromkirályokat, ám a csoda másutt következik be. *Szegény Szent István szolgái – efagyott kinek fülö, kinek lábo* –, a mindössze nyolcszáz lelket számláló Garaboncon várnak rá, és ott látja meg azt a nagyszélű pásztorkalapot a bocskoros fiún. Aki arra a kalapra ránéz, azt megigézi örökre a múlt.

A garabonci regösök az évezred utolsó századának hajnalán tíz-tizenhárom éves sihederek lehettek, és nem sejtették, mennyi veszély leselkedik rájuk a közeli és távoli jövőben, mennyi rettenettel kell majd megbirkózniuk. Az első nagy roham, a tizennégyes háború, fiatalságuk virágjában támadott rájuk, s ha túléltek, már fenekedett rájuk a második, hogy miszlikbe aprítsa őket, és ha az sem végzett velük – és nem vitték el őket kicsi robotra sem –, várták őket Rákosi börtönei, hurkot vetettek rájuk

az alattomosan leselkedő akasztófák, és még csak ezután jött ötvenhat az újabb megtorlással. *Haj, regő rejtem! Azt is megengedte nekünk az a nagy Úristen ...*

Állnak a fiúk a hóban, szájukon már készülnek a szavak, rögvest kibuggyan belőlük az ének, és mindjárást elindulnak láncos bottal döngetve, csengettyűvel csilingelve, kolomppal kolompolva, köcsögdudával dudálva, furugulával furulyázva, az ólakban a jószágokat, a tisztaszobák küszöbén az eladó lányok gömbölyű farát suhogós vesszővel megcsapdosva énekelik az ősi dallamot, hogy *adjon az Úristen egy hold földön ezer kereszt búzát, haj, regő rejtem! Egy tyúk alatt száz csibefiat, egy pulyka alatt száz pulykafiat, egy lúd alatt száz zsiba fiat,*

egy disznó alatt kilenc sima malacot hej, regő rejtem! és így tovább, egyre tovább, a termékenység varázsigeit a szaporaságot jelző számokkal keverve. Végül összeregölik a párokat, *hej, regő, rejtem!* így szolgálva a halál fölött diadalmaskodó, örökösen megújuló életet.

Most, az évezred utolsó karácsonyán vajon lesznek-e arra való legények Göcsejben vagy Kénoson, vagy akárhol, akik magukra öltenék a molyrágott ködmönöket, fejükre illesztenék öregapáik elvásott kalapját, és nagy zenebonát csapva regölni indulnának, hogy varázsszövegeket énekelve termékennyé bővíljék ezt az öregedő világot, és – mialatt talpuk alatt újra nagyot fordul az idő kereke – fölrázzák az aluvókat.

TÉLI ÜZENET

Németh István Péter

Tapolcai betlehemek

Szülővárosom legrégebbi tárgyi emléke a betlehemi éjszakáról egy 14. századi freskó, amely Zsigmond király korából maradt fenn. Még ha töredékben is, de a karácsonyi jelenetet ábrázolja. Képzeletünk segítségével siet az ikonográfia hagyománya, miképpen is kellett ábrázolni akkoriban Szent Józsefet és a boldogságos Máriát, köztük a Dedet, s a mennyből feljűk leröppenő angyalt. Erről a tapolcai templom külső falán, a vakolatok alatt megőrződött képről, sajnos, hiányzik már Szent Józsefen kívül szinte mindenki, egy zöldes angyal kontúrjai még kivehetők. Viszont a mai napig őrt áll a jászolnál, az ahhoz tartozó cserény túloldalán. Ő, a családfő. Vonásai Zsigmond arcára ütnek. Nem csupán hasonlít rá, hanem a korabeli festő Szent Józsefként egyenesen magát a királyt, a császárt ábrázolta mint donátort. Divatos drága ruhát visel, itáliai föveget, tarsolya még egy modern övtáskára is emlékeztet. Lehet, hogy Tapolcán is ritka vendég volt, nemcsak Rácországban, még az is lehet, hogy egy balatoni dereglye sem hozta ide, ám azóta velünk van. Vigyázza a Gyermekek álmát. S minden esztendő Vízkeresztjéig várja, hogy kívüle még három király is érkezzen az egykori oppidum templomdombjára.

Zsigmond uralkodásánál régebbi időkre talán egy népdalunk utal, amit Nyék Sándor, egykori tapolcai káplán, 1953-ban gyűjtött a Szent György-hegyen. A dalos névnapi köszöntő törzse archetipikus, kozmikus látomás. Egészen a kereszténység és a magyar őstörténet kultúrbölcsejét idézi. Keletet és Nyugatot, katolicizmust és sámánhitet, hiszen ez élet- és világfa ágai (I. Móz. 2:8-9.) szétválaszthatatlanul egymásba fonódtak. Hogy nekünk karácsonyfánk legyen. A Jesszéből sarjadó családfa után e népdalba plántált fán termett, arról szagot piros alma idézi Jézus Krisztust:

*Eljöttem én jó es've, jó es've
István' köszöntésére.
István légy egészségbe!
Köszöntlek reménységbe.*

*Földje hozta a fáját,
Fája hozta az ágát,
Ága hozta bimbáját,
Bimbaja meg virágát.*

*Virágja meg almáját,
Almája meg Szent Annát,
Szent Anna meg Máriát.
Márija meg Szent Fiát,
A világ megváltóját.*

*Ottan van egy almafa, almafa,
Piros alma van rajta.
Piros almát szaggatják, szaggatják,
Is'ván kezébe adják.
Ahol a nap lenyugszik, lenyugszik,
Ott zárják le szívünket.*

Így kap visszavonhatatlan komolyságot – a magyar néprajzból jól ismert – István napi bőségkívánság. (István és János napja közel esik karácsonytájt egymáshoz, Nyék Sándor megjegyezte: énekelték az István-köszöntőt Jáno-soknak is.)

*Borod és kenyered,
Egészséged légyen!
Az Isten áldása
Szálljon erre házra!
Benne lakó népeket
Indítsa vígságra!
Tőle dicsértessék
Mindörökkén, ámen!
Tőle dicsértessék
Mindörökkén, ámen!*

Tapolcán a Szent György-hegy túleveles örökzöldjei évszázadokon át vár-ták, hogy valamelyik család állítson végre már ünnepi asztalára karácsonyfát. Akasszon rá piros almát, hogy emlékezzünk a születendő Kisded későbbi ke-resztfájára is, amely még a szenvedéstörténet után is pirosan, Szentlélekkel gyümölcsözik. (Luther Márton megtette. Vidékünkön, dunántúli településeken, sokáig termő ágat, például a dércsípte édes gyümölcsével az örömhírre, tövi-seivel nem kicsit a szenvedéstörténetre emlékeztető kökényágakat függesztet-tek föl a születés éjszakájára. A Tapolca környéki falvakban ősi szokás volt 'fellógatni' a borókát, a törpefenyőt... A talpfába való fenyőfácska-állítás otthoni asztalokra csak az 1800-as évek második felében kezdett divatba jönni.

A mezővároska és a környék falvai közt nem vonódott még sokáig éles ha-tár, ám kétségtelenül Tapolcából a 20. századra polgáriasodó kereskedőváros lett. Már egyre több feldíszített karácsonyfa került az otthonokba, de a falusi betlehemezés is kedves népszokás maradt hatvan-hetven évig. Kamaszkoro-mig – ha egyre gyérülöbben is – hallhattam a betlehemes köszöntővel házról házra járó baráti, sőt családi kalákákat. Nyugdíjas tapolcaiak mesélték el a ré-gi, hol fekete, hol – az volt a legszebb! – fehér karácsonyaikat, amikor láncos botjaikkal bekéretőztek boldog karácsonyt kívánni az utcánkban. Ragasztott kenderszakálluk volt, rajtuk az édesapák kifordított bekecse, kucsmája, vagy éppen az anglyalt játszó fiún a térdéig érő, hosszú ujjú hófehér ing.

– Bálint Péter volt ez az angyal, tudod, Ferinek a bátyja... Kezd bele az emlékezésbe Vecsey János (utcabéli festőművész). A mai tapolcai piac tőszom-szédságában ülünk. Mogyorósi utcának is hívták az utcánkat – a mai tapol-

cai piac működik itt –, mivel tényleg mogyoróbokrok voltak a domb tetején. A dombról szánkóztak le télen a gyerekek, s a harasztra a nyájukat naponta terelték ki. Szarvasmarhákat, disznókat kísért a gulyás, a kanász alkony előtt haza. A hatvanas években még úgy kidobolták a tanácsi rendeleteket.

– Péter után mentünk, mi, négyen, Vecseyek. Károly volt az első pásztor, én, János, a második, László a harmadik. Vecsey Gyula volt a vén Koredó. Valóban ő volt köztünk a legidősebb. Bekopogtunk Csernyi Pali bácsiékhoz, Móroczáékhoz, Somogyiékhoz. Vidosa Jancsiék a város másik részébe, a Szent György utca környékére jártak betlehemezni. Több csapat is járta az estét, ebből néha apróbb ütközetek is származtak, megesett, hogy harc folyt a területért. A szomszéd, Batthyány utcában a Kudomrák-gyerekek le is kapták a ragasztott kenderszakállamat, épített kis jászlunkat is meg kellett védenünk. Furnérlemezről lombfűrészsel vágtam ki belé a bárányokat. S énekeltük a *Mennyből az angyalt*... 1956-tól 1958-ig mi jártuk ezt a környéket a köszöntéseinkkel. A szövegkönyvünkre is jól emlékszem. Az első pásztor szólították a szobából:

– Gyere be, te, első pásztor!

(Beesett.)

– Gyere be, te, második pásztor!

(Beestem.)

A padlóra lefeküdtünk, akár a Betlehem mezején a hajdanvolt fáradt pásztorok, és egy ideig szendergésüket utánoztuk. Majd derűs mondataink voltak, ilyen válaszokat adtunk a „Hát, te, pásztor, mit álmódtál?” kérdésekre: „Azt álmódtam, hogy a gazdasszony akkora 2 Forintost nyomott a kezembe, mint a taligakerék.” Vagy ennél is vidámabbat: „Én úgy megbotlottam az ajtófélfában, hogy beleütöttem a fejemet a sporthelt lábába, s nem is emlékszem semmire.” Vagy pajkosabban: „Azt álmódtam, hogy a maga lánya simította meg a kezemet.” A harmadik pásztor vágyálma már közeledett a realitáshoz:

– Azt álmódtam, a gazdasszony akkora kolbászt akasztott a nyakamba, hogy az egyik végét én rágtam, a másikat meg a kutyák... (Valóban meg szokták kínálni egyes házak a köszöntőmondókat.)

A jelenet dramaturgiai csúcspontja az volt, amikor a legöregebb, a vén Koredó mondja ki, miért is gyűltek össze?

– Hát én meg azt álmódtam, hogy megszületett a Kis Jézus Betlehembe!

Mondanom sem kell, minden elheverő pásztor ekkorra már talpon volt, s belekezdünk – láncos botjainkkal kopogva tartottuk az ütemet – a *Pásztorok, pásztorok, / keljünk fel*... kezdetű dalba.

Vecsey Jánosnál alig idősebb Labovszky András. Ugyanazon a soron, de fölfelé a dombon vagy 8 ház állt otthonaik között. Így Andráséknak is volt betlehemező csapatuk, szintén a családból került ki angyal, pásztor, vén Koredó...

– Sokan voltak gyerekek, de az sem számított, ha valaki 10 évvel fiatalabb volt a többieknél, a játékokban ugyanúgy részt vehetett. Ha kellett, fiúsították a focihoz Polányi Irénkét is. A betlehemezés viszont tényleg kizárólag férfias szokásként létezett a picinyek és a kamaszok körében. Angyal is csak kisfiú

lehetett fehér ingben. [A környék falvaiban létezett egy csakis lányoknak való szakrális népszokás: a Bölcsőcske. Sajnos, a betlehemezéssel együtt mára ez a csodálatos Mária-kultuszt tisztelő játék is elmaradt. – megjegyzés NIP-től.]

A betlehemi jászlat, amit magukkal vittünk a házakhoz, már húsvétkor elkezdtük építeni. Ha mással nem, hát a húsvéti dobozok, csomagolópapírok gyűjtésével. Vékony falécecskék, hullámpapírok, szépen hajtogatható papírzacskók (staneclik) lettek félretéve, hogy Ádvent felé már a karácsonyi játékestálló fala lehessen a fa, teteje a cseréptetőszerűen bordázott keménypapír. A figurákat évről évre megörököltük, ügyesebb iparos felnőttek faragták ki Máriát és Józsefet, a Szentcsaládot a bocikkal, szamarakkal. Legtöbbször persze fából, de elterjedt volt a kukoricaszár és a csuhé alkalmazása is. Mécses világított a Kisded szalmája körül, majd – kevésbé tűzveszélyesen – apróka izzót gyújtott egy 4 és fél voltos lapos zsebletep.

Ilyen, s már kaucsuk játékbaba-Jézuskával jött meg a Labovszky András és Vecsey János utáni generáció hozzánk, a Bajcsy-Zsilinszky 10-be. Láncoz botjuk volt nekik is, mint mindenütt őelóttük a regölőknek a tekintetes Zala (Szala) vármegyében. A kutyák ugatása elárulta, hogy közelednek. Megjöttek. S hamarosan a „Szabad-e betlehemezni?” kérdésre adott igenlő válasz után a háziak már bele is élhették magukat az ismerős színpadi előadásba.

Régi somogyországi rémtörténeteket mesélek Andrásnak, milyen összecsapások voltak, ha két falu között a téli estében a betlehemező csoportok útja találkozott. Labovszky András is megerősíti, hogy, bizony, országosan ismert jelenség volt, ahogy két vagy több társulat is megküzd a hurkából, kolbászból és szalonnából álló honoráriumért, sőt: kortynyi pálinkáért vagy zsebpénzért. Még bunyók is kerekedtek a versengésből a felségterületek határain. A Bajcsy-Zsilinszky utcaiaknak a szomszédos Batthyány utcai Kudomrák-fiúkkal kellett megküzdeniük. De ezek a csatározások is legendás ködökbe vésznek. Mindig jött egy újabb nemzedék, amíg jött. András és János generációját is fiatalabbak követték az utcában. Az én gyerekségem idején már Bakos Tanti esett át a küszöbön Kocsor Feri, Tóth Laci, Németh Gyula és Zoltán hívására...

S még évre év visszatértek és elmentek. Az akkori havazásokban közeledett majd elveszett távolodó énekük.

A betlehemezés szokása természetesen a templomban is élt, nem szorult ki a szakralitásból, hogy profanizálódjék. A mindenkori plébánosok is éppúgy szívesen látottak s karácsonykor nélkülözhetetlenek tartották az apjuk-nagyapjuk kucsmájában és bekecsében szereplő kis pásztorokat. Tapolcán részükre Bodai Lajos főtitisztelendő úr például a Volly-féle *Népe-nekek* között keresett és talált betlehemi éneket. (Volly István Kodály-tanítványként számtalan énekes-szakrális népszokást összegyűjtött, betlehemesét 1934-ben mutatták be a Zeneakadémián.)

*Kis Jézus született,
néki örvendezzünk...*

Amikorra a betlehemezők elmaradtak (P. Madar Ilona szerint Kóvágóörsön már 1962-ben), Udvardi Erzsébet 1978 karácsonyán megfestette *Az idő Tapolca felett* című pannóját. Tulajdonképpen nem volt más dolga, mint a saját

(nem éppen csak jó) álmait megjelenítenie a Balatonhoz közel eső kisvároska Malom-tava és az 1945-ben kiégett, addigi otthonai körül. Balról jobbra, a múltból a jövő fele kalauzolja nézőit Udvardi Erzsébet ez időutazásban. A kép közepén a Malom-tó áll, egyszerre a jelen és az örök pillanatban. Úgy hullámol a tó, mintha az idő szövetei volnának csak korszakról korszakra ráterítve, amit persze (Pilinszky metaforája szerint) át- és átvérez a történelem. Az Élet Vízén az Arcok Arca tükröződik, persze ama turini lepel alatt, de legalább sejtelmesen láttatni engedi magát. Hagyja, hogy a fény emlékké aranyozza a Harangozó házat, a misére tartó három kalapos hölgyet, s hogy útjukat keresztezze egy Arany János-i szénásszekér. A kerítéslécek közelében ezüstös szárnyasok fürödnek, nem gondolunk börtönrácsozatra. A homokkőből készült Szentháromság-szobor tövében koszorú, nemrég állíthatták még az emlékművet Isten nagyobb dicsőségére. De már baljósan forog a fekete malomkerék a kékellő időben. Akárha Weöres Sándor versében: *„...és jár a fekete malom, örökre járó nagy malom, / és kereket sosem cserél, / örök a csend, örök az éj, / kereke, jaj, örökkön él, / csörög a fekete patak, / a habja folyton száll, halad, / szomjas kövek, mohó kövek, / kiserkedő kövek alatt.../ zuhog a fekete malom.”*

Hamarosan a lángoló zárda, s a szemfedő tó szélén borulnak egymásra vigasz nélkül az irgalmas nővérek vagy a csillaggal megbélyegzett testvérek. Fityulák, fejkendők foszlányai mintha nyílt vízre vagy nyílt sebekre simulnának. Mélységesen mély a múltnak kútja, s a városka alatt szintén üregek vannak. A haza tehát nem csupán a magasban létezik. A bányavájtban mintha csak a betlehemi sziklabarlangbelsőt látnánk, mikor éppen Jézusnak örülnek. A bányász modern Szent József, felesége karján a Gyermekkel pedig időtlen Mária. Itt születne a jövő? Hisz a rövid prosperitás után alig jártak jobban a vājárok, mint a két világháború között a béresek.

A hetvenes-nyolcvanas években továbbra is mind kevesebb közösségi alkalmon volt megengedett, hogy az ünnep szakrális fényéből is megcsillanhasson valami. Természetesen karácsonyfa mindig volt, iskolai, vasúti várótermes, üzemi vagy áruházi egyaránt. A betlehemezők elmaradtak, ám egyszer csak a nagyvárosi panelrengetegben is újra felbukkantak. (P. Madar Ilona szerint *„a köveskáli katolikusok az Új Ember c. újságból is másoltak ki betlehemes játékot”*, s 1980-ban még, igaz, utoljára, eljátszották. Kamarás István szerzett egy szakro-groteszk modern misztériumjátékot, mely meg is jelent a *Vigila* 1986-os karácsonyi számában.)

M. Szabó Miklós könyvének címében „szupertitikos” a jelzője a tapolcai honvédelmi alakulatnak (az MN 1460-nak), amelyben a hidegháború enyhülését mi sem bizonyította jobban, mint hogy 1987-ben e rakétadandár kiskatonái először mutattak be betlehemes játékot a laktanya területén. Maguknak, az ünnepre haza nem utazott állománynak, s néhány szolgálatot teljesítő tisztnek. A forgatókönyvül egy, akkoriban nagy példányszámban megjelent *Lukács evangéliuma* szolgált, valamint a falusi honvédek közül még emlékeztek karácsonyi énekekre, jelenetekre. A jászlat valóban két sorállományú hozta, benne a harmadik, kis termetű bajtársuk feküdt, hófehér molinóban. Fegyvernem jelvénye hiányzott, nevére sem emlékszem, de ő volt a Kis Jézus. Fölötte énekeltek el a *Mennyből az angyal*-t.

Írtam, hogy Zsigmond királyunk várja, elvárja a többi királyt is a tapolcai-betleheimi éjszakába, hogy hódoljanak hárman, vagy akár harminchárman... Menyhért és Boldizsár nem, de Gáspár eljött Tapolcára 2003. november 23-án.

Találkoztam vele. Nem kell szavamat adnom, itt van akkori dedikációja.

Nagy Gáspár emígy ajánlotta nekem *Amíg fölragyog a jászol* című kötetét:

*Németh István Péternek,
hogy a jászol közelében is
együtt dicsérhessük a Kisdedet:
Nagy Gáspár
három
királyok
első harmada...*

Így játszott nevével, s így állíthatta be magát – ő is donátorként – az ikonográfia hagyománya szerint egy karácsonyi-vízkereszti festmény időtlen jelenetébe:

*Ez a tél még megváltatlan,
nincs rá mentség: fehér paplan,
se hó, se hold nem világol –
amíg fölragyog a jászol*

*hordjuk szívünk szakadatlan,
kormos arcot száz darabban,
nincs ajándék, semmi tömjén –
rí Boldizsár, Menyhért meg én.*

Nyolc éven át jelentette meg műhelyünk a *Sokunk karácsonya* gyűjteményt, amelynek lényege a sokszínűségen belül: többen „adták össze”: tartalmát: ismeretlenek és felkértek. A téma fűzte sorba az anyagokat, amelyek lehetek szerzőikkel ismertek és felfedezések, frissen születettek és meglettek.

E kezdeményezésünket folytatjuk most pár tucat oldalon a folyóirat évtől búcsúzó összeállításában. A főmester ezúttal is Németh István Péter – köszönjük lelkiismeretes kereső-gondozó munkáját. (A szerkesztőség)

Rákosi Jenő

Karácsony

Katalin, aki a hegedűt bezárja, mert azután Advent következik, az üdvözítőváras, a víg őszi szezon után a magábaszállás ideje, még őszi volt. de december első fele ránk terítette a tél szép fehér lepedőjét. A főváros pesti részében zajlik és hullámszik a téli szezon tarka és változatos élete, a budai részen a hegyek patyolatba öltöztek és csalogatják az embereket a téli sport vérkergető örömeinek élvezetére. Ez a karácsonyelőtti idő a legmozgalmasabb, a legizgalmasabb, a legáltalánosabb hatással van az emberekre. Ilyenkor legforróbb a színházak munkája, amelyek beszerzett nagyúgyúikkal most ostromolják a közönség érdeklődését. Egyik első előadás a másik után sül el síppal, dobbal és az újságok sortüzi üdvölvései. A koncertszezon első része is ez. Egyik hangverseny a másik sarkába lép. Megecsik, hogy ugyanazon egy teremben két-három koncert is van ugyanazon a napon. A diákvilág számon tartja a napok múlását, hogy hány nap van még a karácsonyi vakációig, a gyermekvilág alig megszerzett írástudományát arra használja, hogy levelet írjon a Mikulásnak és a kis Jézusnak, akik anélkül soha se tudnák meg az ártatlan világ titkos kívánságait. A kereskedők pedig készülnek és izgulnak, mert hiszen tudják, hogy a levelek voltaképpen nekik szólnak, s e levélforgalom szerint alakul ki a karácsonyi vásár.

És a falu! Elvégre agrár ország vagyunk ma is és alkalmasint még egy jó darabig az is maradunk. A falun a nyár termését leadta az ősz. Csűr, kamara, padlás és pince tele van az aratás és szüretelés kincseivel. A nap dideregye menekül kora délután a horizont alá és beáll a kora est, amikor a nemrég még viruló viruló gazdag mezőkön a hó borít be mindent, átveszi uralmát a kóbor szél és megsöpri uszályával a vidéket és éhes vadak csatangolnak ételment keresve a mezőkön, egészen a falvak alá és ha sötétedik, behúzódnak menedéket keresve hideg, fagy, metsző szél és egymás foga ellen a pagonyok sűrűjébe, az erdők zugaiba, oduka, szakadékokba és barlangokba.

És a falu! Olyan-e még, mint volt, amikor én is mint gyermek a közelgő karácsony varázsa alatt álltam? Csupa titokzatosság, csupa misztérium volt akkor a falu. András napja, Mikulás napja, Luca napja: tele mesékkel, csodákkal, borongó félhomállyal, babonával, hittel és kételkedéssel. Édesanyánk gyertyát öntött s e fagygyertya, vagy primitív, sodort bélű olajmécs mellett a cselédek kukoricát morzsoltak, tollat fosztottak, fontak és – meséltek. Este is, meg reggel is. mert a falusi élet régen a rövid nappali munka után áttért a hosszú éjjeli munkákra, a szabad mezőkről a szobákba s az istállóba munkatársai: lovak, ökrök, tehének közé. Mi gyermekek persze mindenütt ott voltunk, a fonólanynok, a kukoricamorzsoló legények ajkáról hallgatva a csodás meséket, a mesés csodákat, mese és valóság összefolyt tudatunkba. és feladták egymásnak a találós meséket, melyeket tudni kellett, kitalálni nem lehetett. Mert, hol a bölcs, aki megfejtené, hogy mi ez:

*Csitteg-csattog csatfilléres,
fényes farkú nagy törvényes.*

Ez bizony a *puska*. Azután hogy: *verem mégis csak verem*, ami természetesen *verem*. Meg-meg: *lót-fut, minden házhoz befut*, ami világos, hogy az *út*. És még: *Erdőn terem, faluban ugat*. Ez a *tiló*, vagy *kendervágó*, mikor a kendent törik vele. És még egy:

*Erdőn terem, réten húzik,
Minden háznál pofonverik.*

Ez a szita, melynek kérge fából, fonadéka lószőrből van és mikor szitálják a lisztet, bizony csattog a kerek szerszám a gazdasszony két tenyere közt.

Végül persze már mindenki tudta ezeket a találós meséket s ha valaki feladta, kórusban s nagy vidáman adta le a társaság a megfejtést. Mikor pedig az óra a lefekvő időpontot jelentette, édesanyánk beterelt bennünket a gyerekszobába, lefektetett, égve hagyott egy faggyúgyertyát s ezzel fordult hozzánk: Gyerekek, nekem még odakünn rendet kell csinálnom, de mindjárt visszajövök, a világért el ne aludjatok addig. Mi persze rámondtuk, hogy *Nem* is, de természetesen nyomban elaludtunk. Megtörtént egyszer, hogy amint édesanyánk kiment, tán valami éjjeli lepke nekirepült a gyertyának, a gyertyánk aludt el helyettünk. Béla bátyám, aki 82 éves korában emeritált rendőrorvos Budapesten halt meg s a farkasréti temetőben pihen már gyönyörű hó-szemfedő alatt, éktelen sivalkodásba kezd. Édesanyám riadtan visszajő s kérdi:

– Mi az, Béla?

– Nem látok aludni, – mondja siránkozva a fiú. Édesanyánk természetesen rögtön meggyújtotta a gyertyát s a kis Bélus aztán már látott aludni. De ebből a boldog gyermekálomból fel-felébredt egy hosszú életre, melyet becsülettel járt meg, a világoosság gyertyájával a kezében. mostani álmából már nem ébred fel, csak ha előbb mindnyájan utána megyünk, majd az ítélet napján...

Ma már, úgy tetszik nekem, ezek a karácsonyelőtti és utáni dolgok vesztettek melegségökből, bensőségökből, naivitásukból, abból az aranyos ködből, melynek titokzatosságaiba voltak burkolva. Ma józanabb a karácsony is. Azt lehet mondani, némileg elvilágiasodott. elszakadt misztikus környezetétől, kapcsolja belőle lelkét, a kis Jézust és karácsonyi vásárt csinál belőle a modern gondolkodás. Ebben a munkájában segíti némely modern pedagógus is, aki a gyermek felvilágosítását tanítja, kártékonynak mondja a tündérmeséket, amivel persze a népmesék is indexre kerülnének. Csak még a biblia megkorrigálása van hátra, amelynek egy világra szóló helyén az van írva, hogy boldogok az együgyűek, mert övék a mennyek országa.

Bizony, én se hiszek a boszorkányokban és a tündérmesékben, sőt a Mikulásban sem és abban sem, hogy a karácsonyfát a kis Jézus aggatja teli aranyfüsttel és tündérhajjal.

De valamikor hittem rendületlenül. és később nagyon vigyáztam rá, hogy gyermekeim is higgyenek benne mindaddig, ameddig csak lehet. És megvolt az az elégtétele, hogy keserve sírásra fakadtak, amikor végre mégis meg kellett tudniok, hogy mindez csak illúzió, csak költészet. Hatalmasabb, mélyebb és

tisztább hatásában, mint akármely világirodalmi klasszikus író hatása a felnőttekre. Mert a felnőtt ember tudja, hogy a dolog csak költészet. a gyermek életének ellenben integráns része, azaz valóság ez az illúzió. Mit tudunk neki adni, ha ez illúzióból kifosztjuk? Ezt a feladatot az élet maga elég jól elvégzi, amint realitásai egyenként jönnek s kíméletlen kézzel leszedik a gyermek szeméről a szivárványos hályogot. mennyi méla vágy és sóvárgás szól a német Wielandból, amikor Oberon tündérr király eposzát így kezdi el:

*Még egyszer Múzsám, nyergeld fel Pegázusom
Egy útra a régi szép tündérvilágba.*

Mily sivár, fakó és színtelen a fantázia, amelynek gyökerei nem nyúlnak vissza mélyen bele egy boldog és fantasztikus ifjúságba, amikor természetfeletti lényekkel pajtáskodtunk. A folkloristák tudományt csináltak az emberi lélek életének e szakából és sok érdekes anyagot és értékes megállapítást szűrtek ki belőle. De érdekesebb és értékeesebb még nincs, mint ez a hatás, mely a fogékony gyermekelmén keresztül az emberi egyedekre, a lélekre, férfi és nő erkölcsi világára, gondolkozására és alkotásainak formáira gyakorol.

Gyertek, gyermekkori emlékeim, a Három királyokról, a karácsonyi misztériumokról, az aprószentekről, akiknek nevében a fűzfavesszőből szinte művésziesen font korbács egy esztendőre elhárítja rólad minden kelés veszedelmét, a Luca székéről, melyet saját kezeddal kezdesz róni Luca napján; elvégzel karácsonyig, mindennap dolgozva rajta s melyre az éjféli misén ráülsz, háttal az oltárhoz s akkor meglátod a falubeli boszorkányokat a levegőben. és az ólomöntésről is, az András napi gombóc főzésről és száz más apró babonáról, jelről és tüneményről, melyek gazdagították, nevelték, serkentették fantáziám munkáját, melyekről annyi beszélgetés folyt a hosszú téli estéken, amikor künn a tél üvöltött s a kéményben a megszorult szél nyögött, vagy hogy éppen belemenekülve nekünk füttyörészett és dudorászott. Tenger dolog van – mondja Shakespeare – ég és föld között, amiről a halandónak fogalma nincsen. Oh, van, igen. Ma már a felnőttek számára a dróttalan csodák, a rádió, a hullámmó éter, melyen láthatatlan csónakok hoznak nekünk hírt távol országokból. És a Diesel-motor, mely lehetővé tette a repülést. tele van a tudós világ is csodákkal. de a legnagyobb csoda az emberi agyvelő, amelynek kincse nemcsak a tudás, hanem az illúzió és a képzelet is, melynek hallatlan ereje a költészet: az élet színe, illata és sejtelméi. A betlehemi jászolból száll felénk a fenyő, a tömjén, és mirha illata, a Karácsony-éj hangulata, a megváltás gondolata és az élet illúziója.

Suhai Pál
Szegények karácsonya

Tél zúzmarája
ráfagy a tájra
kezünkre fagy rá
szívünkre fagy rá
ezüstpapírba
bebugyolálja
dércsipke-függönyt
aggat a fákra
lenget a szél fönt
lent havakat dönt
hóban a vézna
barackfa törzse
mintha kidöntve
s akár egy pózna
kidugva fázva
meredne görcsbe
az ürbe dőf be
de nézd az ága
ágboga szarvas-
agancs hatalmas
csontkoronája
hegyén az égnek
fényei égnek
jégtüzű csillag-
díszek lobognak
kristálytűk bongnak
mennyei gyertyák
lángjuk és hangjuk
egyszerre ontják
szegény megcsúfolt
folt hátán csak folt
árnyalakoknak
szép karácsonyfát
a telet hozzák
arcunkat pírba
fagyok borítják
fagyok ha dőlnek
szemünkbe könnyek
könnyen tolulnak
könnyek csak könnyek
s késhegyek balták
mire lehullnak

Hegyi Botos Attila

Égsírató

Mintha öröktől fogva
itt lebegettél volna
tengerre nyíló ablakunk előtt.
Hozta-vitte szerelmed
hárfahangjait a szél.
Merre szállt el tekinteted?
Zengő hangod hova illant?

Virágba borítottad hegyeink,
házunk fényben fűröszötted.
Érintettél, s életre kelt.
Merre szállt el tekinteted?
Zengő hangod hova illant?

Most zokog a szem.
Veled nézte, de nem látta.
Jajgat a száj. Fül nem hallotta.
Hiányod voltunk!
Hiányunk lettél,
EGYETLENÜNK!
Merre szállt el tekinteted?
Zengő hangod hova illant?

Gyöngye csónakodon
alászálltál a fények kapuján.
Kék ködökön túl lebegsz
éji egek ormán.
Kisebb a kisebbnél.
Nagyobb a nagyobb nál.
Csöpp rózsafelhő,
messzi-messzi csillag.

De itt sötét van, s hideg.
Szemünkre nem jön többé álmod.
Merre szállt el tekinteted?
Zengő hangod hova illant?

Boldogh Dezső

Nulla óra

A nulla-órás busszal jött haza
szédült még és feje körül álmos
űri-kéken derengett az éjszaka
szikrázott mint egy tengerparti város
a megszokott falak között a cél
tudta jól csak ócska megváltást hoz
amíg ezer élet körülötte lángol
a nulla-órás busszal jött haza
az istentelen árva éjszakából

(„Csak felugrott egy kávéra fel hozzám
hajnalom ha úgy ragyogna mégis
ott hevert már karácsonyom rossz fám
ott hevertem mozdulatlan én is
még hó-nyomok az ismeretlen tájon
nemléte a szállingózó hóban
egy volt-karácsony hogy többé ne fájjon
felejteni ezer altatóm van”)

Még mielőtt utcaember lenne
elmosódik visszatér megint
elmerül a kézománcú csendbe
mielőtt szétnéz vagy unottan legyint
a megszokott falak között a cél
ismeretlenebb lesz mint annyiszor
(„a nulla-órás busszal... többet ne remélj...”)
időben érkezik éppen semmikor

Tamási Orosz János
Szimfónia a Hontalan Józsefért

*szóljon barátomnak
és barátom barátainak*

;

hitetlen hideg arannyal
nehéz bronzokkal vasakkal
gyarapodik gyarlóságtok

fogantok bennünk mint átok

mit mondhatnék nem maradt

jót s jól mondhatatlanabb:

engedni, el, de semminek, már;

elhagyni mint egy múltból jövő
táj emlékké válni bennem ahogy
régibb barátok verssorai őrzik
annak foszlányát ami nem volt s
foszlányát annak ami nem lett;

mit mondhatnék nem maradt

ülni a Nagy Kriván tetején és
őrizni, meg, pont azt a csendet

;;

lenni pontatlan pont ott
ahol nem lenni többé
lenni vagy nem lenni mondd
mit jelent egy örökké
megtenni nem tenni meg

sejtet-e sejtet a táj
épp ott képtelen lenni
kimondani ami fáj
többé lenni nem ahol
a végtelen volt semmi

itt pont pontatlan lenni
Uram! – ha most hallgatnál
aztán jobb lenne menni
lenni sem lenni többé;
tenni is pont úgy tenni

;;;

szavak nincsenek erre
arra nincsenek szavak

csak nézek összevissza
vissza össze nézek csak

s elnémulok múlva el
elmúlva némulok el s

hallgató szénné válok
válok szénné hallgató

ez játék szavakkal szőtt
szőtt szavakkal játék ez

de: egyetlen pillanat
pillanat: egyetlened

mi igaz volt s lett ily gaz
szavak nincsenek arra

erre sincsenek szavak
mit mondhatnék nem maradt

jót s jól mondhatatlanabb

;;;

minden szem fohász a láncon
megbánni gyónni elkövetni
láncon a fohász szem minden
elkövetni gyónni megbánni
minden szem fohász a láncon
megbánni megbánni gyónni
láncon a fohász szem minden
elkövetni elkövetni elkövetni

mit mondhatnék nem maradt

minden szem fohász a lánokban
gyónni megbánni gyónni
minden lán szem a lánokban

nem maradt mit kimondani

elkövetni elkövetni elkövetni
megbánni gyónni megbánni
gyónni elkövetni elkövetni

jót s jól mondhatatlanabb
már tenni is pont úgy tenni

;;;;;

és megszületett
és megszületett
megkönnyebbülhettek Heródesek
szabadon munkálkodhattok
hitükből gyarapodhattok
hitetlen hideg arannyal
nehéz bronzokkal vasakkal
gyarapodjon gyarlóságtok

fogantok bennünk mint átok

így fogan bennünk s az átok
átok az s bennünk fogan így
ami örömhír

ami örömhír

hogyan megszületett és majd meghala
mégis boldogságos vagy Szűzanya

mert megszületett
mert megszületett
tűnődjetek ma el Heródesek

tűnődjetek ma el
tűnődjetek *ma*
tűnődjetek

tűnődjetek mert megszületett

;;;;;

hiszem a vajúdás pillanataiban
 életünkbe költöző szenvedést
 hiszem az Úr Jézus Krisztus által
 fölhalmozott vegyi fegyverek
 úgy mint vér verejték könnyek
 elapadhatatlan erejét hiszek
 a hazugságokért eldobott életek
 jóvátehetetlenségében hiszek
 a jó jószág elérhetetlenségében

hiszem mert hitt és megszületett
 hiszem hogy fölmene hiszem
 megjelentette bűneinket hiszem
 hogy végül meghala – miért ne

miért ne miért ne miért ne
 jót s jól mondhatatlanabb
 szavak szavak nincsenek erre
 nincs hit érvényes parancsolat

engedni, el, de semminek, már;
 parancsolat érvényes hit nincs
 csak egy múltból jövő táj
 tán elhagyja majd szokásait
 szokásait majd elhagyja tán

a láncon minden szem fohász
 miért ki végül meghala hisz
 nincs érvényes parancsolata
 parancsolata érvényes nincs

Uram! – most jobb hallgatnod;
 ;itt; aztán jobb lenne menni;

engedni *el* de semminek *már*;
 – – tenni is pont úgy tenni – –

;;;;;;

a *nem lenni* kettőspont a *lenni*

Horváth Ferenc

Mindennapi karácsonyunk

Bizony mondom, minden napunk karácsony,
ha legfőbb vezérlőnk a szeretet:
túladhatalunk hamis úton, irányon,
jussul kaphatjuk az igaz teret.

Egyre gyúlnak akkor a tiszta fények,
s két szívpitvarunk is köztük ragyog:
onnan nyújtjuk fel nap mint nap az égnek
a betlehemi örök csillagot.

Karácsonyi képeslapra

Irodalmár barátainknak

Mint egy igaz király, méltóságos legyél,
példát a tisztaságról angyaloktól vegyél,
szelíd és egyszerű légy, miként a pásztorok:
öltözzön égi fénybe földi karácsonyod.

S szíveddel szólj, poéta, úgy légy költő-király:
földi, ám égi hangon – ez a helyes irány!
S miként a pásztorok, kik valának Betlehemben,
oly módon hozz örömhírt: hittel és rendületlen!

Hajós Eszter

egymásárnyék

► *Rasa: Sajāja Brammaṇi (Lettonie: Musique Des Rites Solaires, 1995)*

egész kicsire összekuporodik, hogy nem is látni. talán házba is megy, mint mi. biztos fázik a sötétben ő is. szoktam kérdezni, hol van, de ő nem tud olyan szavakat, hogy ház. saját magát se úgy nevezi, ahogy mi őt, pedig én sokszor nevezem magam úgy, ahogy engem neveznek. anyu biztos nem gondolta, olyan döntése lehet, amire sehonnan nem esik eső.

anyuval szoktunk beszélni a fényről, és néha ő is kérdezi, hol van, mármint a fényt. egyszer engem is megkérdezett, mert előtte én beszéltem a fényvel, és hátha elmondta.

apu égősort vett nekünk. apu máshol lakik.

apu szerette volna, ha én is a máshol lakom, ahol ő, idegenekhez is ment beszélgetni erről, hogy csinálják ők így, de nem csinálták. engem meg nem kérdeztek erről azok a bácsik, pedig a fény mindig meg szokott kérdezni mindenről.

apunál is van szobám, ott már égett egy égősor, amikor érkeztem. kérdezgettem a fényt, mit gondol erről, de nem értette. talán kicsit fáradt volt, végül is kicsi. nem ilyenkor kell ezt vele megbeszélni. tavaszkor, az erdei hagymaszárakkor.

amikor sokat alszik, én is szeretek sokat aludni. a sötét napok világos éjszakák, nem?

kint mindenütt égők, pedig azt senki se látja bentről, amit a házára tett. alvás-hoz bekötöm a szemem.

apu nem szereti, ahogy fogynak a gyertyák az égéstől. álmomban van egy testvérem, neki nincs gyertyája, de fénye van. az ő fényével is szoktam beszélni. együtt születünk volna, de nem jött velem.

az égősoron ha egy égő is nem ébred, sötétben marad az egész, már ha egy sorban ülnek. szúrós a végük, és az üveg is vékony, ha ki akarod csavarni, jól meg kell fogni, hogy összetörik.

nem vagyok szomorú a sötét napoktól. elképzelem a fény ágyikóját, takaróját, párnáit. öt párnája is van, mindegyik más színű. a fény házának ablakán milyen fény jön be? vagy onnan kimegy a fény? mármint a fény fénye.

apunál vannak lámpák, amik maguktól gyulladnak meg. azoknak nincs kapcsolójuk. nem szeretek mindig világosban lenni, ha mozdulok.

megkértem anyut, ne legyen világos a házban, amikor sötét van. anyu nem jól lát a sötétben, főleg a jobb szemével. és fél is kicsit. sötétet se lát jól, például nem lát minden árnyékot.

ma ünneplünk, a fénynek azt a grúz bölcsődalt énekeljük anyuval, amit születésemre kaptam. a Napot hívja a házba, hogy hazajöjjön.

vannak olyan fák, akik árnyékban szeretnek állni. egymáshoz nőnek, egymás-árnyékuk van.

anyu álmában sötét van, de én nem félek az álmában. és ő se. anyu álmában is van a testvérem.

ilyenkor mindig rajzoló a testvéremnek egy kicsi levelet, van egy fa rajzolva, és arra. azt már nagyon régen rajzoltam, és nem olyan szép, de nem rajzoló újra, csak mindig egy levelet. aztán rajzoló majd fészket is, madarat is, tojást is, kirepülő fiókát, odvat is, baglyot is, harkályt, hangyákat, a kérogen repedéseket. levéleret. a bagoly szemét.

a testvérem is máshol lakik, de az nem olyan hely, ahová el tudok menni a cipőmben. ahhoz másmilyen cipő kellene, amit nem lehet venni boltban. anyuval szoktunk varrni, de azt mondta, olyan cipőt mi sem tudunk, még akkor se, ha az anyagát is mi szőjük.

de én találkoztam vele az oviban, és a játszótéren is szoktam látni. úgyhogy anyu nem szomorú annyira, akkor sem, ha a testvérem most más gyereke. csak azt sajnálja, senkinek nem mondhatja, fiam.

Napot nézünk, vizet, gyógyul a szeme. a sötét is gyógyítja a szemet, látni.

anyuval paszternáklevest főzünk. nekem van paszternáktestvérem is. anyunak naspolyafa. sütőtök lesz vacsorára. apunak most nem sárga a bőre. apunak most nincs kert, boltba jár. más a kert is, nem ásunk. amikor nem volt a turmixgép, más ételeket főztünk, de apu mondjuk nem turmixgép.

például nem tudom hajnali háromkor megölelni aput, amikor szomorú vagyok amiatt, hogy eszembe jut, nem lakik velünk. azt mondta, bármikor felhívhatom, de én nem szeretem a telefont. hiányzik az apuszag a házból, a nagy cipők. a nadrágzsebében felejtett dughagyma, ami akkor majd onnan bújjik ki, végül is föld is van elég abban a zsebben.

nem tudom megnézni, milyen az arca, amikor alszik.

anyunak és apunak nehéz találkozni, szomorúan vannak akkor, és nagy felhők mennek közéjük. az a madár is, amelyik velünk jár, szomorúan köröz.

anyuval a Napot hívjuk ilyenkor, meg a fát rajzoló, mások mást. nagyinál például az étkezészeteket mosogatjuk, amiket máskor senki se használ, és öszszeporosodnak. mindig, mikor valakik jönnek, másik csészék kellene, másféle kanállal meg villával esznek. van egy szoba, ami külön a vendégeknek van, akik azok az emberek, akik az ajtón bejönnek. én is lehetek vendég, de a vendégek nem segítenek a nagyinak súrolni a csészéket, azt előtte meg kell csinálni, hogy ideérnek.

de milyen vendégek járnak a nagyihoz, amikor nem mi? farkas? de neki, mondjuk, nem tudom, milyen étkezészet kell, és hogy a nagyinak van-e olyanja.

meg másokhoz is megyünk például. akkor mi vagyunk a vendégek, és ők sűrölnak. de másoknál például ég a lámpa, és nem kérhetem meg őket, hogy ne legyen világos a házban, amikor sötét van. nem mindenki beszélget a fényvel, vagy nem ugyanúgy. vagy nem beszélnek róla. én se mindig beszélek róla, ahogyan a testvéremről sem tudok beszélni. nem mindenki lát ilyen ködöket. van, aki nem látja a szobában a vastag felhőt, amikor leesik egy poháralátét, és nagy csúnyán néz, vagy amikor anyu elengedi a kezem, ha apu értem jön.

apu másképp mondta a mesét, anyu is, és anyu nem tudja úgy mondani, ahogy apu, és apu se úgy, ahogy anyu. például apu kígyót mond, amikor anyu jaguárt, és a könyvben szerintem páva van, legalábbis a képen.

anyu és apu mást mond a dolgokról, nehéz ugyanolyannak maradnom, mármint egynek.

elment a fény, apu jön értem, hogy nála is ünnep. ott még nappal van, Nap nélkül. álmos vagyok. éhes nem. nem akarok kétszer.

2019. 12. 09. 22: 07: 20

TÉLI TÖRTÉNET

Berecz Ágnes Gabriella

Kati néni

A viaszosvászon abroszon foszló borítójú biblia fekszik. Szövege egészen hasonló színű, mint a szvetter ujjja, melyből egy csontos, apró kéz nyúl érte. Kati néni két hét óta sokadszorra veszi ki belőle a borítékot, amely a fia levelét rejti. Vastag szemüvegével közel hajol, újra és újra megnézegeti a furcsa holland bélyeget. Koronás, csipkeruhás hercegnőt ábrázol. Szép, előkelő fejtartású, büszke hercegnőt. Azt nem tudja, hogy történelmi személy-e, de inkább ma élőnek képzelem. A bélyegző hullámos, nem olyan kör alakú, mint a miénk. A boríték is különleges, ráncos keze végigsimít a bordás papíron. Leteszi az okulárét, maga elé mered. Hát hazajönnek! Az abrosz kockáin évek sorakoznak, számolgatja, hány éve is, hogy elment a gyerek. A menyével nem találkozott eddig, és csak fényképről ismeri a kis unokáját is. Évente egy-két levél, bennük családi fotók, a kicsi a négyet is betöltötte már.

Szállodában laknak majd, Budán. A fia a fővárost akarja megmutatni a feleségének. Érthető. Itt, a külvárosban nincs sok látnivaló. Nincs is elég fekhely, meg talán nem is lennének elégedettek a körülményekkel. De karácsonyi ebédre ide jönnek!

A megsárgult kredencre, majd a tűzhelyre néz. Pillantásában az ünnepi asztal megterül, a szebbik tányérokkal és gőzölgő húsvesssel. A főtt húshoz meggy mártás lesz. Az úgy nem lesz drága, a spájzban akad kompót. Persze a viaszosvászon helyére is hímezett abrosz kerül majd. Csudaszép Karácsony lesz! De hogy is? Össze kell számolnia, hogy miket kell vennie. Vajon mibe a kerülhet manapság egy jó kövér tyúk? Van valamennyi dió az alsó polcon, jó, hogy nem ette meg, két rúd bejglire elég lesz. Aztán ajándékokról is kell gondoskodnia. Jó lenne, ha még meglenne az a kis bolt a piac mellett. Erőlködik, de képtelen visszaemlékezni, mikor vett ott utoljára fonalat. Az biztos, hogy akkor még dolgozott. Akkor már több mint tíz éve. Kicsi a nyugdíj, azóta nem költ ilyesmire. De most vesz majd. Sálát, sapkát köt a kisunokájának meg a tündéri menyének. A fia pedig megkapja az apja berámázott fényképét. Ha már olyan messzire szakadt, legalább azt vigye magával.

Jó. Ez így jó lesz. De vajon mennyibe fog mindez kerülni? Csak annyi van, amennyi a januári tüzelőre kell. Hogy lehetne megoldani? A szobában már amúgy se szokott begyűjtani, csak itt, a konyhában. Télen itt alszik a sezlonyon, jó itt, annyi meleg megmarad nappalról, hogy este ne nagyon fázzon, éjjel meg elég a dunyha melege. Ha nem gyűjtana be... Ha kevesebb tüzelőt venne, akkor jutna fonálra meg ünnepi ebédre? Holnap kiszámolja.

Révedezve néz ki a szürke, novemberi kertre. Most nem fagy. Ha megsegíti a Jóisten, nem ad nagyon hideget decemberben se. Akkor kitart a szén január-ra, nem kell venni. Így jó lesz, állapítja meg. Majd jól felöltözik és elmászkál napközben. A postán meleg van, és a templomban is fűtenek. Igen. Így jó lesz. Elemeli homlokát a tenyeréről, mosoly árad a viaszosvászonra: hazajön a gyerek karácsonyra!

Bütykös ujjaira támaszkodva kel fel az asztaltól, a tűzhelyhez lép, ideje megmelegíteni a tegnapról maradt káposztalevest. Á, kár pazarolni, jó lesz hidegen is.

A hímzés mintái és a rózsás kistányéron a bejglimaradék egyformán szürkék a kora délutáni hófelhőktől. Csak a közöttük fekvő bankók világítanak Kati néniére.

Azt mondta a fia, hogy vegyen magának valami szépet, új szvettert, ilyesmit. Dehogyan vesz! Elteszi a pénzt jövő Karácsonyra, és még spórol is hozzá. Akkor majd karácsonyfát is állít a kisunokájának, telis-tele aranyszálakkal. Milyen édes kis lurkó! Kár, hogy nem tud magyarul, és csak az apja tolmácsolásából lehet érteni pergő kívánságait. Úgy lesz: szaloncukrot is vesz neki jövőre. Marcipánosat, ha egyszer azt szereti. A fiának meg... mit is? Valamit ő is hiányolt... ja, igen, egy kis barackot. Barackpálinkát. Azt is vesz. A menyé nem eszi a húst. Neki valami mást készít majd. Narancsot evett volna, de csak almával tudta kínálni, azt nem kérte. – Nem baj, Anyus, nem tudhattad – nevette a fia. De a kötött sapka jó lesz majd a síeléshez, és úgy látszott, hogy a bejgli mindnyájuknak ízlett. Jövőre mákosat is süt, és narancs is lesz az asztalon, ennyi sok pénzből telni fog arra is. Ha meg nem, hát spórol majd hozzá, ahogy tud. Nem kell mindig megmelegíteni a káposztalevest. Egészen megszokta: jó az hidegen is. Könyökölve bámul ki a mind sötétebb ablakon, s míg vastagodik a kerti út fehér szőnyege, a hóesésben gazdagabb, elégedettebb karácsonyok kavarnak.

Reméli, hogy a taxi épségben felfuvarozta őket a szállodába. Eszébe se jut, hogy egy szóval sem említették, mikor jönnek legközelebb.

A FÁK TÁNCA

Száraz Miklós György

Mamma Bella

Azt mondják, Máriás lélek a magyar. Nem hiszem. Talán szeretne azzá lenni. De nem leszünk. Nem megy. Ha megfeszítenek, akkor sem.

Mária az ellentétek asszonya. Az olvasom, hogy „az isteni alkotás remekműve”. Egyszerre szűz és anya. Konok fejekbe ez soha nem ment be. A kiválasztott asszony. A szeplőtelen: vagyis büntelen. Boldogok közt is a legboldogabb. Megint az ellentét: a legboldogabb, ugyanakkor a legboldogtalanabb anya. A redemptorista teológus, Liguori Szent Alfonz Mária azt mondja, hogy egyetlen földi anyát úgy ki nem fosztottak, ahogy Jézus kifosztotta Máriát. Hiszen mindent elvett tőle, ami e világi. Ki az én anyám, kérdi a megváltó. És a feleletet is megadja: aki Isten szavára hallgat. A teológusok szerint Mária, a némán szenvedő, kegyelemért nem könyörgő, nem sivalkodó anya a fájdalomban társmegváltóvá lesz.

Úgy húsz évvel ezelőtt egy francia szerzetes állítólag elhatározta, beutazza az egész földkerekséget, hogy lefényképezze az összes eredeti Mária-képet és -szobrot. Az utolsó híradás szerint már több mint húsz ezer fényképet készített, de még nem hagyta el Franciaországot.

Egy római plébános meghatottan tapasztalta, hogy egy fiatal pár milyen ritka rendíthetetlen buzgalommal imádkozik hetek óta minden áldott reggel temploma Mária-oltára előtt, mignem a szemfüles (hitetlen?) takarítónő gyanakodni kezdett, hogy a pár talán nem is lelki feltöltődésért jár a templomba. A sejtelem beigazolód-

dott, bár a gyanúsítottak határozottan állították, hogy ők az oltár mögötti konnektorról nem is tudtak: a Szűz Mária szobrából kisugárzó energia tölti fel reggelente mobiltelefonjuk akkumulátorát. A történetben talán az a legszebb, hogy a plébánia lelkésze nem tiltotta ki templomából a párt, mondván, ha egyszer nincs hol lakniuk, Mária nyilván szívesen látja őket, s ha emellett még a telefonjukat is feltölthetik, az csak olyan, mintha ő egy pohár vízzel segítene a szomszónak.

2001 tavaszán Bogota nemzetközi repülőterén letartóztattak egy családot: közel egymillió dollárt találtak gyermekeik ruhája alá, csecsemőjük pelenkájába rejtve. A drogkereskedelemmel vádolt családfő asszonya azzal védekezett, hogy nem tehetnek semmiről, Spanyolországban megjelent nekik Szűz Mária, és intő szózat kíséretében ölükbe hullatta a bankókat.

Azt mondják, Szűz Mária a földkerekség legismertebb asszonya. A katolikus egyház kalendáriumában az ő nevére bukkanhatunk a legtöbbször, neki van a legtöbb ünnepe. Hónapot szentelünk neki, mégpedig a legszebbet, a bimbózót, a virágzót, a legígéretesebbet, Pünkösöd havát, a májust. Régi naptárainkban a január és az augusztus (Boldogasszony és Kisaszszony hava) is az ő nevét viseli.

Ki ez az Asszony? Akié a legtöbb ünnep, akié a legtöbb név, akit a legtöbbet becézünk. Stella Maris: Tenger Csillaga, Mennyek és Ég Királynője, Béke Anyja, Kedd Asszonya, Babba Mária, Szép Szűz Mária, Nap Asszonya, Miasszonyunk, Égi és Földi Anyánk,

Hétfájdalmú Szűz, Apokalipszis Anyja, Rózsafüzér Királynéja, Magyarország Nagyasszonya, Regina Angelorum: Angyaloknak Királynője.

Nekem a legszebb: Mamma Bella. A Szépséges Anya.

A napokban talákoztam egy könyvvel. Az újpesti Egek Királynéja-templom védőszentje, amint az a nevéből is nyomban kiderül, Szűz Mária. A templom plébánosa, Horváth Zoltán esperes nemrégiben jelentette meg a könyvét *Hogyan szólítsalak, Mária?* címmel. Munkájában megpróbálta Mária összes nevét egybegyűjteni, s az elnevezések egy részét megmagyarázni.

Azt kérdezik, miért akarja valaki Mária összes nevét csokorba gyűjteni? A kérdésre több válasz is lehetséges. Például az, hogy miért ne akarná? Az ember kíváncsi és rendszerező lény. De lehet ez a gyűjtés ima is. Tisztelgés az istenszülő asszony, a szenvedő anya és az esendő emberért közbenjáró szent előtt. Maga a szerző azt nyilatkozta, hogy több mint tíz évvel ezelőtt, amikor az Egek Királynéja-templom plébánosa lett, már akkor is „bizsergett valami” a szívében, hiszen az egész magyar nyelvterületen nincs több ilyen nevű templom. Aztán jött egy súlyos betegség, aminek hónapjaiban minden áldott nap Mária segítségéért, közbenjárásáért fohász kodott – és meggyógyult. Ez a könyv tehát köszönet is.

Mária velünk él. Tudjuk vagy sem, itt él a köztudatban.

A Paradicsom harmincharmadik énekében Dante – Szent Bernát szájába adva a szót – így ír róla: „déli láng a szeretet egébül”, „embereknek élő forrás, melyből reményük épül”. Jól választ tolmácsot a fiesolei születésű költőóriás, hiszen Szent Bernát lenyűgöző, megszállott alak maga is. Lehet,

hogy éppen Mária példája ragyog fel előtte, midőn azt dörgi: – „Lángolj és világíts! Csak lángolni kevés, csak világítani hívságos csekélység. Lángolni és világítani: az a tökély!” – Húszévesen, 1110 körül lép be a ciszterciek akkor még egyetlen citeaux-i (latinul Cistertium) kolostorába, s rögvest maga előtt tereli harminc rokonát és barátját is. Mária feltétlen híve, epedő lovagja és vőlegénye ez az önmagát szigorú szabályok betartására kötelező, mégis megregulázhatatlan, féktelen szent ember, aki Jézusnak szinte tejtestvére, hiszen Szűz Mária, a Megváltó anyja – szövetségük jeléül – tejet csurrant emlőjéből ajkára. (A legenda egyik változata szerint egyenesen Szent Bernát követelésére – „Monstra te esse matrem!”; Mutasd meg, hogy anya vagy! – esett meg a *lactatio* csodája.) Clairvaux-i Szent Bernhard, az „édes szavú doktor”. Doctor Mellifluus. Mézzel folyó, vagyis mézes szavú. De ha kell – nevéhez méltón – medveerős, bömböl, mint a feldühödött vadállat: keresztes hadjáratot szervez, rablólovagokat, erdei haramiákat, akasztófavirágokat biztat gyilkolásra – a szent ügy érdekében. Tünetényes gondolkodó, az egyik legnagyobb misztikus szónok. A bölcs és a herosz egy személyben. És ez a (csakis felőlünk nézve) ellentmondásosnak tűnő lélek mint valódi édesanyján, bensőséges, gyöngéd és zsarnoki, vagyis gyermeki szeretettel csügg Szűz Márián.

Máriás lélek a magyar. Zászlóinon, pénzeinken, dalainkban, fohászunkban, a kardbojton, de még a csatakiáltásban és a kártyában is Máriát idéztük, kerestük. Máriást csináltunk a francia marriage-ból, s ha lebukott, rosszul csalt a kártyán, megkapta a magáét a mihaszna mamlasz, a „máriás huncut”.

Regnum Marianum. Országunk, földünk, történelmünk Szent István óta – vagy tán régebb óta – az övé, mi magyarok tehát kétszeresen is a gyermekei vagyunk. „Máriáról beszélni sosem elég”. Ezt is Szent Bernát mondja. Beszéljünk hát Máriáról.

Neve eredetileg Mirjam. „Csöpp a tengerben.” A Mindenség, a Teremtés, az isteni lény ésszel felérhetetlen nagyságában. Azt mondják, a név második jelentése: „Keserűség.” Ezt nem kell magyarázni. Mária nevének harmadik jelentése: „Úrnő.” Nem azért, mintha földi javakban gazdag vagy társadalmi értelemben nemes volna – noha Dávid királyi véréből származik. Nem. Azért úrnő, mert tökéletes. Legszentebb a szentek között? Ezt úgysem értjük; hagyjuk a szószékről papolóknak. „Gratia plena.” Kegyelemmel, malasztal teljes. Úgy mondják, ez annyit jelent, hogy színing telve jóval. Vagyis nem marad hely a rosszra. Ezt legalább értjük. Hihetetlen ugyan, de világos. El tudjuk képzelni. Tiszta, rendületlen, jellemes, szorgalmas, lelkes, szeretettel teljes. Ha kell, alázatos. Mindig segítőkész, soha nem habozik, és soha nem téved. Nem hibázik. Tökéletes. Mindig. Minden áldott nap. Hajnalban, reggel, délben és este. Jókedvben és rosszban. Ínségben és bőségben egyaránt. Mennyi szép emberi vonás így együtt! Hát ilyenek mi sosem leszünk. Felru-

házzuk őt minden olyan emberi tulajdonsággal, ami után vágyakozunk, amilyennek látni szeretnénk embertársainkat és önmagunkat. Mária a tökéletes ember. Amilyen nincs.

Talán ez az, amiben a legkönnyebben megkapaszzkodhatunk. Mária, az anya. Akiben újra és újra megismétlődik a születés, a Teremtés csodája. Ezt mindannyian fel tudjuk fogni, hívők és nem hívők, tudósok és tudatlanok, reménykedők és tévelygők, nyavalyás örök szkeptikusok is. Született árvák, és akik azzá lettünk – vagy leszünk majd. Mert egyszer mindannyian elárvulunk, és akkor nem marad más, mint a bánat, a késői könnyek, a mardosó kín, hogy miért nem volt több eszünk, vagyis hogy éppen nem az, hanem hogy miért nem volt több erőnk, miért nem volt bennünk sokkal több megértés, miért voltunk mindig okosak, okosan buták, vagyis érzéketlenek és kegyetlenek, miért nem voltunk belátóbbak és megengedőbbek, tisztábbak, kedvesebbek és nagylelkűbbek? Miért nem volt bennünk elég...? Mi is? Hát igen: szeretet. Most már adhatjuk, szórhatjuk kétségbeesetten, két marokkal, gyerekeinkben próbálva pótolni a pótolhatatlant, szerethetünk adázul és konokan, szeretethetünk elesett, idegen öregeket, nyomorult csavargókat, és mormolhatjuk: „Édesanyánk, ki vagy a mennyekben, bocsásd meg a mi vétkeinket...”

Sarusi Mihály

Körösztre köröszt

(Karácsonyaim)

Karácsonykor halt meg anyám, mire föl – csak azért is, öcsémhez hasonlóan – karácsonykor házasodtam.

Az advent sem volt akármilyen: várni édesanyám végét, s készülni édes páromnak valómmal az új, valóban felnőtt, tényleg teljes életre. Várni a Megváltót – biza ilyeneket is jelentett. Meg jelentette később – nemrégiben – az eszevesztett betegségezt leányunkból; s a rém – a Jó Isten tán megsegít továbbra is – tovatűnni tetszik.

Megváltót várni? Édes Istenem.

Mennyi könny! Megannyi öröm!

Gyermekként egyszerűbb volt: vártuk a Jézuskát, s e készület tele titokkal, reménnyel, bizakodással – bizalommal minden iránt, mi élet! Ami előttünk áll. Mivel beleszületett az ember, már-már természetes volt, hogy amit várunk, beteljesedik.

Hogy Jézusnak meg kell születnie – újra és újra, mindörökké – e napon, nyilvánvaló volt; ma úgy sejtem, bennünk születik újjá – az Úr. Benned, bennem.

A közös ének, a karácsonyfa alatti családi karéj melege az ajándék, mit máig őrzünk szívünkben. A játék elromlott, az édesség elfogyott, ez a szép ajándék örökké melegíteni fog.

Örökre? Míg lélegzetet veszünk.

S miközben én azon a szentestén egy budai kaszárnyában zokogtam – jól tudtam, rövidesen itt hagy bennünket édesanyánk, s ráadásul oly elviselhetetlen vazallus-Magyarország csatlós seregében szolgálni –, Farkas Bözsike, élt 41 évet, az utolsókat sóhajtotta: Jó lett volna még élni.

Természetesen anyám temetésén nem lehettem ott, hisz az úgynevezett Magyar Néphadsereg foglya voltam.

Amikor rá nyolc évre a halál emlékét esküvőnkkel igyekeztem magamból kitörölni, álmomban még anyámmal diskuráltam. Jó ideig, ahogy lehunytam a szemem, megjelent.

Még hogy én, húszévesen, árva maradtam! Húgom tizennégy múlt.

Erdélyi nászutunkon – szenteste a vonaton – oláh legényke kántált.

Mezey Katalin
Karácsony Kékestetőn, 1952

Ágnes unokámnak

Itt sielt nagyanyátok gyerekkorában,
amikor telente még méteres hó esett.
Itt nem tudott szépen kanyarogni,
mert lesiklás közben nem tudta, hogy
a hegyfelőli lába melyik lehet?
Ezért volt hát minden hiába:
a sztembógni nem akart sikerülni.
Zokogva mászott fel az emeletes ágyba,
mert nem normális, azt mondta apukája.

Este kis fenyővel érkezett meg Anya.
Míg kimentünk a közös vacsorára,
gyertyákat tett rá, s mint egy csillárt,
fölkasztotta a mi szobánkban.
Leégtek a gyertyák, a fenyő ágai is
füstölögtek, csípős szaguk
végiggomolygott a folyosón
és szétterjedt a házban.

Apu az izzó fácskát egy mozdulattal
leszakította,
az ajtóhoz futott, s a hóra dobta.
Gőzölgött, sistergett. Karácsony másnapjára
csak kormos hó, néhány fekete szálka
s egy avarszínű folt maradt utána.

Hű pásztorok

Tőkés Lászlónak

Ezen a forgó földgolyón
elérni többet nem tudunk,
nagyobb szerencsénk nem lehet,
minthogy egy éjjel megnyílik
ott fönt a csillagmennyezet,
s látjuk-halljuk, hű pásztorok,
az angyali seregeket.
Szavukra nyomban indulunk
fölkeresni a nincstelen,
be nem fogadott gyermeket,
és örvendezve hitet teszünk,
hogy Megváltónk megszületett.

Kiss Irén

A Földanya cipellője

Karácsony éjjelén, mikor a
születés titkától borzonganak a fenyőágak,
egy erdőszéli hófödte mezőn
néhány tündérnek és manónak
különös látomása támad:
a szikrázó hóban ott csillámlik
a Földanya fehér selyemcipellője
a hóba ragadva – már elillant belőle
isteni viselője.
Próbálgatják a cipellőt az erdő
nőszellemei – mindegyikük lábára
túl kicsi. Hívják a Völegényt,
akitől, lám, megszökött égi párja:
a Földön nem található, Urát
saját sugárözönében a Szíriuszon
várja.

Vári Fábrián László

Karácsony csillaga

Te tékozló idő,
mondd, mit tettél velünk,
hogy arcpírunkra száll az éj,
s szégyenre ébredünk?

Hiába tört a csont,
hiába hullt a vér,
hiába halt el májusban
az újszülött levél.

Hogy dőzsöl fenn a dölyf,
s az ármány hogy forog!
Az ország ormán Belzebub
setét lelke lobog.

Segíts el, Istenem,
az áldott vánkosit,
a szablya már végső lovas-
rohamról álmodik.

Vagy mégiscsak kigyúl
karácsony csillaga?
Hadd villogtassa fogait
Heródes és hada!

Megváltónk még kicsi,
helyette szíve szól,
fénylő meleggel megtelik
a betlehemi ól.

Cselekvő béke kell –
az ember mind rokon.
Az a csillag átvezethet
minden kordonon!

Kukorelly Endre

Jönakar

Jön a Karácsony, kapok könyvet,
csokit, szeretet', ruházatot,
élet ilyenkor jóval könnyebb,
nálunk. És nálatok?

Jönnek különböző személyek,
rokonok, vendég meg a Márta,
hogy csak nézek!
Hát ti?

Én is titokban, mint az angyal,
csak hova dugjam?
készülök rajzzal.
Látod, színes az ujjam!

Vetíti Jézuskát a tévé,
eleve ilyen egész kicsi,
jászol van alátéve.
Van, aki nem hiszi?

Kisebb, mint én, kisebb, mint Samu,
de mi a jászol? Az egy játék,
ugye, anyu?
Vagy valamiféle alátét?

Lesz bejgli, hal, meg még fogalmam
sincs mi, amit a boltban vesznek,
csak sajnos száalka lesz a halban.
Ti mit esztek?

Asszem kicsit meg fogok hízni,
izgalmamban tömöm a fejem,
nem is tudtam, hogy jó az izgi!
Te sem?

Alakul mindig szép kis
csúnya veszekedés
is,
na és?

Szentestig kitör majd a béke.
Jól van, lassacskán témát váltok.
Legjobb mindig a (kár, hogy) vége.
Ti mit csináltok?

Payer Imre

Horác úgy várja a csatlakozást, mint gyermek a karácsonyt

Gémberedett buszozások a gubbasztó Budapesten.
December van. Fagytól szikár, pöndörödő levelek

kallódnak most az utcán. Egy k.-európai alkoholista
csöves Horác leheli az ujja begyét. Toporog...

Húzódjál be, ha tudsz, metróba vagy a kapualjba.
Eszedbe jut egy kép, mondat: Harsog a thrák Aquilo.

Tán sohasem-volt ódon kamrában, valahol, tán
egy nagy faház körül, hol a dombon, a dunnafehér

dombon ródliznak a gyerekek, odabenn mazsolások
mind a mákos kalácsok, és tűz duruzsol, nagyanyó

mondja meséjét, és kisüsti jános poharakban,
szent áldomás, mézes dió, sós mogyoró – közelít

már a karácsony... És... Havazásra vársz. Habozol. Na,
mi jön? Mi lesz? Ki tudja azt? Senki se, senki az ég,

bálnahideg felhői alatt. Egy korty nohabort hör-
pöl a hajléktalan Horác. Várja a Csatlakozást.

Kerék Imre

Kántáló pásztorok

Adjonisten jóestét!
Mi vagyunk a pásztorok.
Jöttünk messzi napkeletről,
fényes csillag vezetett.
Csizmánk szára teli hóval,
lyukas zsebünk mogyoróval,
hoztunk almát, perecet.
Kérdezzük a házigazdát:
szabad-e kántálni?
Kicsi király örömére
láncos bottal, sebbel-lobbal
fürgé táncot járni?
Nem vagyunk mi nagyurak,
nincsen mirhánk, aranyunk,
szegény pásztorok vagyunk,
jöttünk mégis nagy örömmel
köszönteni Jézusunk.
Körmünk alatt kék virág nyit,
irhabundánk átfagyott.
Melegednének, egyet innánk
s indulunk tovább legott.

Karácsonyi vers

Faágak ákombákom
ábrái a havon.
Hold süt: vérszínű bárd
rettenti homlokom.

Csenevész bokor dajkál
kabátos varjakat.
Gyökerei a csönd
szívéig izzanak.

Kucsmás pásztorok jönnek
csontszín dülőkön át,
követve érett melled
két bimbó-csillagát.

Halmai Tamás

Mindennapi angyalaink

Mi angyalunk,
ki vagy a mennyek,
rejtezz elő,
neved legyen meg;

szenteltessék akaratod
országgá,
hol a teljest a sok
szolgálná –

mindennapi
angyalainkat,
Mindenható,
add meg nap mint nap...

Kérőima

Legyen éjszaka legyen mécses
legyen telihold holnapig
aludjon aki jóra képes
virrasszon aki jobbra is

legyen a szívben belső ösvény
legyen a végén belső tenger
érintkezzen benne az örvény
az érintetlen végtelennel

legyen zene a tudat alján
legyen békesség a zenében
legyen világ az Angyal balján
jobbján a sötét elenyésszen

legyen a két lélek világa
egyetlenegy élet virága
s hogy a közös megváltson
legyen áldás egymáson

Háy János

Rotációs karácsony

Ezekben a napokban a legvérmesebb szeretők sem zavarják meg a családok nyugalalmát. Visszavonulnak csendes garzonukba, ahol egy kicsi fenyőág mellett gyűlölik a szeretet ünnepét, hogy egyszer ennek is, mint tavaly, vége lesz, és akkor a férfi/nő végre kiszakad otthona kötelékéből, s megint megjelenik nála, s kis bókok mellett újra ígéret tesz, hogy ha felnőnek a gyerekek, akkor majd elvállik. Persze nem, s a szerető az új esztendőben is tovább szoronghat, hogy mekkora a futamidő. De karácsony előtt fel van mentve a család, inzultusoktól nem kell tartani, hisz egy telefon ilyenkor a szerető számára egyértelműen a szakítást hozná, ráadásul úgy, hogy a családi kötelékben élő gyanúba se keveredne, még egy kiadós veszekedés se lenne belőle, hisz egyszerűen védhetné magát: bocs, ez a férfi a munkahelyemről, aki örökösen üldöz, vagy egy nő, akivel alig ismerjük egymást, de mániás, mert tényleg, az csak örült lehet, aki ilyen alapvető szabályt megsért, hogy a karácsony családilag szent.

Már csak napok voltak hátra. A nő a feng sui szabályai szerint készült a karácsonyra. Élt benne egy olyan ösztön, hogy a keleti igazságot – legalább karácsonykor – összebékíti a nyugati gondolkodás szépségeivel, például a karácsonnyal, mint Teilhard de Chardin az evolúciót a Teremtés könyvével. Olyan asztaldíszeket talált ki, melyek természetes anyagból vannak, és nem rendelkeznek káros sugárzással. A lámpára lógatott almákat is bioboltban vette, ahol egy korszerű nőnek vásárolnia kell, ahogy nyugaton is csinálja mindenki, aki ad magára, akit érdekel a sorsa, és nem hagyja, hogy elsodorják a raktáráruházak tömegtermékei.

A férfi is otthon volt. Úgy beszéltek meg az irodában, hogy két nappal előbb fejezik be. Le vannak ejtve az ügyek, majd karácsony után, de még inkább januárban. Egy kínai étteremben tartottak évszárót. Mindenki nevetett, hogy mennyire nem emlékszik a sok rosszra, ami év közben volt, pedig főleg az, más alig. Nevetett a rizspálínkától.

Az asszony elmesélte a férfinak, hogy idéntől esztétikus karácsonyfát fognak állítani. A férfi csak a mérethez ragaszkodott, de azért visszakérdezett, hogy az milyen, mert érzett a fogalmak között némi ellentmondást. A nő mondta, hogy olyan, amin csak piros gömbdíszeket és természetes anyagból készült egyéb, de színhatásában piros jellegű díszeket fog fölakasztani, legfeljebb a zöld jöhet még számításba, mert ugye a fa is eleve zöld. A férfi az esztétikusság elvei alapján, 24-én délután, míg a gyerekek a nagyszülőknél voltak, feldíszítette a fát, az asszony a vacsorát készítette a konyhában. Halpaprikás. Bőjt van. Ezt ők tartják. Egészséges is, meg ez hagyomány. Estére készültek el. A nagyszülők háromszor is telefonáltak, hogy még nekik is rengeteg feladatuk van, pl. mi lesz az ő fájukkal. Végül nyolc körül sikerült meggyújtani a gyertyákat és elénekelni a Menyből az angyalt, amihez a család ragaszkodott, mint szép és megható jelenethez. Ajándékbonthatás. Először a gyerekek sorban. Gyerekenként hat csomag volt, mert sokat is kaptak, de az is fontos volt, hogy sokba legyen csomagolva,

mert az asszony úgy gondolta, ez akkor nagyobb öröm, mármint a gyerekeknek, és persze neki is, aki eljátszotta a csodálkozást minden alkalommal. A felnőttek ajándéka kicsit mellékesen került átadásra, ahogyan díjakat adnak a nagy nemzeti ünnepeken. A férfi kissé izgult, nehogy úgy járjon, mint tavaly, hogy a húszeszes cipő nagyon jól nézett ki, de a méretével adódtak problémák. A nő sílécet vett a férfinak, ami egyrészt a férfinak egyáltalán nem tetszett, mert ragaszkodott a régi cuccaihoz, másrészt úgy érezte, a nő ezzel arra figyelmezteti, hogy minden barátjuk Ausztriába megy szilveszterezni, csak ők maradnak otthon, és mehetnek a legunalmasabb barátaikhoz vendégségbe enni azt a szar műbőrös virslit, mert a többi, aki egy kicsit is érdekes, Ausztriában síel, vagy rosszabb esetben Szlovákiában, mostanában már az is jó helynek számít.

Másnap a nő tízkor jelezte, hogy készülődni kell a szüleikhez karácsonyi ebédre, meg oda is jött ám a Jézuska, mondta a gyerekeknek, akik a tegnapi későre nyúlt jézuskázás következtében fáradtan készülődtek.

Minek menni mindig – valami ilyet mondott a férfi, mire a nő dühösen, hogy a te anyádhoz is, erre mondta a férfi, hogy már nem él, mire a nő: ha élne.

Délután a gyerekek keresztszüleikhez mentek, mindjárt a karácsonyi ebédet követően, különben pulyka volt aszalt szilvával és krumplipüré. A nagyszülőknél bepakolták a kocsiba az ajándékokat, a nagyszülők is bőkezűek voltak, szeretik az unokáikat, aztán át a városon. A keresztszülők Budajenőn laktak egy kertes házban. Rövid időt töltöttek náluk, szinte csak átpakolták az ajándékokat, csere közben egy gyors gyertyagyújtásra jutott idő. Estére értek haza, a fa alá ömlesztették az ajándékokat, és a gyerekeket aludni zavarták, mert késő van, s a játékok holnap is megvárják őket, különben sem tudnák eldönteni, hogy most melyiket vegyék elő. A férfi és a nő még rendet rakott, aztán ők is ágyba kerültek, mert másnap egy vidéki városba voltak hivatalosak, ahol a férfi nővére lakott, hogy ott is megünnepeljék a karácsonyt és ajándékot cseréljenek. Ez volt a férfi egyedüli rokona, a többivel már nem tartotta a kapcsolatot, vagy meghaltak. Délután az asszony nagynénjét is útba ejtették, hogy ott is legyen kis karácsony. A karácsony mindenkinek a szeretetet jelenti. Senki sem maradhat ki. Este értek haza. Huszonhatodika. Az ajándékok a fa alá kerültek, a gyerekek az ágyba, a szülők is lefeküdtek. Talán az asszony mondott valamit, hogy mennyire felesleges dolgot kapott a nemtomkitől, valószínű a férfi nővérétől, s hogy mennyivel figyelmesebben vásárol ő. Stb. Aztán elaludt.

A férfi éjjel felébredt. Sokat ivott és ki kellett mennie. A karácsonyfa tompán fénylett. Nem voltak rajta hivalkodó csillogó díszek, mert esztétikus volt. Alig látott, és megbotlott a szobapadlón felhalmozott a dobozokban. Először káromkodott, aztán megállt, félt tovább lépni, nehogy újabb akadályba ütközzön. Régen – gondolta – csak egyszer jött. És nem hozott semmit, csak azt jelezte, hogy itt van az a naptári nap. Üres volt a szoba. De valami volt ott abban az üres levegőben, talán az anyja, hogy sütött valami kalácsot, és annak a szaga, valami ilyen édeskés dolog, gondolta ott, azon a helyen, ahol most ez a rengeteg csomag van. Hol is férne el itt bármi – gondolta –, ebben a telipakolt szobában, egy szék se, nem még egy angyal.

Mátyus Aliz

Karácsonyvárás orosz hadifogolytáborban

Apám, Mátyus Ferenc a naplóját feleségéhez írt levelek formájában imakönyvébe írta. Karácsonyt várt, megszabadulást. Imádságos könyve utolsó sorai: *Téged Isten dicsérünk, Téged Úrnak ismerünk.*

1945. október 6. *Állítom, hogy KARÁCSONYRA legkésőbb, a kis Jézus ajándékeképpen, még az idén hazajutunk.*

Kilátástalan, pedig minden porcikám azt reméli, hogy karácsonyra legkésőbb, a kis Jézus hazavisz bennünket. Határozottan az az érzésem már, hogy apa vagyok.

Ma 14-e van, vasárnap. De jó volna már ott térdelni melletted, az első padban, és hálát adni a jó Istennek, hogy hazasegített!

Ha karácsonyig nem jutunk haza, minden reményünk szétfoszlik, és halált hozó állapotok fognak bekövetkezni. Legyengült szervezettel nem tudunk ellenállni. Egész nap jeges, havas eső esik. Most vettem észre, hogy ide értem az imakönyvből: Hallatlan dolog: hogy te bárkit is gyámoltalanul magára hagytál... Szűz Anyám, segíts haza karácsonykor, Ámen. Most értem a legszébb imádsághoz. Ezzel az imával kérem a Szűz Anyát, könyörögjön szenteséges fiánál, hogy karácsonyra Nálad legyek, Édes. Úgy érzem, meghallgatja Szűz Anyám.

Én hiszek abban, hogy a jó Isten karácsonyra hazasegít bennünket. Azon töröm a fejemet már napok óta: kisfiunk van-e vagy kislányunk. Nem baj ám a kislány sem, de jobb lenne egy kisfiú, és az az érzésem, az is. Istenem, csak már láthatnálak Benneteket! Életem egyetlen örök álma, vágya beteljesült: gyermekem van, és nem láthatom, nem játszhatom vele, nem szoríthatom drága anyjával együtt magamhoz, nem dédelgethetem őket. Istenem, könyörülj rajtam! Segíts oda hozzájuk, a karácsonyfa tövébe! Drága kis Jézus! Legyek én az ő karácsonyi ajándékuk, és ők az enyém! Engedd meg, hogy hárman együtt hajtsunk térdet Zalalövön, kicsi jászolod előtt, és add, hogy valamennyi fogolytársammal együtt énekelhessük: „Békesség, földön az embernek”, harsogjon a „Fel nagy örömré, ma született!” Isten, ki Úr vagy, akard, hogy valóban öröm legyen szent fiad érkezése az egész világon! Segítsd haza ezt a pusztuló tömeget, bocsásd meg vétkeinket, kegyelmezz nekünk, ne engedd, hogy szolgálóid vigasza nélkül kelljen elpusztulnunk! Nyújtsd ki felénk jóságos kezedet, emeld ránk szerető szemedet, hisz fiaid, gyermekeink vagyunk! Vigyél haza bennünket a szeretet ünnepére, szeretteink közé, hogy ismét együtt lehessen a szent család árnyékában a sok család, mely most távol van! Együtt lehessenek, és együtt örvendezzenek és imádhassanak Téged, a szerető Atyát, a mindenség Urát, a hatalmas Istent. Hallgasd meg, Isten, könyörgésemet, és kiáltásom jusson Teeléd! Ámen.

Tudom, Édes, Te is naponta ezért imádkozol. Az egész drága család ezért könyörög az Úrnak, az egész világon ez most a legnagyobb kérelem. Olyan jó bíznom abban, hogy a jó Isten meghallgatja az ennyi ezer és millió könyörgést, olyan jó arra gondolni, hogy karácsonyra hazasegít, hogy együtt megyünk az éjféli misére, együtt megyünk szilveszter este a hálaadásra. De legyen meg a Te akaratod, Uram, miképpen a mennyekben, azonképpen itt a földön is!

Drága Életem! Ma van nov. 1-je, ma szokás otthon, este a temetőben gyertyát gyújtani. Ott leszek Veled gondolatban, és együtt imádkozunk drága halottainkért. Milyen szép ünnep van ma otthon! És itt....

Ma nagyon sokat fogok Veled beszélgetni, mert pihenőnapos vagyok. Hatan vagyunk tiszték, és minden nap 1 tiszt szabadnapos. Ma mosás, borotválkozás, varrás és pihenés a foglalkozásom, no de legfontosabb az írás. Nagyon furcsa ez a fogolyélet. A táborban örök vigyáznak csuda módon az emberre, így kihelyezetten pedig senki sincs, aki őrködik, oda megy az ember, ahova akar. Szabad mozgás van a kolhozban, illetve szovhozban számunkra. Innét megszökni egyáltalán nem lenne tudomány. Egyszerűen felcsomagolna az ember, és elindulna. Azonban a hazajutás a hosszú táv miatt kilátástalan. Ha valamelyikünk bírná a nyelvet, esetleg megpróbálkozhatna. Igaz, a hideg lehetetlenné tenne minden kísérletet. Csak vonaton volna lehetséges hazajutni. De nem hiszem, hogy fél Oroszországot át tudnánk utazni anélkül, hogy igazoltatnának, és el ne csípnének bennünket. Egyáltalán, ha szóba jöhet a szökés, csak tavasszal, májusban sikerülhet. Remélem, addigra már rég elfelejtem, hogy fogoly is voltam, és Te, Édes, már rég elfelejtetted, mennyire vágytad látni az uradat. A kicsi Édessel pedig már régen jó barátok leszünk, és már fogja mondani: papa.

Vasárnap van, 4-e. Úgy fogok visszagondolni erre a rozoga, hosszú asztalra, amelyen úrok, mintha nem is lett volna igaz. Itt van előttem a fényképed, melyet már jó néhányan megcsodáltak, és csak annyit mondtak, szkóra damoj. Nem mint jól értesültek, hanem akik kívánják, hogy hamar Nálad legyek. Hát, amikor kézzel-lábbal elmagyarázom egy-egy jószívű, könnyes szemű öreg orosz bácsinak, hogy a gyermekemet még nem láttam. Van ám az öregje között néhány melegszívű, de csak a korosabbja között. A fiatalok durvák és közönségesek. Szívtelenek. Így vannak ők nevelve. Nem tehetnek róla. Semmi finomság, tiszteletadás nincs bennük senki iránt.

Ma vasárnap van, 18-a. Erősen közelgünk szent karácsony felé, de semmi komolyabb eredetű hírt nem kapunk hazajutásunkkal kapcsolatban. Pedig hogy hazaérjünk, már jól el kellene indulnunk. A reményt – sajnos csak ez van – nem adom fel dec. 5-ig. Mert, ha 5-ig elindulunk, éppen karácsonyra hazaérünk. Hogy híreket nem kapunk, azon nem csodálkozom, mert távol vagyunk a világtól. Minden nap találkozunk egy-egy emberrel, aki elsuttogja a szkóra damójt, de az már olyan, mint a jó napot.

Eladtam azt a rossz aktatáskát, amiben édesapám még Sorokpolányba küldött be csomagot. Kaptam érte 50 rubelt és 1 kilónyi cukrot. A koszt napok óta rettenetesen rossz, csak káposzta és víz, kevés sóval. A felvételező oroszunk már 6 napja oda van Obojában krumpliért, olajért és egyéb kusajért, de még nem tért vissza.

XI. 19-e van. Tegnap, Édes, be kellett hirtelen fejeznem, mert fújt a gyár, és mennem kellett. Hirtelen 2 társam betegedett meg. 39-40 fokos lázban fekszenek. Nem tudni, mi a bajuk. Orvos nincs, orvosság nincs. Valószínű, tüdőgyulladás. Ez itt a borzasztó. Ha megbetegszik az ember, vagy meghal, vagy a szervezete kibírja, és magától meggyógyul.

Tegnap beszélgettem egy gráci fogollyal, tanárember volt. Fényképeit mutogatta. Kislányáról van egy csomó 2 hónapos körüli. Gyermekképek. Istenem, de sokat gondolok az enyéme! Vajon kislány-e. Van-e ilyen szép? Megvan-e? Él-e? Borzasztó ez a tudatlanság. Láta-e már az öreganyja? Keresztanyja volt-e már lenn? Meg van-e már keresztelve? Mi a neve? Sokat sír-e?

Nov. 23. Drága Életem! Nagyon változatosak és eseménydúsak a napok. Tegnapelőtt jött egy orosz tiszt, és a lengyeleket magával vitte. Mennek haza. Hogy kerültek ide??? Ma jött egy orosz tiszt ismét, és az osztrák, román, cseh foglyokat viszi azonnal magával. Csak mi maradunk itt a németekkel. Nem értem! A végén kiderül, hogy az egyetlen bűnös a magyar királyi tisztikar. Mi dolgozunk legtovább Oroszország felépítésén. Érthetetlen. Azért is, mert Iaşiból a magyar legénységet vitték előbb haza, csak azután az osztrákokat... Most már, tudod Édes, bizonyosra vesszük, hogy 1-2 hónap múlva hazamegyünk. Csak a sorrend idegesít bennünket. Nagyon közel van már karácsony ahhoz, hogy türelmesen várjuk a következő szállítmányt.

Jaj, Kisanyám, kelés van a jobb hónom alatt. Nem bírom a karomat mozgatni. Már 2 napja nem voltam kinn a szobából. Fogam változatlanul fáj... Jön a baj csóستól, ha megindul. Ne feledkezzem meg róla, van ám itt egy szórakozás is. Éspedig az egerek mutatványa. Csak az a baj, kellőképpen nem tudjuk értékelni az ugrás, mászás számokat, mert egyszerre 7-8 produkálja magát. Fel a kályhára, onnét ugrás a hátizsákra, arról a csajkába stb. Roppant élvezet nézni. Nagyon összebarátkoztak már velünk. A múlt éjjel egy az ingujjamba mászott be. Már jóval a könyököm fölé került, mire észrevettem. Alig bírtam kibiztatni.

Azért itt jobban érezzük magunkat, mint Obojánban. Egy orosz főhadnagy a parancsnok, máshoz semmi közünk. Ő pedig jó ember. Éjjel van, Édes, mindjárt elalszik a villany, befejezem. Imádkozom Érted és kicsinyünkért, jó szüleinkért, rokonainkért. Azért, hogy karácsonykor láthassalak. Ma vagyunk 11 hónapos házások. Nov. 23.

Drága Kisanyám! November 24-e van, este 10 óra. Most fújt a gyár. Mához egy hónapra, ilyenkor, már megjött a Kis Jézus, és örül mindenki. Aki jó volt, ajándékot kap. Istenem! Vajon voltunk-e olyan jók, hogy megajándékoz bennünket egymással? Tavaly Veled ajándékozott meg engem. Ilyen jóságú még sohasem volt. Meg sem érdemeltem ajándékát. Nagyon sokszor megbántottam, biztosan azért is vett el tőlem. De nagyon kérem, adjon vissza. Talán meghallgatja imámat, mindannyiunk közös imáját: karácsonyra a szent fa alá betoppanok. Úgy szeretném, ha pár napot kések is, még érintetlenül várna a karácsonyfa...

Most már minden nappal fogy a lehetőség. De még dec. 5-ig, számításom szerint, nem lehetetlen. Most este 8-kor indultak el innen a többi nemzetiségűek, még 10 napig ránk kerülhet a sor. És valami titkos hang azt súgja: ránk

is kerül. Most ez egy óriási várakozás köztünk. Valami benne van a levegőben. Ha karácsonyig nem indulunk, már egy-két hónap közömbös lenne. Ezt érezzük. A napokban kell valaminek történni. Ez nem lehet más, mint indulás hazafelé. Állandóan ezt hallom: karácsonyra otthon lesztek, karácsonyra otthon lesztek.

Az egész fogságban az a legkellemetlenebb, hogy nem tudja az ember a szabadulása idejét. Sokkal jobb lett volna, ha Sorokpolányban megmondták volna, hogy decemberig vagy januárig leszünk foglyok, vagy akár 2 évig. Nem lenne most ez a felesleges izgulás és várás, hanem szépen kivárnánk a tavaszt és megszöknénk. Na, de hagyjuk ezt! Mert ez úgyszólván tárgyaltan. Milliószor csókol a Te szerető urad, és szép álmokat kíván mindnyájatoknak. Isten veletek!

Nov. 26. Hétfő. A fogam tisztességesebben kezd viselkedni tegnap óta. Még a végén hazaviszem. A furunkulus is kezd gyógyulni. Pár nap múlva indulhatunk haza. Nem mondom, azért én így is elindulnék. Ismét egy jó hír. Érkezett ide 100 Berlinből való német. Azt a hírt hozták, hogy a magyarok, tiszték is, mind hazamentek már abból a táborból, amelyikben ők voltak. Ma tudtam meg, hogy az az orosz tiszt, aki itt volt a többiekért, összeírt bennünket, magyarokat is. A végén még az érzésem beválik, és még e hónapban hazaindulunk. Van még 4 nap. Történnék még csodák??? Nem tudom. Ritkán hallunk róla. Mi pedig azt várjuk.

Mikor utoljára 5 percig együtt voltunk, és megsimogattam a kis Bucakot, már akkor szépen meglátszott. Május 12. volt. Emlékszel, Édes? Istenem, azóta már fél év elmúlt. Már a világon lévő Kisbucakot simogathatnám, ha otthon lennék. Na, majd karácsonykor! A kicsinek is lesz a karácsonyfa alatt valami? Ez a borzasztó, ami örületbe kerget: nem tudom, mi van Veletek. Van-e kicsi? Él-e? Te, Édes, egészséges vagy-e. Simán ment-e a szülés? Borzalmas ezeket nem tudni.

Ezek után már csak csúnya emlékeim vannak. Kivéve Viki néniel való találkozásom Budapesten. Szegény nagyon sírt. Olyan jó volt, amikor az ő áldott jó, szerető szívébe belepillantottam, és megéreztem azt a végtelen szeretetet, ami felém sugárzott a bedrótozott ablakon keresztül. (Negyven tiszt a vagonban, 28 napig összezárva. Napi egy vödör mosléc.) Éjjél körül jár az idő, Szívem. Te már az igazak álmát alszod. Aludj jól, drága Életem, álmodjál nagyon szépeket! Lefekszem. Imádkozom közös kívánságunkért, amiért te is biztosan imádkozol elalvás előtt. Hogy mielőbb együtt legyünk. Isten Veled, Édes, csókol a Te urad: Ferid

Nov. 29-e van. Édesem! Lehangozottság okozta 2 napi hallgatásomat, ugyanis itt volt egy orosz százados egy orvosnővel, és megtartották a szabványos orvosi vizsgálatot. A százados nincs megelégedve a munkánkkal, mondotta, hogyha nem dolgozunk jobban – mert hiszen mi vagyunk az okai a rossz munkának –, elszállítat bennünket Szibériába, hogyha jól dolgozunk, hamar hazamegyünk. Szóval, még a további munkáktól teszi függővé hazamenetünk idejét. Amikor mi már indulásról beszélünk. No, de azért fel a fej! Még valamiről nem emlékeztem meg. Egy hegedű! Kecskés zászlós komámnak a tulajdonában. Egész úton együtt cipeltük, mentettük meg. Nagyon szépen játszik Karcsi, neki köszönhetjük kellemes perceinket. Eppen

az előbb játszott a kedves nótáinkat. Hiányzik valaki ebből az utcából, Mert nekem egy hétköznapom, Ha elmegyek, édes rózsám, messzire stb. Csak az a kár, nem lehet szeszt szerezni. Vagy talán inkább szerencse? Azt hiszem, ebben az embertelen világban mindig részek lennének. Bánatunkban csak innánk. Tegnap tudtuk meg, van itt a táborban egy kártyavető fogoly. Behívtam, és vettetem vele. A következőket jósolta: 1. 46. IV. 7. VI. 7 között érek haza. 2. Ikreim vannak, egy fiú, egy lány. 3. Ma nem vagy otthon Zalaövön, hanem másutt. 4. Hazaérkezésem után 9 hónapra örökölni fogok távoli rokontól. 5. Ittlétem alatt egy távoli rokon meghal, sírjához majd ellátogatok. 6. Jó egészségben vagy, Édes, a picinyekkel együtt. 7. érzed, nincs semmi bajom és nyugodtan vársz. 8. Hírt hallottál rólam valakitől... Tudod Szívem, én nem hiszek ebben, csak kíváncsi voltam, rávaktázik-e valamire. Borzasztó itt az élet. Visszaemlékszem sok mindenre, ami az életben történt... és elmúlt. Pl. diákéletemben milyen sokszor gondoltam, másodéves képzős koromban, de jó lenne ötödévesnek lenni. Három év múlva, de bekövetkezett. Vagy pl. milyen jó lenne, ha a háborúnak vége volna! Évekig szenvedtünk, no meg a front, és bekövetkezett. Most is bekövetkezik a hazamenetel, s éppen úgy fogok rá visszagondolni, mint a diákévekre, a háborúra, frontra. 1942 őszén mennyire vártuk a leváltást, hogy hazamehessünk. Minden számár dátumnak bedőlünk. Ott még talán több jólérsütségsünk volt, mint itt, most. Minden elmúlik egyszer – ez az igazság. (Tudod, Édes, vigasztalom magam, ahogy lehet.)

Tegnap leesett az első maradandónak látszó hó. 15 cm. De szép is ilyenkor mifelénk! De szép is volt! Sokat beszélgetünk arról, milyen is lehet az élet otthon. Személy- és vagyónbiztonság. Van-e sok orosz? Szekrénybe lehet-e rakni a ruhát? Itt úgy megszokjuk a rejtegetést, Édes, ha otthon majd elteszek valamit, alig találjuk meg egyhamar. Most arra gondoltam, meglehet-e az óráim? Ha nálam maradt volna, már biztos nem lenne meg. Otthon, reméljük, megvan. Remélem Kisanyám, nem jársz el hazulról, és nem történik semmi különös Veled.

1945. dec. 5. Az elmúlt napok történései eddigi fogságunk legszomorúbb korszaka. Tegnap megjött Meskó barátunk Obojából. Sok mindenre gondoltam, mikor megláttam, de aztán nagyon lehiggadtam. Ő ugyanis tud oroszul, és a parancsnokságnak segédkezik. Megmondta, hogy hivatalosan semmi sincs a hazamenésről. Csak a lengyel legénység ment el, a tisztek nélkül. A többi nemzetiségűek mind Obojában dolgoznak. Vége rózsaszínű álmainknak. Dec. 5. van, nem indulunk, most már itt fogunk karácsonyozni és szilveszterezni. Csendben, imádságban, munkában. Az oroszoknak nincs karácsonyuk. Az öregek, akik tudják, mi a karácsony. Csodálatosan megáldott a jó Isten nyugalommal. Tudok uralkodni magamon. Hatásom óriási a társakra... Nagy hidegek vannak, 20-25 fok lehet. Ebben a szobában tömeg van és nagyon hideg. Itt este nem tudok írni, mert egy villany van, a körül pedig a rengeteg tetvészkedő egész éjjel.

December 8. Drága Szívem! Most fejeztem be a szentmisét. Eliminádkoztam. Ott ültem melletted az első padsorban, kicsi templomunkban. Eszembe jutott egész ifjúságom, kongreganista életem. 13 évvel ezelőtt, e napon, az avatásom, szép gyülekezetünk, jó lelkipásztorunk. Csodálatos, milyen más a

valláserkölcsi nevelés, mint más iskolákban. A különbség egyedüli oka – azt hiszem – a nevelő törődése, példamutatása, a növendékekkel való törődésének foka, a foglalkozások minősége. Sok szép ifjúkori élményem, emlékem fűződik ehhez a naphoz. Az utolsó misét Sorokpolányban hallgattuk. Holnap lépünk a 8. hónapos fogságunkba. (Május, június, július, augusztus, szeptember, október, november, december.)

December 11. Ez a hatalmas terem sötét, ablakai befalazva, üveg hiányában. Állandóan hideg van. Köpenyben kell lennünk, pokrócba burkolózva. 40 cm széles fekhelyünkön ülni sem lehet, mert a felső polc, az emelet nem engedi. Örökké félhomályban, nem is látjuk egymást. A múlt napokban répát raktunk le vagonokból, össze volt fagyva. Már felgyógyultam, én is kijárok dolgozni. Ma hatalmas kalapáccsal követ törtünk, kezünk, lábunk majd lefagytak. Nem csodálom, hogy a legénység között már annyi fagyásos van. Mi lesz januárban, februárban, amikor 30-40 fok lesz. A legénység ruházata teljesen lerongyolódott. A 298 között nincs több mint maximum 40 ember, akinek jó a lábbelije. Azzal szemben van legalább 70, akinek nincs. A munkárol bejöttek és a betegek adják át a lábbelijüket azoknak, akik mennek munkára. Hála Isten, az én bilgerim kitűnő állapotban van, és orosz ilyenfélét nem húz a lábára. Még egy évet elbír – azt hiszem – minden javítás nélkül. A zubbonyom is kiváló, csak az ingeim, nadrágom és a zoknik mennek tönkre. Alig győzöm a varrást, stoppolást. Na, de mi úgy nézünk ki, mint főurak az itteni viszonyokhoz képest. A legénység ruhája csupa rongy. Az inget darabokban tekergetik magukra. A cukorgyár teljes energiával dolgozik, úgy, hogy az emberek napi 13-16 órát dolgoznak. A répa erősen fogy, a gyár e hónapban biztosan befejezi a munkát. Mi jön akkor, fogalmunk sincs. Borzalmasan fázom. Befúj a falon át a hideg. Dermesztő. Fel vagyunk fázva. Óránként ki kell mennünk. Most kezdődnek a kemény megpróbáltatások órái.

December 16-a van. Tegnap voltunk követ törni. Hála Istennek, most pár napja meleg áramlat folytán nincs olyan hideg. Az éjszaka havazott, de alig van 8-10 cm. hó. A cukorgyár tegnapelőtt állítólag 12 napra elállt. Ez azt jelenti, munkáját ennyivel később fogja bejezni. Kb. éppen karácsonykor kezdi újra. Répája csak annyi van, hogy kb. 8-10 nap alatt befejezte volna. Nem tudom, miért állt le. Itt semmit sem lehet tudni. Igaz, rettenetes rossz állapotban van. Egy orosz azt mondta róla, életveszélyes benne tartózkodni... Kondekkal erősen tervezgetünk, lehetőségeket mérlegelünk, van itt egy német, aki tud oroszul, és vele szeretnénk kezdeni valamit. Esténként tárgyalunk. Ő nappal érdeklődik a civilektől az utazási lehetőségek felől. Még semmi időről, sem egyéb konkrétumról nem tárgyaltunk. Nagyon tanácsatlanok vagyunk, és nehéz a dolgunk. Szerencsével 3-4 nap alatt Romániában lehetnénk mint szabad emberek. Onnét már könnyűnek véljük a hazajutást. 800 km-ről van szó. Ezen kellene keresztüljutni. Csak egy baj van. Ha elcsúsznak bennünket: Szibéria! Ha maradunk, tán biztosabban, ha későbben is, hazaérünk. Viszont az az érzésünk, jövő ilyenkor előtt – legális úton – nem kerülünk haza. Ebben a hidegben valóban életpróba lenne a szökés. Mindent megfontolunk, és majd döntünk. Ha már Kurszkba visznek bennünket, onnét a táborból kilógni egy veszéllyel több. Innét este, vacsora után ki tudunk jutni, és reggelig vonaton 300 km távolságba el lehet jutni, kis szerencsével. Ha

terveink elfogadhatóvá válnak, és legalább 50 %-os eséllyel számolhatunk, elindulunk. Okvetlenül elindulunk, ha valami ragály, pl. flekktífusz kiüt. Erre az indulásra készen vagyunk.

Fogalmam nincs, mi lehet otthon. Hallottuk, hogy Bárdossyt és Imrédit felakasztották, és még több főbűnöst. Tudunk a Kisgazdapárt győzelméről, és örülünk neki. Erre is számítottunk. Egyébként milyen lehet otthon az élet? Az üzletekben van-e áru? Kíváncsi vagyok, kapod-e a fizetésem? Mert ez jár! Remélem, utánanézted! Mi lehet a pengő értéke? Jobb-e már a pénz? Fogalmunk sincs semmiről, így még elméletben sem tudunk beleilleszkedni az otthoni életbe. Mostanában éjszakánként sokáig elbeszélgetünk a kályha mellett, mert olyan hideg a szoba, hogy nem tudunk elaludni. Sorra, mindnyájan elmondunk egy mozzanatot életünkéből. Ez is valami, regény hiányában. Mostanában minden éjszaka, álmomban otthon vagyok Veled. Álmodtam, hogy fiam van. Nem tudom magam mint apát elképzelni. De boldog leszek, Istenem, Veletek! Van egy szórakozásunk, majd elfelejtettem. A gyárból szirupot lopunk, és ezzel táplálkozunk. Jó édes, finom, habos. Ettől aztán jól nézünk ki. Meg a lopott cukortól. Naponta pár decit megiszunk, illetve kenyérral megeszünk belőle. Én tegnapelőtt egy litert ettem meg 20 dkg kenyérral. Jóllaktam. Most búzadarafélét kapunk levesnek megfőzve. Egész jó eledel. Tudod, Édes, leisszuk a vizet róla, és a sűrűjére szirupot öntünk, és így jó. Na, és két fogás!

KURSZK 1945. DEC. 19. Drága Kisanyám! Megpróbáltatásunk egy újabb szakaszához értünk, melyet komolyan és joggal megpróbáltatásnak nevezhetünk. Tegnap du. otthagytuk RZSAVÁT, a cukorgyárat, és 11 magyar tiszt beérkeztünk Kurszkba. Valamikor 1942-ben május 10-én itt rakodtunk ki. Ebben látszik az élet megcsúfoló gúnya, most itt vagyunk, fogolytáborban. Megérkezésünkkel kijelölték a helyünket, a 3 emeletes priccs alsó során 11 helyet. Fűtés egyáltalán nincs. Aztán elrendelték, hogy a rendfokozati jelzéseket le kell vágni. Az is megtörtént. Megtudtuk, hogy itt a tisztek is dolgoznak, mint a legénység. Földes a szoba, és csak úgy sugározza a hideget. Nem tudunk mást csinálni, csak lefeküdni, betakarózni, mert csak így kibírható. Koszt: reggeli 3 deci fagyos krumplileves, ebéd, vacsora ua. Van itt 1400 fogoly, ebből 500 súlyos beteg, naponta 4-5 halott. Azt mondják, a múlt napokban 15-20 halott volt. Most már akaratlanul is arra kénytelen gondolni az ember – hiába hessegeti el a gondolatot –, hogy csendes elhullásra lettünk ítélve. Innét haza még nem ment senki, kivéve néhány beteg, valami alkalmi szerelvényel. Mint munkaerő nincs ránk szükség, mert nem úgy foglalkoztatnak bennünket. A háborúnak 8 hónapja vége. A választások otthon megtörténtek. Miért nem mehetünk mi haza? A háború nem követelt annyi áldozatot, halottat, mint a fogság. Hát a jó Isten nem tekint már le erre a nyomorult világra?

December 20. Drága Életem! 3 nap múlva első házassági évfordulónk. Egész nap azzal foglalkozom, hogy visszagondolok az egy év előtti mozgalmassá napokra. Hogy most milyen a hangulatunk ebben a jégveremben a karácsony előtti napokban, ki se fejezhetem. Arra még a németek sem gondoltak, hogy karácsonykor még itt lesznek, nem mi, magyarok. Hogy aztán a testileg, lelkileg elcsigázott ember meddig bírja ezt az állapotot, nem tudom.

Dec. 23. Drága Életem! Halottfáradt vagyok ugyan, de nem mulaszthatom el, hogy ezen a napon ne írjam le, amit reggel óta érzek. Drága Szép Anyám, házasságunk évfordulóján odaszállok Hozzád, megcsókolom drága homlokod, könnyes szemed. Megígérem Neked, itt a szenvedések, gyötrelmek hazájában, hogy mindig a Téged végtelenül szerető urad leszek, és mert akarlak, nagyon, végtelenül boldoggá foglak tenni. Csak Teérted, csak Neked fogok élni, dolgozni. Bocsásd meg, Édes, hogy miattam ennyit kell szenvedned, és feltétlenül bízz az Úristenben, aki most büntet ugyan bennünket, sok-sok bűneinkért, de feltétlen haza fog segíteni, érzem, nem hagy itt, és akkor minden percem csak a Tiéd lesz. Drága anyám, jó éjszakát!

December 24. Ma reggel természetesen ismét kimentünk dolgozni. Most dél van, és 1 óra munkaszünet. Ezt a pár percet felhasználom írásra. Ma reggel eszembe jutott az első közös reggelink. Emlékszel, Édes, arra a tálcára, amelyről együtt reggeliztünk? Istenem! Mikor lesz ez még egyszer? Mennyi minden jó!

Kívánom Neked szent karácsony estéjén, hogy a jóságos Isten áldjon meg Téged, az én és picinyeink örömeire, hosszú, boldog élettel! Adja meg azt, hogy ez legyen életed utolsó, boldogtalan karácsonya! És a következő karácsonykor már csak az emléke is feledésbe menjen. Most Ti biztosan ott álltok a karácsonyfa alatt, és imádkoztok. Nekünk is lesz itt karácsonyfánk, ma este kis ünneppel, és holnap munkaszünet. Képzeld, az oroszok munkaszünetet adtak, pedig nekik nincs is most ünnepük. Megyek be a terembe, Édes, mert a magyarokból egy kis énekkart csináltam, és két éneket énekelünk: Fel nagy örömré és Ó, gyönyörű, szép. Az elsőt én összhangosítottam, a másodikat kánonban énekeljük. Isten Veled, kicsi angyalom!

1946. május 23. Mióta drága kezed írását olvastam, nem tudok hová lenni a boldogságtól. Még hadifogságom dacára is életem legboldogabb napja ez a mai. Köszönöm Neked, hogy világra hoztad legdrágább közös kincsünket, kicsi gyerekünket, kis Ferikét! Nem aggódom a jövő miatt, mert velünk az Úristen, ki imámat meghallgatta, és ismét jelét adta szeretetének: Atyai gondviselésének. Csodálatos, hogy milyen pontosan tudatta velem október 21-i álmomban, kisfiunk születését. Bizonyítja ez az imakönyv, rövidesen olvasható. Ez az első alkalom, amikor tudatosan búcsúzom tőletek, mindkettőtöket teljes apai szívem minden melegével csókollak.

Június 19. Úgy áll a dolog, hogy hálát adnánk a jó Istennek, ha karácsonyra hazaérvénk. Egy sín esett a hüvelyk lábujjamra, és összezúzta. Már 5 napja nem járok ki dolgozni. Van itt egy tiszt bajtárs, akinek van itt egy fényképe 8 hónapos kisfiáról. Sokszor megnézegetem.

A békeszerződéssel annyit vacakolnak, talán nem írják alá előbb, mint jövőre. Egye meg a fene a kormányunkat...

1946. december 31. Drága Egyetlen Kisanyám! Szilveszter este van. Itt fekszem a riskovói láger kórházában, sebes lábammal. Csend és nyugalom van itt. Csak imádkozom, és rátok gondolok. Ma megajándékozott a jó Isten egy lapotokkal, melyet aug. 3-án Pápán írtatok. Végtelen örömmel szorongatom, olvasgatom. Ki hitte volna: 1947-et itt érzük.

1947. május 3. Legújabbán máj. 10-én megyünk. Aztán eljön a 10., és egy új dátum születik, de mi maradunk. 2 éves hitegetés után már... Befeje-

zem Édes, mert a hátralévő lapokon örömhírt szeretnék írni, a hazaindulást! Megörökíteni a pillanatot.

VI. 8-án: És most!!! Itt ülünk a vagonban, Kondek Géza mellettem. Kisanyám! Berakodtunk a riskovói állomáson, és most UTAZUNK! Kurszk – Kolozski – Kijev – Lemberg – Sztrigy – Staniszlau – Kolonea – Gernovic – Iași – Marosesti – Irokien

VI. 17-én értünk Focșaniba, és most várunk, hogy mikor öltöztetnek fel bennünket. Olyan rossz gúnyját kaptunk Kurszkból, hogy ezzel nem engednek tovább. Édes Kicsinyem! De nyugtalanul várom már innét az indulást! Pár nap és ismét együtt leszünk, ez vigasztal.

Jún. 26. 19 órakor ki az utolsó tábor kapuján.

Jún. 29-én 0.45-kor Biharkeresztúr, 7 h-kor Debrecen. De jó lenne, ha véletlenül Bpesten lennél, Édes?!!

VIRÁGZÓ FA

Romhányi Török Gábor

Rondó

A nedves, esős, enyhe télben még az ablaktalan szobában sem fázott. Ingujiban és mellényben üldögélt az asztalnál, meg azért néhány pohár jóféle badacsonyi bor is melegítette. Egyetlen ép ablaktábla sincs az egész városban, gondolta kábán, míg megpróbált tájékozódni a mocskosan szürkellő félhomályban. Csak a tűzérési támadás becsapódásai nyomán felvillanó tüzek világítottak be némi képp az ablakon. És egyetlen egy lépést sem lehetett tenni anélkül, hogy föl ne hangzott volna a padlót vastagon borító üvegcserepek kellemetlen csikorgása.

Ezt azért nem gondolta volna. Igaz, ismerte még a frontról a ruszlik szokásait. Valahányszor felhangzott a vonalaik felől valami édesbús magyar nóta, mondjuk az „Akácós út”, vagy ilyesmi, utána mindjárt hatalmas aknavető, meg tűzérési pergőtűz volt a kíséret. De hát most... mégiscsak szenteste. Keze önkéntelenül is görcsösen rákulcsolódott a parabellum világos diófa markolatára, míg baljával levette a rohamkést az asztalon heverő Prae-ről.

Még egyszer körülpillantott a homályban. A falakon gránátrepeszek nyomai, a képek eltűntek, tükör- és üvegcserepek a padlón, a gyönyörű fehér ajtók leszaggatva, a padlóra zuhant csillár összetört egy széket, a zongora a felismerhetetlenségig összeroncsolódott. És mindent körülfog, beburkol, magához ölel a szobában lappangó átható, nyirkos homály. De szemközt, a két leszakított ajtó között a falnál a karácsonyfa viszonylag épen

maradt. A légnomás a falnak lökte, de a drót megtartotta, állt ott elferdülten, dacolt a zavaros félhomállyal. Még néhány dísz is rajta maradt, amelyeket jól ismert gyerekkorából. Ebben a sötét katlanban, ahol az átmenetileg elnémult halál ólalkodott végső csapásra készülve... ez a gyerekkori emlék. Mélyet lélegzett, nehézkesen megmozdult a széken, és kortyolt egyet a pálinkából. Az órájára pillantott, még nyolc sincs, egy órával ezelőtt...

Nem egészen egy órával ezelőtt, 1944 karácsonyán, Budán. Óvatosan az ablakhoz lépett, ismét megvizsgálta, tökéletes-e az elsötétítés. Egy csillagszórót azért igenis megkockáztatok, gondolta dacosan, és a sötétben rejtőzködő karácsonyfa felé fordult. Nagy karácsonyfa volt, talán soha nem is díszített ekkorát. De hát, talán az utolsó, akkor pedig legalább legyen jó nagy, még ha szaloncukor nincs is rajta, mert azt már égen-földön aranyért sem lehetett kapni. Kárpótlásul rárakta az összes gyerekkori díszet, amelyek évről évre fölkerültek a zöld túlevelű gallyakra. Lopva körülnézett a sötétben, mint aki bűncselekményre készül, egyik kezében a csillagszóróval, másikkal pedig gyufa után tapogatózva. Ekkor hangzott föl a gránátok idegtépő sivítása, majd utána rögtön a becsapódások fülsiketítő döreje. A várat támadják, gondolta, és tudta, hogy azonnal le kell mennie a pincébe. Fölvette a karácsonyfa alól Szentkuthy Miklós Prae-jét, a maga ajándékát saját magának, bár már hat éve vásárolta, kikapta a fiókból a parabellumot, meg a rohamkést, dugóhúzó-

nak jó lesz, ötlött föl benne, és sietősen lesántikált a lépcsőn az alagsorba. Rövid gondolkodás után a keleti szárny felé indult, a mosókonyhába, átkozva magát a téves döntésért, amiért néhány hete éppen a nyugati fekvésű pincét alakította valóságos tiszti fedezékké. Majdnem három év frontszolgálat után nincs bennem valami sok stratégiai kifinomultság. Még egy kis tábori bárszekrényt is berendezett ott, néhány üveg badacsonyi borral, meg egy liter féltve őrzött kisüsti szilvóriummal. De a várfalnak támaszkodó kis villa keleti oldala most biztonságosabbnak ígérkezett, még a folyton nyirkos, nyáron is hűvös, barátságtalan mosókonyhában is. Ám itt a berendezés távolról sem dicsekedhetett a fényűzés erényével, mert sebtében csak néhány lópokrócot terített a nyirkos betonpadlóra. Magára húzta a légoltalmi páncélajtót, érzékeny lába miatt üggyel-bajjal leült, maga mellé rakva a pisztolyt, a kést meg a könyvet. A támadás körülbelül öt perce kezdődött, intenzitása fokozódott, a sorozatos becsapódások a földrengés érzetét keltették. Bosszankodva állapította meg, hogy nagy fényerejű tábori zseblámpáját a lakásban felejtette, és négykézláb mászva tapogatózni kezdett a hideg betonpadlón. Nem hiába. A sarokban borral teli palackot talált, kidugaszolta a rohamkéssel, alaposan meghúzta, és hátát a hideg falnak támasztva felhúzott térdel, magzati testtartásban próbált elbújni a becsapódások elől. Az anyaméhben is ilyen sötét van, csak nincs ennyire hideg. Odafönt a lakás sötétjében meghúzódó karácsonyfára gondolt, az életéhez, emlékeihez tartozó gyerekkori díszekkel. Az idegroham kerülgette arra gondolva, hogy még a karácsonyt sem hagyják illendően megünnepelni. Keserűen egyre csak

régi sérelmein rágódott, a becsapódásoktól reszkető, rengő mosókonyhában, amelyben, úgy vélte, bármelyik „civil” tengeri betegséget kaphatna. A plafonról állandóan finoman permetezett fejére a mézpor és a vakolat. Fölnézett a sötétben, de mindjárt elkapta a fejét, mert a szemébe szóródott a por. A nyálkás, penészes pinceszagtól a hányinger kerülgette. Még egy kortyot! Jót tett. Sohasem tudta megemészteni például, hogy földmérő, geodéta létére őt nem a tűzértséghez hívták be, ahol valóban kamatoztathatta volna szakértelmét, hanem gyalogostiszte csináltak belőle. Naphosszat idomíthatta a bakákat a géppuska, golyószóró meg az aknavető irányzására. Utána aztán jött még a páncélöklő és a lángszóró. Egykedvűen, szárazon, hallgatóan, majdnem mogorván tette a kötelességét, önmaga iránti fokozott igényességgel. Bár mindegy, amúgy is utálok az egész katonásdit, fízte hozzá magában, még jó, hogy nem utász vagy tűzszerész lettem. Akna-szedő, meg lángszóró-beélesítő! Már nem karácsonyoznék ilyen vidáman, az biztos. Negyvenegy nyarán hívták be először, féléves frontszolgálat, Kijevig előre, aztán dicstelenül vissza. Nem segített senkinek, nem sajnált senkit, nem kért senkitől semmit, nem barátkozott a megszállt terület lakosaival, nem állt össze bárisnyákkal, mint egynémely tiszttársa, igyekezett vendégként viselkedni a mások háborújában. Feletteseitől soha egy jó szót nem kapott, igaz, rosszat se, csak láttamozták és elfogadták a szolgálatait. Megkapta a kötelező előléptetéseket, a kötelező kitüntetésekkel. A többi néma csend. Iszonyatosan közeli becsapódásból arra következtetett, hogy ellőtték a villa tetőszerkezetét, mert zuhanó gerendák robaja nehezedett a

mosókonyhára halálos súllyal. Ujjai rákulcsolódtak a parabellum markolatára, mintha csak a Vörös Hadsereg egész tűzérével készülne párba-
juzni. Teljes harckészültség negyvenkettő tavaszáig, majd irány ismét a front, az öldöklő augusztusi, szeptemberi harcok. Aztán két hónapos halálos csend a brianszki erdőben, ahol nyolc álló hétig moccanni sem volt szabad, csak feküdni, kúszni, s a nedves avar szaga még most is az orrában érződik. Ott olyan közel került a tébolyhoz, mint egész életében még soha. Ahogy sokan valóban meg is örültek. Semmi roham, nem kellett futni sem előre, sem hátra. Helyette a hullamerevség riadókészültsége. Tetszhalotti mozdulatlanság a végső győzelemért. Hirtelen eszébe jutott, hogy negyvenkettő nyarán még Horthy Istvánnak is bemutatták, de hol van már szegény Horthy István, ez a csendes, szerény, udvarias fiatalember! Az a nagyszerű katona! Azelőtt csak filmhíradókban szokta látni, és álmodni sem mert volna róla, hogy egyszer még pertut isznak. A vaksötétben kiverte a hideg veríték, vakító fehér hóörvényt látott, és megint ott hányódott a mérhetetlen hósivatagban, a fehér sötétségben, azon a negyvenhármás januári tébolyító éjszakán, amikor a szovjet páncélosok kitörték az urivi hídfőből, és fényszórával keresték a célt, de nem tüzeltek, hanem csak lánctalpaikkal taposták halálra a szinte fegyvertelen honvédeket. Háromnapos lázas bolyongás után a hóförgetegben, étlen-szomjan a negyven fokban hidegben, Sztarij Oszkolnál elvesztette eszméletét, és csak egy hét múlva tért magához a kijevi tábori kórházban. Megint Kijev. De nem szerelték le, csak szabadságolták és hátravonták, majd tartalékos állományba helyezték. Apja, egy híres pesti patika

főgyógyszerésze, minden követ megmozgatott a leszerelése érdekében. Hiába. Akkor eszébe jutott, hogy egy iskolatársa újságolta neki, hogy ő például tizenkétszer vetette ki a vakbelét, így úszta meg a frontszolgálatot. De mit tehet, akinek csak egy vakbél jutott? Nóra, az ő zalaegerszegi menyasszonya, zongoratanárnő, aki a főispánnak is rokona volt, szintén mesterkedett e leszereltetésen. Hiába. A korcsolyapályán ismerkedtek meg. Büszke lehetett volna rá, hogy vele, a műszaki középkáderrel, az egyszerű földmérővel ilyen komoly zongoraművésznő egyáltalán szóba áll. Édesanyja mondogatta is, úri fiú egyetemmet végez, fiam, de az apja csak bölcsen mosolygott. Az utóbbi időben kissé el is távolodtak egymástól. Nóra gyereket akart. Ő nem. Hívták Egerszegre karácsonyozni. Nem ment. Nem hagyta ott a szüleit. Kik vannak ott most? Oroszok? Bolgárok? A második ukrán front? Még 44 tavaszán két hónapos „utcai harc” továbbképzésen is részt vett Berlinben. Aztán elmenekültek a szülei is a nagybátyjához, Kapuvárra. Még novemberben, amikor lehetett menni. Mi lehet velük a halálos Sopron, Győr, Szombathely háromszögben? Hívták őt is. Maradt. Fojtogatta a lelkiismeret-furdalás. Most, amikor apránként jókora romhalmazzá, megvágóhíddá fajul az egész ország, neki a szülei mellett volna a helye. Megfogni a kezüket, vezetni őket féltő gondal, a két kis öreget, vigyázni rájuk, ahogy negyedszázaddal ezelőtt ők viselték szeretettel a fiúk gondját. Ehelyett itt kallódik a bűdös mosókonyhában, ebben a fullasztó sötétben, egy mordállyal meg egy bicskával, és várja, hogy a fejére szakadjon a világ. De nem lenne jó egyedül hagyni a házat. Ezek a nyilas pártszolgálatos testvérek még a macska alól is kilopják a szart.

A sivítás halkult, a becsapódások ritkultak. Ilyen erős tüzéségi fölvezetés után várható a páncélosok, meg a gyalogság támadása. Hüvelykujja a kibiztosító billentyű holtjátékát ellenőrizgette a parabellumon. E kilenc milliméteres Lugert még negyvenkettő őszén csatolta le egy halott német derékszíjáról. Nem fosztogatás, gondolta sötéten, mindössze a szövetséges bajtársi öröksége. Meglehetősen jól beszélt németül, mégis mindig tolmácsot rendelt, ha taktikai egyeztetésre került sor a szövetséggel. Szolgált elég sváb fiú a zászlóaljnál. Több mint két éve már ez a pisztoly a legjobb barátja. De a gránátok ritkuló becsapódását nem váltotta föl a közeledő páncélosok lánctalpainak fenyegető dübörgése. Nincs az északi féltekén egyetlen egy huszonkilenc éves lény, aki olyan jól ismerné a lánctalpak halálos moraját, mint én. A hernyótalpak szimfóniáját. Más és más hangon közelednek a harcokcsik az országúton, a városi utcán, a salakon, a tavaszi vetésben, a száraz és a fölázott talajon, a friss novemberi hóban, meg a csontkeményre fagyott januári jégpáncélon. De az oroszok még nem jöttek. Lapítottak a budai hegyek gerince mögött és a bal parton. Harmadszor negyvennégy nyarán hívták be, ezúttal az első magyar királyi hadseregbe, főhadnagyi rangban. Most mind Ludovikát végzett, hivatásos tiszttel szolgált, ezt akár megtiszteltetésének is tekinthette volna, elfogytak a tartalékosok, vigyorgott a sötétben. A Kárpátalján vetették be, Beregszász közelében sebesült, néhány nappal a huszonkilencedik születésnapja előtt. Nem is valami homéroszi hősi körülmények között, az igaz. Őszintén szólva éppen a dolgát végezte az alkonyi októberi erdőben, amikor egy fáról egy partizán eltalálta. Két PPS golyó az

alkarba, egy a combjába. Legénye azonnal lelőtte az orvlövészt. Vérbeli szovjet ajándékot kapott, mert ezúttal tüstént leszerelték. Nem is tudta mire vélni, mások komolyabb sebesüléssel is tovább szolgáltak. Enélkül már rég hunyadista páncélgránátos lennék, vagyis hősi halott, századosi rangban, motyogta. Újabb kitüntetés birtokosa, ha ugyan maradt volna belőlem akkora darab, amelyre kitűzhető egy kitüntetés. Tán ekkorra ért be a főispáni támogatás. Nóra mesterkedései végül is termékeny talajra találtak. Újra a palack után tapogatózott, de ujjai a könyvbe ütköztek. A Prae. Legalább nyolc éve vette antikváriumban, azóta mindenhová magával cipelte, a front-ra is. Kollégái, bajtársai özszemosolyogtak a háta mögött: „úgyse értesz belőle egy árva kukkot se.” Nem is sokat értett belőle, igaz, de azért makacsul cipelte magával mindenhová, akár vadember a lándzsáját. Akkor hallotta meg a sötét csendet.

Huszonhétben vette az apja ezt a villát, huszonhétben, ismételtette bután újra meg újra, amikor ismét ott állt a földszinti szobában, ahonnan a mosókonyhába menekült. Pontosan úgy történt, ahogy gondolta, a tetőszerkezetet ellőtték, a sötét ég egy darabja látszott a mennyezet hasadékan. Ha esik az eső, esernyővel alszom, ötlött fel benne. Üvegcserepek vastagon a padlón, a széttört tükrök darabjaival. Az utcán is. Karácsonyi üvegparkett a légies léptekhez. Főlkattintotta erős fényű tábori zseblámpáját, most már mindegy, fenébe az elsötétítéssel. A konyhába botorkált. A vakolattörmelék között az asztalon megtalálta a hideg marhasültet, karácsonyesti ünnepi vacsoráját, amellyel önmagát vendégeli meg, az a kis rizling hozzá, meg a szilvórium. Nem szerette a halat, már gyerekkorában

sem. Édesanyja mindig valami mást süttött helyette, külön, neki. Született takarékos asszony, olyan valaki, aki még a halálos ágyán is takarékos, amikor már nincs miért takarékoskodni. De karácsonykor szünetelt a takarékoság, azt akarta, hogy minden családtag magával vigye a karácsonyt egész évre. Behozta a húst a szobába, a Prae-t meg visszatette a karácsonyfa alá. Fázott, fölvette zubbonyát, amelyről már levagdosta a rangjelzést. Lefokoztam magam, vihorászta. Sok mindent látott, és néha valósággal szégyellte, hogy még él. Egyetlen ép ablaktábla sincs az egész városban. Megmozdította lábát, hogy felkel az asztaltól, nem is tudta, miért, de a mozdulata elakadt félúton, mert a padló felől mindjárt fölhangzott az üvegcserepek kellemetlen csikorgása. Jobb így, csak üldögélni a nyirkos homályban. A zongora romokban. A csillár összetört a padlón, még jó, hogy a tartalékcillár, az ólomkristályt már elcsomagolta a padláson. De a padlás is megsemmisült, ötlött föl benne. Képek sehol, az ajtók leszaggatva. Ez ugyan hány százalékos romosodás? De ugyan hol a biztosító, aki fölmézné ezt? Félretolta az asztalon a súlyos rohamkést. Felderítő barátjától kapta, aki örökre eltűnt a brianszki erdő-

ben. Német gyártmány, markolatán a birodalmi sas. Értékes ötvösmunka, de nem dísz tárgy, hanem borotvaéles, életveszélyes fegyver. Ha ezt a ruszlik meglátják, rögvést kinyírnak, gondolta. Nem is baj. Bizonytalanul tapogatózó keze megtalálta a pálinkáspoharat. Az egész házban még a karácsonyfa van a legjobb állapotban. Eszébe villant, hogy sosem volt ekkora fája, még gyerekkorában sem. És ez most csak az övé! Legalább két méter, de talán ez az utolsó. Akkor meg... Kicsit elferdült, a falnak nyomta a légnyomás. De tartja a drót. Rajta van még néhány meghitt, gyerekkori dísz is. A zöld üvegpáva! Gyermekkorának kedvenc dísze, még az ágyba is magával akarta vinni hajdan. Anyja nem engedte. Lehunyta szemét. A zöld üvegpáva! Micsoda giccs! De mi az, hogy giccs? Lényeg, hogy megvan. Itt van. Velem. Régi karácsonyi vacsorák finom illatát érezte, amely elvegyült a gyertyák jellegzetes illatával, a csillagszóró fanyar füstjével, míg a szoba barátságos, puha homályból anyja és apja hangját hallotta, amint halkan éneklük a „Mennyből az angyalt”. Hátradőlt a rozoga széken, kényelmesen kinyújtózott, lelazította izmait. Mégis győztem. Meghódítottam ezt a... nyugalmat.

Szekeres Mária

Advent

A várakozás, a csend, gondolatok és hiány nyomásával. Ez a hiány a várakozás, a szüntelen várakozás az örök eljövételre. Órák, napok telnek észrevétlen, vagy úgy érzékelve, hogy áll az idő, nem történik semmi. Pedig néptelen napjaim is szüntelen történésekkel telnek: lelkeim, imáim kapaszkodásával az Ég felé, abba az Egybe, Aki megválthat a pillanatok csapdáiból. Az Életbe kapaszkodás tetszhalott világomból, amit összefoglalóan magánynak nevezünk. És ezt a szót kimondva mindnyájan értünk mindent, tudjuk, hogy mi rejtőzik a mélyén, értjük egymást. Tudjuk, hogy ez mi, és hogy ennek most így kell lenni, és, hogy nem vészes, kibírható. Egy pillanat alatt elszáll a súlya, és az ablakon át az újabb sötét estét nézve konstatáljuk, hogy elmúlt egy újabb nap, elsuhant vagy elzúgott fölöttünk, bennünk, és belőlünk. Bennem a szüntelen figyelem Valakire, Valaki megfoghatatlan társra, mindig arra készítek, hogy Neki adjak át mindent. Tudom, hogy el nem veszíthetem, bennem mélyen rejtőzik, de mégis, a figyelem lankadásával, a pillanatok zúrós nyomásában sokszor elveszíteni vélem. Ez az örökös belső várakozás, adventem, az ünnepvárás egyetemes adventjével kitér, összeköt másokkal. Átszűrve magamon ezt a napot, minden kis eseményét megosztva Vele, átadva Neki, gondolataimmal sétálok, úszok bele most az éjszakába. A párás ablakon keresztül esti fények, a ránk simuló hideg, közeledő éjszaka üzenetei... advent ideje van, egy hatalmas, reménykedni alig merő, vagy merészen mindent akaró várakozás. Valamire, Valakire, aki eljön, mert itt van szüntelen érkezésével. Eljön, és széthasítja a ránk rakódott sötét hordalékokat, az aggodások, negatív gondolatok függönyét. Eljön, mert eljött, és szüntelenül érkezik a várakozásban kitért szívekbe.

2019.12.07.

Saitos Lajos

Karácsonyi haikuk

Ó, Szent Luca, mondd:
fogy a fény és nől az árnyék –
szólj karácsonyul!

***

Lámpás a szélben
egy vándor már útrakész
jön vagy megy talán?!

***

Halld, Szent Luca, halld,
jöttöd miként várja a
földre született!

***

Jó három vándor
Gáspár, Menyhért, Boldizsár –
Krisztus-követként.

***

Te, fenyőrigó!
Hangod nem vette a fagy: –
szólj karácsonyul!

VÁGTATÓ MÉNES

E számunk szerzői

- Babits Mihály** (1883–1941)
- Balogh Csaba** (1975) – egyetemi docens, Kolozsvár
- Benkő Ildikó** (1966) – költő, középiskolai tanár, Budapest
- Berecz Ágnes Gabriella** (1958) – köztisztviselő, író, Budapest
- Boldogh Dezső** (Fülöp Gábor) (1967) – költő, kritikus, Budapest
- Deim Pál** (1932–2016)
- Deim Péter** (1959) – fotóművész, Budapest
- Eifert János** (1943) – fotóriporter, fotóművész, Budapest
- Fazekas István** (1967) – költő, műfordító, jogász, református teológus, Százhalombatta.
- Fekete Csaba** (1940) – református lelkipásztor, teológus, művelődéstörténész, Debrecen
- Hajós Eszter** (1990) – író, szerkesztő, Pilisvörösvár
- Halmai Tamás** (1975) – költő, irodalmár, Pécs
- Háy János** (1960) – író, költő, drámaíró, festő, Budapest
- Horváth Ferenc** (1948) – sakktanár, költő, Veresegyház
- Jámborné Balog Tünde** (1938) – festőművész, író, Makó
- Kerék Imre** (1942) – költő, műfordító, kritikus, Sopron
- Kiss Irén** (1947) – író, költő, drámaíró, Budapest
- Kiss Judit Ágnes** (1973) – költő, író, Budapest
- Kukorelly Endre** (1951) – költő, író, drámaíró, Budapest
- Lackfi János** (1971) – költő, író, műfordító, Zsámbék
- Mátyus Aliz** (1948) – író, szociológus, szerkesztő, Budapest
- Mezei Balázs** (1960) – vallásfilozófus, irodalmár, egyetemi tanár, Budapest
- Mezey Katalin** (1943) – író, költő, műfordító, Budapest
- Németh István Péter** (1960) – könyvtáros, költő, irodalomtörténész, Tapolca
- Petróczi Éva** (1951) – költő, író, műfordító, irodalomtörténész, Budapest
- Rákosi Jenő** (1842–1929)
- Romhányi Török Gábor** (1945) – irodalmár, műfordító, Budapest
- Saitos Lajos** (1947) – író, szerkesztő, Székesfehérvár
- Sarusi Mihály** (1944) – író, költő, esszéista, újságíró, Balatonalmádi
- Suhai Pál** (1945) – költő, tanár, Budapest
- Száz Miklós György** (1958) – író, Budapest
- Szekeres Mária** (1948) – költő, szerkesztő, Újronafő
- Tamási Orosz János** (1953) – költő, újságíró, szerkesztő, Budapest
- Urbán Gyula** (1938) – író, költő, bábrendező, Budapest
- Vári Fábrián László** (1951) – költő, néprajzkutató, Mezővári (Ukrajna)
- Veres Emese-Gyöngyvér** (1966) – néprajzkutató, újságíró, Budapest
- Vörös István** (1964) – költő, író, kritikus, irodalomtörténész, esszéista, Budapest
- Zalán Tibor** (1954) – költő, író, drámaíró, Budapest
- Zsávolya Zoltán** (1968) – író, irodalmár, Budapest

GYÖNYÖRŰ SZEMŰ NŐ

CSENDÉLET EGY ÜVEG BORRAL

Zsoltárok másképp

„A költészet világának különleges és több ezer éve élő részét alkotják a bibliai zsoltárok. Fordításuk azonban szinte mindig csak egyházi-teológiai szempontokat követ: a költészet és ezzel tartalmuk mélyrétegeinek üzenete így nem jut felszínre.” (Visky András, Zalatnay István)

„Ha mindenki elfordul is tőlem, / nyafogok és hörgök és laposkúszik / az én lelkem, és te felemeled, Uram, / nekem adod arcodat, a te örömet.” (Lackfi János)

„Nekünc születec mennyei király / Szűz Marianac méhében / Ui esztendőben mi uigadgyunk / Születet Jezust imadgyu” (Telegdi Miklós)

„Ezen a forgó földgolyón / elérni többet nem tudunk, / nagyobb szerencsénk nem lehet, / minthogy egy éjjel megnyílik / ott fönt a csillagmeny-nyezet, / s látjuk-halljuk, hú pásztorok, / az angyali seregeket.” (Mezey Katalin)

„A nő a feng sui szabályai szerint készült a karácsonyra. Élt benne egy olyan ösztön, hogy a keleti igazságot – legalább karácsonykor – összebékíti a nyugati gondolkodás szépségeivel, például a karácsonnyal, mint Teilhard de Chardin az evolúciót a Teremtés könyvével.” (Háy János)

„Gyertek, gyermekkori emlékeim, a Három királyokról, a karácsonyi misztériumokról, az aprószentekről, akiknek nevében a fűzfavesszőből szinte művésziesen font korbács egy esztendőre elhárítja rólad minden kelés veszedelmét, a Luca székéről, melyet saját kezdeddel kezdesz róni Luca napján.” (Rákosi Jenő)

„elment a fény, apu jön értem, hogy nála is ünnep. ott még nappal van, Nap nélkül. álmos vagyok. éhes nem. nem akarok kétszer.” (Hajós Eszter)

Ára: 800 Ft. Előfizetés: 6000 Ft.

Előfizethető személyesen valamennyi postán és a kézbesítőknél, a Magyar Posta Zrt.

(1) 303-3440-es faxszámán, a hirlapelofizetes@posta.hu e-mail-címen, valamint a szerkesztőségben.

A Napút elérhető az interneten: <http://www.naputonline.hu>

Számlaszám: OTP 11713005-20381185

A folyóirat támogatói:

